

KOMMISSIONEN FOR DE EUROPÆISKE FÆLLESSKABER

Bruxelles, den 21.1.2004
KOM(2004) 20 endelig

MEDDELELSE FRA KOMMISSIONEN

**OM GENNEMFØRELSEN AF DE OVERORDNEDE RETNINGSLINJER FOR
MEDLEMSSTATERNES OG FÆLLESSKABETS ØKONOMISKE POLITIK
FOR PERIODEN 2003-2005**

(forelagt i overensstemmelse med EF-traktatens artikel 99, stk. 3)

{SEK(2004) 44}

DA

DA

DEL I

Generel vurdering¹⁾

1) Meddelelse fra Kommissionen

INDHOLDSFORTEGNELSE

RESUMÉ	5
1. Indledning.....	11
2. Styrkelse af EU's økonomi.....	14
2.1 En vækst- og stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik.....	14
2.2 Økonomiske reformer for at øge Europas vækstpotentiale	24
2.3 Styrkelse af holdbarheden	53
3. Specifikke udfordringer for euroområdet.....	65
4. Gennemførelsen i de enkelte medlemsstater: en foreløbig vurdering.....	72
4.1 Belgien.....	73
4.2 Danmark	73
4.3 Tyskland	74
4.4 Grækenland	74
4.5 Spanien	75
4.6 Frankrig	76
4.7 Irland	76
4.8 Italien.....	77
4.9 Luxembourg	77
4.10 Nederlandene.....	78
4.11 Østrig.....	78
4.12 Portugal	78
4.13 Finland.....	79
4.14 Sverige.....	79
4.15 Det Forenede Kongerige	80

RESUMÉ

***Retningslinjerne
skitserer den
økonomiske strategi
på mellemlang sigt
...***

***... for realiseringen
af Lissabon-
målsætningen.***

Denne meddelelse indeholder den første vurdering af opfølgningen af de overordnede retningslinjer for den økonomiske politik for perioden 2003-2005. Der gives en vurdering af implementeringen af de landespecifikke henstillinger i det ledsagende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene. Tilsammen udgør de den første gennemførelsesrapport efter overgangen til flerårige retningslinjer i 2003. Retningslinjerne for perioden 2003-2005 fastlagde EU's økonomiske strategi på mellemlang sigt med særlig vægt på det bidrag, som den økonomiske politik kan give for at realisere Lissabon strategiens målsætninger. De tre nøgleelementer i denne strategi er følgende:

- en vækst- og stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik
- økonomiske reformer for at øge Europas vækstpotentiale
- styrkelse af holdbarheden.

***Gennemførelses-
vurderingen vil
gradvis blive mere
grundig.***

Efter overgangen til en mere strømlinet politiksamordningscyklus fremlægges denne gennemførelsesrapport som led i "gennemførelsespakken" sammen med udkastet til den fælles beskæftigelsesrapport og gennemførelsesrapporten for strategien for det indre marked. Da den politiske strategi nu tydeligere er indrettet på det mellemlange sigt, kan denne første gennemførelsesrapport kun give en foreløbig vurdering. Den koncentrerer sig om de foranstaltninger, der blev truffet og/eller planlagt i 2003 som følge af de overordnede retningslinjer for 2003-2005. Der lægges særlig vægt på de tre prioriterede områder, der er fremhævet af Rådet. Gennemførelsesvurderingen vil blive grundigere, efterhånden som vi kommer tættere på den fulde gennemgang af de overordnede retningslinjer, der skal foretages i 2006.

***Stagnation i første
halvdel af 2003.***

Stagnationen i første halvdel af 2003 kendetegner den økonomiske baggrund bag denne gennemførelsesrapport. Trods en klar forbedring af den økonomiske aktivitet i tredje kvartal forventes der kun en beskeden vækst for året som helhed på 0,8 % i EU (og kun 0,4 % i euroområdet). Den lange periode med lav vækst er begyndt at blive mærkbar på arbejdsmarkedet. Væksten i beskæftigelsen standsede, og arbejdsløsheden voksede til 9,1 % i Unionen. Den samlede inflation er kun faldet langsomt, hvilket delvis skyldes prisstigninger for olie og friske fødevarer og forhøjelser af indirekte skatter. Lønningernes manglende respons på den konjunkturbetingede afmatning i arbejdsproduktiviteten indebar også et vedvarende pres på de nominelle enhedslønsmkostninger.

Essensen i denne første gennemførelsesvurdering er følgende.

***Den makro-
økonomiske politik
understøttede
væksten.***

Den makroøkonomiske politik var akkommoderende i 2003. Både ECB og de nationale centralbanker i Danmark, Sverige og Det Forenede Kongerige sænkede yderligere deres vigtigste rentesatser, og understøttede derved den indenlandske efterspørgsel. Trods euroens appreciering forblev de overordnede pengepolitiske vilkår akkommoderende. De automatiske stabilisatorer fik lov til at virke, hvilket bidrog til at stabilisere økonomien. EU's konjunkturkorrigerede primære balance forblev stort set uændret, hvilket indikerer en overordnet neutral finanspolitik i 2003.

***Budgetterne fortsatte
med at forringes ...***

Den økonomiske afmatning fortsatte med at belaste de offentlige finanser, og fremskridtene synes blandet med hensyn til at nå eller fastholde en sund budgetstilling. Det gennemsnitlige nominelle budgetunderskud forværredes yderligere i 2003 til 2,7 % af BNP. Der er imidlertid store forskelle medlemsstaterne imellem. Belgien, Danmark, Spanien, Østrig, Finland og Sverige havde en konjunkturkorrigeret budgetstilling, der i 2002 var tæt på balance eller udviste overskud. Bortset fra Østrig fastholdt de andre fem medlemsstater denne budgetstilling i 2003. De nominelle underskud forværredes kraftigt i flere andre medlemsstater, mens to lande (Tyskland og Frankrig) formentlig har haft underskud, der meget klart overskred tærsklen på 3 % af BNP. Selvom den økonomiske afmatning er hovedfaktoren bag den seneste forringelse af de offentlige finanser, kan en del af fejludviklingen i 2003 også tilskrives diskretionære foranstaltninger i nogle medlemsstater (bl.a. Grækenland, Østrig og Det Forenede Kongerige).

***... men det lykkedes
fem medlemsstater at
fastholde budget-
stillingen tæt på
balance eller med
overskud i 2003 ...***

***... og yderligere tre
forbedrede markant
den konjunktur-
korrigerede
budgetbalance ...***

I 2003 kunne kun Irland, Nederlandene og Portugal fremvise en markant forbedring (på over 0,5 % af BNP) af deres konjunkturkorrigerede budgetsaldo. I Portugals tilfælde skyldes dette omfattende engangsforanstaltninger, som også betød, at det nominelle underskud kunne holdes lige under tærsklen på 3 % i 2003. Underskuddet forventes imidlertid at forværres i 2004, hvis der ikke træffes yderligere foranstaltninger, og dermed kan underskuddet igen overstige tærsklen. De andre to lande med et uforholdsmæssigt stort underskud, Tyskland og Frankrig, gjorde kun få fremskridt, om overhovedet nogen. Uanset Tysklands konsolideringsforanstaltninger på omkring 1 % af BNP så bevirker væksten, som er lavere end forventet, at de ikke er tilstrækkelige til at bringe det uforholdsmæssigt store underskud til ophør i 2004. Frankrig har endnu ikke gjort en effektiv indsats for at redressere budgetulige vægtene med henblik på at bringe det uforholdsmæssigt store underskud til ophør i år.

***... mens situationen
med uforholds-
mæssigt store under-
skud sandsynligvis vil
fortsætte i tre andre.***

Lønningerne presser rentabiliteten.

De nominelle lønninger fortsatte med at vokse med omkring 3 % i 2003 i EU (2¾ % i euroområdet) trods den fortsatte afmatning i den økonomiske aktivitet. Dette har yderligere presset rentabiliteten og hæmmet jobskabende investeringer. I et mellemlangt perspektiv ser løntrenden imidlertid ud til stort set at være forenelig med prisstabilitet.

Arbejdsmarkedsreformerne er blevet fremskyndet på visse områder, men synes utilstrækkelige til at nå Lissabon-målene.

Situationen på arbejdsmarkedet udviklede sig ganske tilfredsstillende i begyndelsen af det økonomiske tilbageslag, idet man høstede fordelene ved de tidligere reformer, men situationen afspejlede også "labour hoarding". Virkningen af tilbageslaget begyndte at føles kraftigere i 2003 med en stagnerende vækst i beskæftigelsen og en fortsat stigning i arbejdsløsheden. Forøgelsen af reformtempoet på arbejdsmarkedet i 2003 er opmuntrende, men der er behov for en yderligere acceleration. Navnlig har de fleste medlemsstater gjort en indsats for at sikre, at det skal kunne betale sig at arbejde, selv om reformerne fortsat er rettet mod skattesiden. Nogle medlemsstater har interesseret sig mest for incitamentsvirkningerne i de ydelsessystemer (Danmark, Tyskland, Frankrig, Nederlandene og Det Forenede Kongerige), som bidrager mest til risikoen for arbejdsløsheds- og inaktivitetsfælder. Flere medlemsstater har truffet yderligere foranstaltninger for at gøre arbejdstilrettelæggelsen mere fleksibel (bl.a. Danmark, Spanien, Frankrig, Italien, Nederlandene og Sverige), og de fleste medlemsstater sigter på at skabe faglig mobilitet gennem initiativer vedrørende livslang læring. De aktive arbejdsmarkedspolitikker er også blevet bedre til at opfylde arbejdsløses individuelle behov. Trods nogle forbedringer, der er registreret eller planlagt i Danmark, Irland og Nederlandene, ser fremskridtene imidlertid ud til at være begrænsede, for så vidt angår forbedringen af effektiviteten i de aktive arbejdsmarkedspolitikker: f.eks. foretages der ikke systematisk evalueringer eller der rapporteres ikke om evalueringer. Der er også kun gjort begrænsede fremskridt med at fremme løndifferentiering og tackle spørgsmålet om reguleringsbyrden på arbejdsmarkedet. På trods af de fremskridt, der noteres med visse typer arbejdsmarkedsreformer, er der risiko for, at beskæftigelsesmålsætningerne fra Lissabon og Stockholm ikke nås, medmindre der gennemføres yderligere og omfattende reformer hurtigst muligt.

Skuffende stigning i arbejdsproduktiviteten ...

Væksten i arbejdsproduktiviteten er fortsat skuffende, og gabet i forhold til USA er vokset. Den lavere arbejdsproduktivitet pr. arbejdstime repræsenterer nu 40 % af forskellen i BNP per capita mellem EU og USA. Den gradvise forringelse af væksten i arbejdsproduktiviteten siden midten af 1990'erne kan i lige dele forklares af opbremsningen i investeringerne og i den totale faktorproduktivitet (som generelt omfatter virkningerne fra en mere

efficient ressourceanvendelse, teknologiske fremskridt og den naturlige indhentningsproces (catching-up) i de mindre udviklede EU-lande). IKT og anvendelse af IKT er afgørende for at øge produktivitetsvæksten, og forskellen mellem produktivitetsudviklingen i EU og USA er i høj grad bestemt af, hvor stor en rolle IKT spiller i de to økonomier. Dette illustrerer behovet for at stimulere markedsintegration, erhvervsdynamik og investeringer, specielt i viden.

... delvis som følge af langsomme fremskridt på det indre marked

Økonomiske reformer er afgørende for at øge EU's vækstpotentiale, som er en forudsætning for "Lissabon-målene". Implementeringen af forretningslinjerne for at øge produktiviteten og erhvervsdynamikken viser et blandet billede. Det indre markeds fungeren hæmmes fortsat af, at der ikke er foretaget en egentlig regulering på områder, der dækkes af de forslag, der ligger til behandling i Rådet og Europa-Parlamentet (bl.a. direktiverne om faglige kvalifikationer og intellektuelle ejendomsrettigheder). Den gennemsnitlige gennemførelsesprocent for medlemsstaterne blev også forringet noget i 2003.

Bedre fremskridt med konkurrencepolitikken og liberaliseringen af netværksindustrier.

Der er gjort bedre fremskridt med at forbedre effektiviteten i konkurrencepolitikken, hvor f.eks. Belgien, Østrig og Det Forenede Kongerige har truffet foranstaltninger til at styrke deres konkurrencemyndigheders uafhængighed og beføjelser. Der gøres fortsat fremskridt med hensyn til markedsåbning i netværksindustrierne både på EU-plan (med f.eks. direktivet om fastlæggelse af fælles regler for elektricitets- og gasmarkedet og en aftale om transeuropæiske netværk) og på nationalt plan, selv om de traditionelle udbyderes markedsandel fortsat ofte er meget stor efter liberaliseringen.

Foranstaltninger til forbedring af erhvervmiljøet ...

Erhvervmiljøet hæmmes fortsat af visse svagheder, såsom forholdsvis tunge administrative byrder og vanskeligheder med at finde finansiering (bl.a. venture-kapital). Flere lande (f.eks. Belgien, Tyskland, Grækenland, Spanien, Frankrig, Luxembourg og Østrig) traf imidlertid foranstaltninger for at fremme oprettelsen af nye virksomheder i 2003.

... men investeringerne i viden og innovation er fortsat utilstrækkelige.

Overgangen til den videnbaserede økonomi skrider fremad, om end langsomt, og forskellene mellem medlemsstaterne er fortsat betydelige. Kommissionen fremlagde en handlingsplan med sigte på at fremme F&U-investeringer (til 3 % af BNP i 2010), hvor to tredjedele skal finansieres af den private sektor. Hidtil har udviklingen langt fra været tilfredsstillende, idet der har været faldende F&U-udgifter (som andel af BNP) i f.eks. Irland, Nederlandene og Det Forenede Kongerige. Det er også bekymrende, at det ikke er lykkedes medlemsstaterne væsentligt at øge

investeringerne i menneskelige ressourcer - et spørgsmål, der også blev taget op i en meddelelse fra Kommissionen i november 2003. På den positive side nævnes, at flere medlemsstater forsøger at forbedre kvaliteten og effektiviteten i deres uddannelsessystemer, f.eks. vedtog Spanien en lov om kvalitet i uddannelsen, og Sverige indførte en ny ordning for erhvervsuddannelse.

Gode fremskridt med at implementere handlingsplanen for risikovillig kapital og handlingsplanen for finansielle tjenesteydelser, men der er behov for en afsluttende indsats.

Med hensyn til kapitalmarkederne er handlingsplanen for risikovillig kapital næsten fuldstændig implementeret. Handlingsplanen for finansielle tjenesteydelser er godt på vej til at blive fuldt implementeret, og gennemførelsen i de nationale lovgivninger er begyndt. Der kræves imidlertid en afsluttende indsats for at overholde 2005-tidsfristen. Det blev i 2003 en klar prioritet at integrere clearing- og afviklingssystemerne på både EU- og medlemsstatsplan. Efter regnskabskandalerne i de seneste år har adskillige medlemsstater strammet bestemmelserne om corporate governance på nationalt plan, mens Kommissionen i maj 2003 vedtog en handlingsplan for selskabslovgivning og corporate governance. Ordningerne for finansielt tilsyn er ved at blive strømlinet på såvel medlemsstats- som EU-plan.

De offentlige financers langsigtede holdbarhed er endnu ikke sikret i omkring halvdelen af medlemsstaterne.

De offentlige financers langsigtede holdbarhed, specielt i forhold til befolkningens aldring, er endnu ikke sikret i omkring halvdelen af medlemsstaterne, bl.a. Belgien, Tyskland, Grækenland, Spanien, Frankrig, Italien og Portugal. Mens der blev gjort betydelige fremskridt med hensyn til reformer på pensionsområdet i nogle medlemsstater i 2003, specielt i Frankrig og Østrig, blev der opnået mindre resultater med at nedbringe den offentlige gæld. Den offentlige gæld lå fortsat over 60 % af BNP i 2003 i seks medlemsstater, herunder Belgien, Grækenland og Italien, hvor den fortsat udgjorde over 100 % af BNP.

Begrænsede fremskridt med hensyn til social holdbarhed på trods af trufne foranstaltninger.

Bestræbelserne på at forbedre den sociale holdbarhed hindres af forværrede arbejdsmarkedssituationer, da beskæftigelsen spiller en vigtig rolle for at hjælpe folk ud af fattigdom og social udstødelse. Der er truffet nogle foranstaltninger for at afhjælpe de regionale forskelle i arbejdsløsheden og frem for alt for at øge effektiviteten af de investeringer, der finansieres af strukturfondene.

Miljømæssig holdbarhed er fortsat en afgørende udfordring.

Der blev gjort fremskridt med at forbedre den miljømæssige holdbarhed i 2003. På EU-plan udvidede Rådet EU-lovgivningens anvendelsesområde på energibeskatningsområdet (vedrørende f.eks. minimumsbeskatningsniveauer). Flere medlemsstater (f.eks. Belgien, Nederlandene og Sverige) traf yderligere foranstaltninger for at fremme anvendelsen af vedvarende energi. Andre medlemsstater (f.eks. Tyskland og Østrig) traf foranstaltninger vedrørende prisfastsættelse på transportområdet. I Det Forenede Kongerige blev

der indført bompene i London, hvilket bevirkede en markant ændring i adfærden. På trods af de gode fremskridt, der blev gjort i begyndelsen af 1990'erne, blev der ikke noteret resultater med hensyn til at reducere udslippet af drivhusgasser.

Hidtil blandede fremskridt i euroområdet, hvor der er behov for en større indsats på budgetsiden ...

... og med hensyn til eurorådets eksterne repræsentation.

Selv om der noteres betydelige fremskridt på nogle områder, er reformtempoet samlet set ikke blevet fremskyndet.

Fremskridtene som følge af retningslinjerne for euroområdet er blandede. Det makroøkonomiske policy mix syntes stort set at være foreneligt med prisstabilitet og fortsatte med at understøtte væksten. Implementeringen af budgetretningslinjerne er imidlertid bekymrende. Kun tre medlemsstater fastholdt i 2003 en budgetsaldo, der ligger tæt på balance eller udviser overskud (nemlig Belgien, Spanien og Finland), og tre andre registrerede en forbedring af den konjunkturkorrigerede budgetsaldo på mindst 0,5 % af BNP (Irland, Nederlandene og Portugal). Halvdelen af medlemsstaterne i euroområdet gjorde utilstrækkelige fremskridt i retning af sunde offentlige finanser i 2003. Endelig ser det ud til, at der er gjort meget begrænsede fremskridt med hensyn til at forbedre eurorådets eksterne repræsentation i internationale fora.

Denne gennemgang viser et blandet samlet billede af situationen, men man må huske, at det kun drejer sig om det første år i en flerårig periode. Reformtempoet (herunder både de foranstaltninger, der er truffet og/eller planlagt) ser ud til at være noget forbedret for så vidt angår arbejdsmarkedsspørgsmål, foranstaltninger, der påvirker konkurrencesituationen, erhvervs klima, anvendelse af nye teknologier, uddannelse og pensioner. Fremskridtene er mere begrænsede for så vidt angår markedsintegration, investeringer i viden og forskning samt social og miljømæssig holdbarhed. Den hurtige forringelse af budgetstillingerne i en række medlemsstater og den manglende beslutsomhed med hensyn til at tackle situationen med uforholdsmæssigt store underskud er en kilde til stor bekymring. Alt i alt ser det ikke ud til, at reformtempoet er blevet fremskyndet i det omfang, som Rådet havde ønsket. Med det nuværende reformtempo er der en klar risiko for, at de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer ikke kan implementeres fuldstændig inden 2006, og det betyder, at der er risiko for, at Lissabon-målene ikke kan realiseres inden senest i 2010. Afmatningen og behovet for at konsolidere de offentlige finanser kan ikke bruges som undskyldning for at udsætte de nødvendige reformer yderligere. Både finanspolitisk konsolidering og strukturreformer kan faktisk understøtte væksten selv på kort sigt gennem positive virkninger på tilliden. Deres langsigtede positive virkning på væksten er uomtvistelig.

1. INDLEDNING

Denne meddelelse har til formål at vurdere de foranstaltninger, der er truffet eller planlagt som svar på EU's mellemfristede økonomisk-politiske strategi som defineret i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for perioden 2003-2005¹. De overordnede økonomisk-politiske retningslinjer udgør det vigtigste instrument i samordningen af den økonomiske politik i Den Europæiske Union. Efter strømliningen af Unionens samordningsproces fokuserer retningslinjerne på de vigtigste økonomisk-politiske problemer og de foranstaltninger, der skal træffes på det mellemlange sigt for effektivt at tackle dem. Andre processer (såsom strategien for det indre marked og den europæiske beskæftigelsesstrategi) behandler disse spørgsmål mere dybtgående. Denne gennemførelsesrapport fremlægges som led i "gennemførelsespakken" sammen med udkastet til den fælles beskæftigelsesrapport og gennemførelsesrapporten for strategien for det indre marked. Sammen understøtter de Kommissionens 2004-forårsrapport. Der er taget hensyn til den seneste rapport fra Den Europæiske Task Force for Beskæftigelse.

EU's strategi for den økonomiske politik på mellemlang sigt er centreret om:

- en vækst- og stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik
- økonomiske reformer for at øge Europas vækstpotentiale
- styrkelse af holdbarheden.

De overordnede retningslinjer fokuserer på det bidrag, som den økonomiske politik kan give på mellemlang sigt til opfyldelsen af det strategiske mål, der blev fastsat i Lissabon i 2000: at blive "*den mest konkurrencedygtige og dynamiske videnbaserede økonomi i verden, en økonomi, der kan skabe en holdbar økonomisk vækst med flere og bedre job og større social samhørighed*". Der blev indsat en miljømæssig dimension i Lissabon-dagsordenen i 2001.

Gennemførelsesrapporten er et vigtigt input i den multilaterale overvågning af medlemsstaternes økonomiske politik som omhandlet i traktatens artikel 99, stk. 3. Denne gennemførelsesrapport er den første efter overgangen til flerårige retningslinjer. Da medlemsstaterne nu har tre år til at forholde sig til de overordnede retningslinjer og de landespecifikke henstillinger, vil der blive benyttet en fremadskridende tilgang, hvor gennemførelsesvurderingen gradvis bliver mere og mere fuldstændig, jo tættere vi kommer på den komplette gennemgang af de overordnede retningslinjer, der er planlagt til at blive foretaget i 2006. Det betyder, at gennemførelsesvurderingen for dette første mellemliggende år derfor ikke vil blive specielt detaljeret og konkluderende, men snarere vil fokusere på politiske intentioner end fremtidige vurderinger.

---

¹ Se Rådets henstilling af 26. juni 2003 om de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer (2003/555/EF), offentliggjort i EUT L 195 af 1.8.2003, s. 1.

Boks 1: Opfølgning af Rådets tre hovedprioriteter

I tilknytning til de overordnede retningslinjer for 2003-2005 fremhævede Økofin-Rådet tre hovedprioriteter for den politiske indsats i de kommende år:

1. at fremme væksten
2. at øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet
3. at sikre de offentlige finansers holdbarhed.

Rådet anførte også, at reformtempoet skal fremskyndes, og at en rettidig og effektiv implementering af de overordnede retningslinjer er af afgørende betydning for tillid og vækst. Det nævnte desuden, at det sammen med eurogruppen har en væsentlig rolle at spille med hensyn til at overvåge og tilskynde til, at alle politiske aktører implementerer retningslinjerne.

Det italienske formandskab anførte derefter, at Rådet vil begynde at foretage regelmæssige implementeringsdiskussioner året igennem. Den 4. november 2003 drøftede man på en tidlig arbejdsfrokost den hidtidige opfølgning af de overordnede retningslinjer for 2003-2005, specielt med hensyn til de offentlige finansers holdbarhed. Når konklusionerne om denne rapport vedtages, får Rådet igen lejlighed til at genoptage implementeringsdiskussionerne.

Det er ikke let kort at resumere den faktiske opfølgning på de tre prioriterede områder, der blev fremhævet af Rådet, fordi de er af meget generel karakter. F.eks. tager alle retningslinjer under "en vækst- og stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik" og "økonomiske reformer for at øge EU's vækstpotentiale" mere eller mindre direkte sigte på at forbedre Europas vækstresultater og vækstpotentiale. Nedenstående præsentation skal derfor ikke anses for at erstatte den mere dybtgående vurdering, der foretages i den fulde rapport.

Med hensyn til "prioriteringen af vækst i Europa" og behovet for at finde en passende balance i de makroøkonomiske politikker konkluderes det i denne gennemførelsesrapport, at disse politikker har været fremmende for vækst. Pengepolitikken blev lempet, idet ECB i alt sænkede rentesatserne med 75 basispoint i 2003. Budgetpolitikken forblev neutral på baggrund af det stort set uændrede konjunkturkorrigerede budgetunderskud, samtidig med at de automatiske stabilisatorer bidrog til at stabilisere økonomien.

Ud over de sunde makroøkonomiske politikker fremhævede Rådet behovet for at fremskynde investeringer i menneskelig og fysisk kapital og virkeliggøre det indre marked. Fremskridtene ser ud til at give et blandet billede. De samlede investeringer antages at have faldet i 2003 (med 0,4 % i EU15 og 1 % i euroområdet), om end i et lavere tempo end i 2002, og på linje med de ugunstige konjunkturbetingelser. Investeringerne i viden og innovation halter fortsat bagud i forhold til USA. Fremskridtene med at skabe et bedre fungerende indre marked sker desuden i et langsommere tempo. Det europæiske vækstinitiativ, der blev lanceret i oktober 2003, sigter imidlertid på at fremme visse transeuropæiske netværksinfrastrukturprojekter og F&U-projekter, hvor finansieringen kan tilvejebringes via EU-budgettet. Bidraget fra Fællesskabet til grænseoverskridende infrastrukturinvesteringer er begrænset til 20 % af projektets omkostninger. Disse projekter nyder også godt af en øget samordning med hensyn til planlægning, vurdering af miljøpåvirkninger og finansiering.

Med hensyn til "at øge fleksibiliteten på arbejdsmarkedet" ser det ud til, at tempoet i arbejdsmarkedsreformerne forbedredes lidt i 2003, men der er behov for at fremskynde dem yderligere, hvis Lissabon-målene skal opfyldes. Der er gjort en indsats i adskillige medlemsstater for at sikre, at det kan betale sig at arbejde, selv om reformerne fortsat er centreret om skattesiden. Flere medlemsstater har også truffet yderligere foranstaltninger for at gøre arbejdstilrettelæggelsen mere fleksibel og for at skabe faglig mobilitet. De aktive arbejdsmarkeds politikker er også blevet bedre til at opfylde arbejdsløses individuelle behov. Derimod er der kun foreslået få foranstaltninger til at tackle incitamentsvirkningerne i ydelsesordningerne, til at fremme lønspredning, til at øge effektiviteten i de aktive arbejdsmarkedsforanstaltninger eller til at tackle den reguleringsmæssige byrde (f.eks. lovgivning om beskæftigelsesbeskyttelse).

For så vidt angår spørgsmålet om ”at sikre de offentlige finansers holdbarhed” ser fremskridtene ud til at være varierende. Siden 2000 har det offentlige gælds niveau været stigende i både EU og i euroområdet og ligger fortsat et godt stykke over referenceværdien på 60 % af BNP for sidstnævnte. På den anden side blev der vedtaget betydelige pensionsreformer i nogle medlemsstater i 2003, bl.a. i Frankrig og Østrig. Flere medlemsstater har også forsøgt at forbedre samspillet mellem pensionssystemet og resultaterne på arbejdsmarkedet, men beskæftigelsesfrekvensen for ældre arbejdstagere var kun 40 % i 2002 med store forskelle mellem medlemsstaterne.

Denne meddelelse (del I i gennemførelsesrapporten) suppleres af et arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene, der giver en første vurdering af gennemførelsen af de henstillinger, der er rettet til medlemsstaterne, for at de kan håndtere de landespecifikke udfordringer, de står over for (del II). Ligesom for de generelle retningslinjer vil gennemførelsesvurderingen blive fremskyndet gradvis i de kommende år.

2. STYRKELSE AF EU'S ØKONOMI

2.1 En vækst- og stabilitetsorienteret makroøkonomisk politik

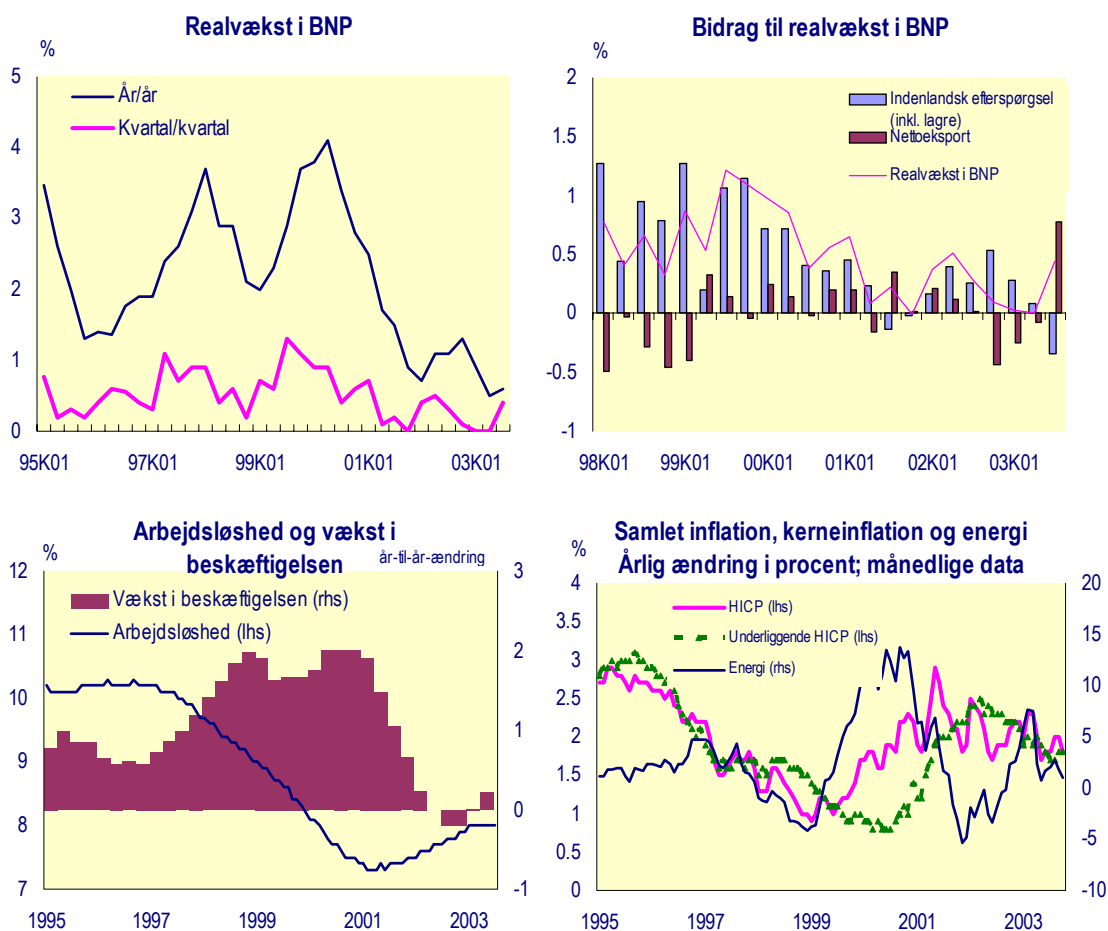
2.1.1 Økonomisk baggrund: laveste økonomiske vækst siden 1993

Den økonomiske vækst har vist sig at være markant svagere end forventet. Efter en lav vækst i slutningen af 2002 stagnerede EU-økonomien i første halvdel af 2003. Selvom aktiviteten forbedredes klart i tredje kvartal, forventes den gennemsnitlige vækstrate at have været beskedne 0,8 % i 2003 (0,4 % i euroområdet), jf. figur 1. Det er den laveste vækstrate siden 1993. Der er en række forklaringer på de skuffende økonomiske resultater og forsinkelsen i det forventede opsving. For det første blev tilliden generelt undermineret af de geopolitiske spændinger i forbindelse med Irak-krigen. For det andet bevirkede usikkerheden i forbindelse med de fremtidige arbejds- og pensionsindkomster og de ugunstige formueeffekter af det langvarige fald på aktiemarkedet, at forbrugernes tillid i euroområdet blev forringet. For det tredje er det sandsynligt, at den svage rentabilitet i virksomhedssektoren, bl.a. som følge af regnskabsjusteringer og øgede omkostninger til fremmedfinansiering, har reduceret eller udskudt investeringerne. Endelig er de strukturelle stivheder forblevet væsentlige. Segmentering og manglende fleksibilitet på markederne bevirkede, at de reale enhedslønomkostninger og forbrugerprisforventningerne kun langsomt har tilpasset sig den svage økonomiske vækst og de forringede arbejdsmarkedsvilkår.

Den lange periode med svag vækst er begyndt at få virkninger på arbejdsmarkedet. I 2003 er der formentlig netto tabt 200 000 job i euroområdet (det er den første registrerede tilbagegang siden 1994). Arbejdsløsheden er prognosticeret til at være steget til 8,1 % i EU (8,9 % i euroområdet).

Inflationen, der skønnes at have ligget på 2 % i EU i 2003 (2,1 % i euroområdet), har været relativt langsom til at falde på trods af den svage vækst. Det skyldes delvis midlertidige faktorer såsom virkningen af olieprisstigninger, vejrbestemte stigninger i fødevarerpriserne og forhøjelser af indirekte skatter. Men kerneinflationen har vist sig at være hårdnakket på grund af opadgående pres på enhedslønomkostningerne, der hænger sammen med en fortsat stigning i de nominelle lønninger kombineret med et konjunkturbestemt tilbageslag i produktivitetsvæksten og en langsom virkning på forbrugerpriserne af euroens apreciering.

Figur 1: Den økonomiske udvikling i EU

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Den makroøkonomiske politik er forblevet akkommoderende

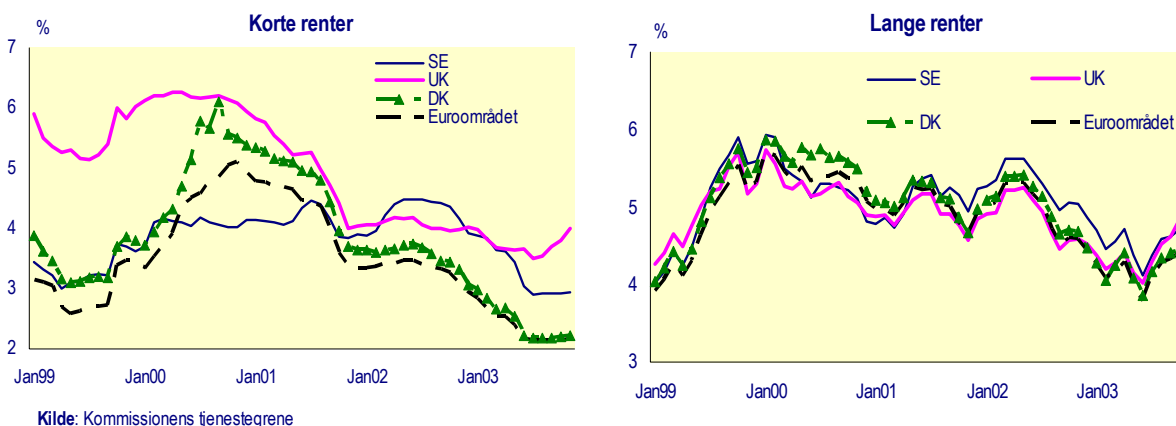
Den makroøkonomiske politik har været akkommoderende i betragtning af de svage vækstbetingelser.

ECB sænkede rentesatserne to gange i 2003 med kumulativt 75 basispoint til 2 % for minimumsbudrenten i en situation med aftagende konjunkturer, jf. figur 2. Rentenedsættelsernes understøttende virkning for væksten, og frem for alt for den interne efterspørgsel, blev delvis modvirket af den nylige styrkelse af euroen, som i nogen grad bremsede nettoeksporten. Alt i alt fortsatte pengepolitikken med at være akkommoderende. Selv om inflationen forblev over 2 % og de monetære aggregater voksede stærkt, var inflationsforventningerne fortsat lave og stabile.

Uden for euroområdet sænkede centralbankerne renterne i flere omgange i første halvdel af året. Bank of England sænkede reforenter – den vigtigste rente – to gange

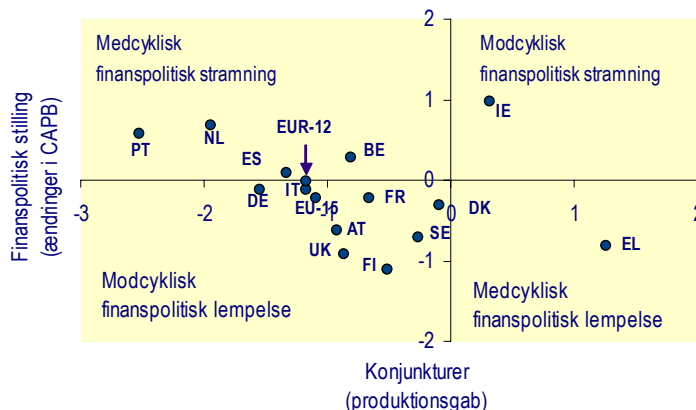
med 0,25 procentpoint til 3,5 % frem til midten af juli. I en situation med tegn på en styrket økonomisk aktivitet og stærk vækst i kreditgivningen hævede den derefter reforenten i november med 0,25 procentpoint. I Sverige sænkede Riksbanken den centrale rente tre gange i perioden mellem januar og begyndelsen af juli med 1,0 procentpoint i alt. Reforenten er derefter blevet holdt uændret og ligger i øjeblikket på 2,75 %, det laveste niveau nogensinde.

Figur 2: Korte og lange renter

Den overordnede finanspolitik forblev neutral i EU, hvor den konjunkturkorrigerede primære budgetsaldo stort set var uændret, jf. figur 3. De nominelle budgetstillinger forværredes, da de automatiske stabilisatorer dæmpede virkningerne af det langvarige tilbageslag. Det forhold, at der ikke blev gennemført en budgetkonsolidering i nogle medlemsstater under det tidligere opsving, har begrænset det nuværende råderum. Det har sat den overordnede finanspolitiske ramme i EU under pres, jf. også afsnit 2.1.2 nedenfor.

Figur 3: Finanspolitisk stilling og konjunkturer i EU-medlemsstaterne 2003

Lønstigningen forblev uændret på omkring 3 % i EU-15 i 2003 (2¾ % i euroområdet). Den fortsatte stigning i de nominelle lønninger kombineret med et lille fald i inflationen har medført en stigning i reallønnen, hvilket har øget husholdningernes købekraft. På baggrund af et konjunkturbetinget fald i væksten i arbejdsproduktiviteten forblev væksten i enhedslønomkostningerne over 2 % sidste år. I det store og hele ser lønudviklingen fortsat ud til at være forenelig med prisstabilitet under forudsætning af, at det forventede cykliske opsving i arbejdsproduktiviteten ikke giver sig udslag i en højere stigning i lønningerne.

2.1.2 Budgetudvikling: den finanspolitiske ramme under pres

Yderligere forringelse af budgetstillingen

Virkingen af det økonomiske tilbageslag på de offentlige finanser i EU blev tydeligt synlig efter 2000. Både de automatiske stabilisatorer og de diskretionære økonomisk-politiske tiltag udøvede pres på budgetstillingerne, og det nominelle overskud på 1 % af BNP i 2000² for EU-15 ændredes til et underskud på 1,9 % i 2002. Den gennemsnitlige nominelle budgetstilling forværredes yderligere i 2003 til -2,7 % af BNP i EU, med store forskelle mellem medlemsstaterne. På trods af den generelle forringelse lykkedes det fire medlemsstater i hele perioden 2000-2003 (BE, DK, FI og SE) at fastholde en nominal budgetstilling, der ligger tæt på balance eller udviser overskud. Der kan noteres en væsentlig forringelse i flere andre medlemsstater, hvor to lande (DE og FR) forventes at få et underskud, der i 2003 forventes at ligge langt over referenceværdien på 3 % af BNP.

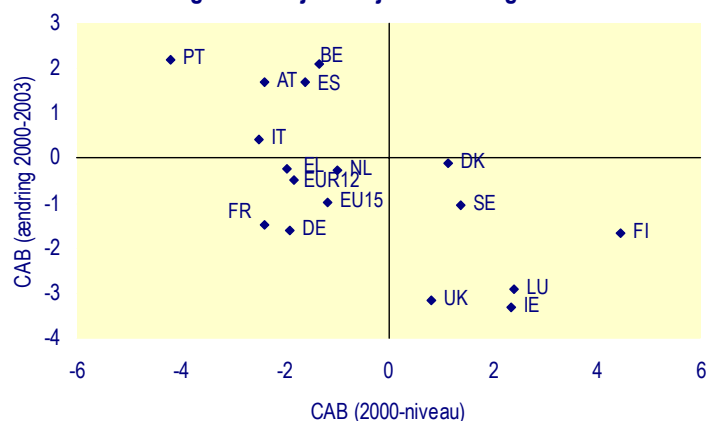
For EU som helhed er det økonomiske tilbageslag – via de automatiske stabilisatorers virkninger – den vigtigste faktor, der forklarer forringelsen af de offentlige finanser i de seneste år. En betydelig del af forringelsen skyldes de diskretionære underskudsforøgende foranstaltninger. Det konjunkturkorrigerede budgetunderskud steg fra -1,2 % af BNP i 2000 til -2,2 % i 2003. På medlemsstatsniveau er udviklingen forløbet ganske forskelligt (jf. også figur 4). Blandt alle de medlemsstater, der havde et konjunkturkorrigeret budgetunderskud i 2000, forværredes situationen for Tyskland, Grækenland, Frankrig og Nederlandene, mens den forbedredes for Belgien, Spanien, Italien, Østrig og Portugal.

---

² Tallet for nettolångivningen for EU-15 omfattede engangsindtægter for telefonlicenser (UMTS) på 1,2 % af BNP i 2000.

Figur 4: Konjunkturjusteret budgetsaldo

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

På denne baggrund anbefalede de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for perioden 2003-05, at medlemsstaterne:

1. skaber eller fastholder budgetstillinger tæt på balance eller med overskud over konjunkturforløbet* og korrigerer uforholdsmæssigt store underskud på linje med stabilitets- og vækstpagten
2. under forudsætning af (1), undgår procykliske foranstaltninger, specielt under økonomisk opgang.

* Medlemsstaterne i euroområdet blev anbefalet at forbedre deres konjunkturkorrigerede saldo med mindst 0,5 % af BNP årligt, hvis det mellemfristede mål endnu ikke var nået.

Implementeringen af retningslinjerne for finanspolitikken er bekymrende

Ifølge Kommissionens økonomiske prognoser (efteråret 2003) opretholdt fem medlemsstater en **budgetstilling, der var tæt på balance eller udviste overskud** i 2003 (i konjunkturkorrigerede termer), nemlig Belgien, Danmark, Spanien, Finland og Sverige (jf. tabel 1). Disse medlemsstater vil sandsynligvis opretholde sunde budgetpositioner i de kommende år. Med hensyn til Østrig og ifølge det seneste stabilitetsprogram svækkedes budgetsituationen i 2003 i en sådan grad, at den ikke længere er i overensstemmelse med denne retningslinje. Under forudsætning af en uændret politik betyder efterårsprognoserne, at endnu to medlemsstater (IE og AT) kan få en sund budgetstilling i 2005. For så vidt angår Østrig, ser det imidlertid nu ud til at være usandsynligt, at de kommende skattesænkninger (svarende til 1 % af BNP) vil blive ledsaget af tilsvarende udgiftsbegrænsninger; dette vil bevirke, at den konjunkturkorrigerede saldo forværres betydeligt i 2005.

De medlemsstater, der ikke havde nået ovennævnte mål, anbefales at **forbedre deres konjunkturkorrigerede budgetsaldo** (og tilpasningen bør mindst udgøre 0,5 % af BNP pr. år for lande i euroområdet med underskud, der er mindre end loftet på 3 % af BNP, mens der forventes større forbedringer fra lande med et underskud ud over denne grænse, se også afsnit 3). I 2003 var det kun Irland, Nederlandene og Portugal, der havde en mere markant forbedring (på mere end 0,5 % af BNP) af deres

konjunkturkorrigerede budgetsaldo. I 2004 forventes der også en forbedring i Tyskland og Frankrig, mens de konjunkturkorrigerede budgetunderskud i Grækenland, Italien, Luxembourg og Portugal kan forværres kraftigt i 2004 og/eller 2005 (men det bør noteres, at prognoserne for 2005 er baseret på en forudsætning om uændret politik for alle medlemsstater).

Tabel 1 : Evaluering af ændringer i de nominelle og konjunkturkorrigerede saldi

	Nominel saldo		Konjunkturkorrigeret saldo (CAB) ¹			Ændring i CAB ¹	
	2003	2004	2003	2004	2005*	2004	2005*
BE	0,2	-0,4	0,8	0,1	-0,2	-0,7	-0,3
DE	-4,2	-3,9	-3,5	-3,3	-3,0	0,2	0,3
EL	-1,7	-2,4	-2,2	-3,1	-3,2	-0,9	0,0
ES	0,0	0,1	0,1	0,3	0,3	0,2	0,1
FR	-4,2	-3,8	-3,9	-3,3	-3,2	0,6	0,1
IE**	-0,8	-1,1	-1,0	-0,6	-0,2	0,4	0,4
IT	-2,6	-2,8	-2,1	-2,3	-3,2	-0,2	-0,9
LU	-0,6	-2,1	-0,5	-1,3	-1,7	-0,9	-0,3
NL	-2,6	-2,7	-1,3	-0,7	-0,6	0,6	0,1
AT	-1,1	-0,7	-0,7	-0,3	-0,1	0,4	0,2
PT	-2,9	-3,3	-2,0	-2,1	-2,6	-0,1	-0,5
FI	2,4	1,7	2,8	2,1	2,0	-0,7	-0,1
Euroområdet	-2,8	-2,7	-2,3	-2,1	-2,1	0,2	0,0
DK	0,9	1,2	1,0	1,4	1,9	0,4	0,5
SE	0,2	0,5	0,4	0,9	1,5	0,5	0,6
UK**	-2,8	-2,7	-2,4	-2,3	-2,1	0,1	0,2
EU-15	-2,7	-2,6	-2,2	-2,0	-1,9	0,2	0,1

¹ På grundlag af PF-metoden bortset fra Tyskland, Spanien, Luxembourg og Østrig, for hvilke metoden med HP-filter er benyttet.

* Prognosen for 2005 er baseret på en forudsætning om uændret politik for alle medlemsstaterne.

** Efterårsprognosen blev udarbejdet, før Irland fremlagde sit budget for 2004, og før Det Forenede Kongerige fremlagde 2003 Pre-Budget Report.

Anm.: Forskelle skyldes afrunding.

Kilde: Kommissionens efterårsprognoser 2003.

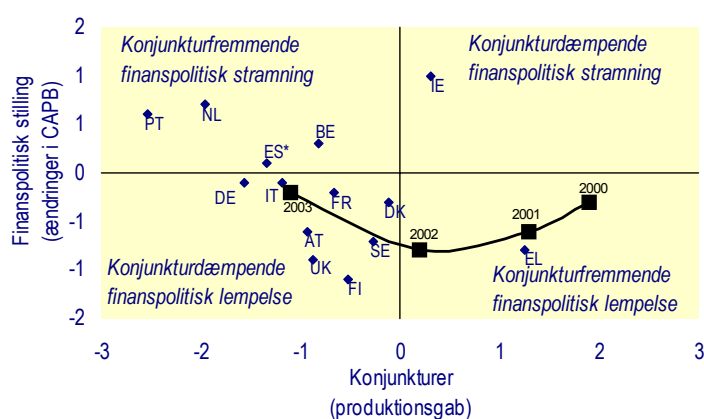
I 2002 konstaterede Rådet et **uforholdsmæssigt stort underskud** i Portugal og derefter i Tyskland og Frankrig i 2003. Både Tyskland og Portugal har gjort en betydelig indsats som reaktion på henstillingen om at bringe denne situation til ophør. Ifølge prognoserne og efter omfattende engangsforanstaltninger forventes det nominelle underskud i Portugal at forblive under 3 % af BNP i 2003, men der er risiko for at overskride grænsen igen i 2004. Med hensyn til Tyskland blev der i 2003 truffet foranstaltninger svarende til omkring 1 % af BNP, sådan at denne del af Rådets henstilling fra januar 2003 er efterkommet. På baggrund af den gunstige konjunktursituation ser de foranstaltninger, der nu er truffet, imidlertid ud til at være utilstrækkelige til at bringe situationen med et uforholdsmæssigt stort underskud til ophør i 2004. Frankrig synes

ikke at have truffet effektive foranstaltninger for at redressere budgetubalancerne, og på baggrund af de aktuelle økonomiske udsigter vil der sandsynligvis også være tale om et uforholdsmæssigt stort underskud i 2004, som vil ligge et godt stykke over 3 % af BNP.

På baggrund af den ovenfor skitserede udvikling vedtog Kommissionen henstillinger rettet til Tyskland og Frankrig i overensstemmelse med traktatens artikel 104, stk. 8 og 104, stk. 9, i hvilke det konstateres, at der ikke er truffet virkningsfulde foranstaltninger (FR), eller at de var utilstrækkelige (DE), og at begge medlemsstater bør træffe foranstaltninger for at rette op på situationen med uforholdsmæssigt store underskud. I lyset af den svage økonomiske situation anbefalede Kommissionen imidlertid, at begge medlemsstater indrømmedes endnu et år til at bringe underskuddet ned under 3 % af BNP, dvs. i 2005. Den 25. november 2003 forkastede Rådet Kommissionens henstillinger og fandt en aftale uden for traktaten, hvilket de facto suspenderede dens anvendelse, for så vidt angår disse artikler. Rådet noterede sig Tysklands og Frankrigs tilsagn om at reducere deres underskud til under 3 % af BNP i 2005.

I figur 5 undersøges **finanspolitikken** (udtrykt ved ændringer i den konjunkturkorrigerede primære balance (CAPB)) i forhold til konjunkturbetingelserne, der udtrykkes ved størrelsen af outputgabet. Finanspolitikken i EU som helhed forventes stort set at have været neutral i 2003. Den aggregerede finanspolitiske stilling dækker imidlertid over meget forskellige finanspolitiske situationer i medlemsstaterne på trods af en ret ensartet cyklisk udvikling. Nogle medlemsstater forventes at føre en medcyklisk politik, hvilket afspejler en konsolideringsindsats, der er nødvendig for at overholde retningslinje nr. 1 om en sund budgetstilling (f.eks. NL og PT), der har forrang for retningslinjen om at undgå medcykliske foranstaltninger. Den medcykliske finanspolitik i Grækenland kan imidlertid ikke forklares ved et behov for at konsolidere de offentlige finanser.

Figur 5: Finanspolitisk stilling og konjunkturer i EU i 2003

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Boks 2: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende de offentlige finanser		
Landespecifikke henstillinger (som en udvidelse af de generelle retningslinjer nr. 1, 14-15)	Vigtige foranstaltninger i 2003	
	Vedtaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 1: Nå eller opretholde en budgetsaldo, der ligger tæt på balance eller udviser overskud over konjunkturforløbet*; korrigerer uforholdsmæssigt store underskud på linje med stabilitets- og vækstpacten (*medlemsstaterne i euroområdet blev anbefalet at forbedre deres konjunkturkorrigerede saldo med mindst 0,5 procentpoint af BNP om året, hvis det mellemfristede mål endnu ikke var blevet nået)		
<p>DE: sikre en stram budgetgennemførelse, inkl. foranstaltninger i 2003 på 1 % af BNP; eliminere det uforholdsmæssigt store underskud i 2004; reducere det konjunkturkorrigerede underskud med mindst 1 procentpoint af BNP mellem udgangen af 2003 og 2005</p> <p>FR: reducere det konjunkturkorrigerede underskud med mere end planlagt i 2003 og med 0,5 % af BNP eller mere i 2004 for at sikre, at det nominelle underskud bringes ned under 3 % i senest 2004</p> <p>IT: reducere det konjunkturkorrigerede underskud med mindst 0,5 % af BNP pr. år, indtil der nås en saldo, der ligger tæt på balance eller udviser overskud; erstatte engangsforanstaltninger med mere permanente foranstaltninger</p> <p>NL: fortsætte med at inddæmme de offentlige udgifter inden for klart definerede lofter udtrykt i reale termer, som er forenelige med en budgetsaldo, der ligger tæt på nul eller udviser overskud</p> <p>AT: opnå strukturelle udgiftsbesparelser, også på de lavere myndighedsniveauer, for at reducere den store skattebyrde, samtidig med at der sikres en konjunkturkorrigeret budgetsaldo tæt på balance</p> <p>PT: sikre den planlagte yderligere reduktion af underskuddet i 2003; derefter reducere det konjunkturkorrigerede underskud med mindst 0,5 % af BNP om året for at få en budgetsaldo tæt på balance</p>	<p>Der blev truffet foranstaltninger på omkring 1 % af BNP i 2003, men de er utilstrækkelige til at eliminere det uforholdsmæssigt store underskud i 2004</p> <p>De trufne finanspolitiske foranstaltninger er utilstrækkelige til at sikre den anbefalede korrektion i 2003-2004</p> <p>De finanspolitiske foranstaltninger i 2004 er utilstrækkelige til at sikre den planlagte korrektion; budgetvirkningen af engangsforanstaltninger i 2004 forventes at blive lidt mindre end i 2003</p> <p>I budgettet for 2004 er der fastsat flerårige udgiftslofter udtrykt i reale termer med sigte på at opnå en budgetsaldo tæt på balance</p> <p>Reform af det offentlige pensionssystem og af pensionssystemet for forbundsansatte; indkomstskattelettelser med virkning i 2004, men udlignet af forhøjelser af de indirekte skatter; reduktion af antallet af forbundsansatte og, på delstatsniveau, skolelærere; men dyr (tredje) aktivitetsstimulerende økonomisk pakke (med hovedvirkning i 2005)</p> <p>Ingen reduktion af den nominelle underskudskvote i 2003 som følge af ugunstige konjunkturer; ingen yderligere forbedring forventes i 2004</p>	<p>Der er planlagt store nedsættelser af indkomstskatten i 2005; tidligst planlagt reform af sundhedssystemet i 2005</p>

Boks 2: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende de offentlige finanser (fortsat)		
Landespecifikke henstillinger (som en udvidelse af de generelle retningslinjer nr. 1, 14-15)	Vigtige foranstaltninger i 2003	
	Vedtaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 14: Øge den offentlige sektors bidrag til vækst		
<p>DK: sikre udgiftskontrol på alle niveauer i den offentlige sektor</p> <p>EL: sikre kontrol med de offentlige løbende primære udgifter; anvende de offentlige ressourcer mere effektivt</p> <p>FR: bremse udgiftsdynamikken i sundhedssektoren</p> <p>IE: øge effektiviteten i de offentlige udgifter; forbedre den mellemfristede indtægts- og udgiftsplanlægning</p> <p>PO: opnå udgiftsreduktion via udgiftssiden; øge effektiviteten i sundhedssystemet</p> <p>FI: forbedre udgiftskontrollen; sikre overholdelse af udgiftsreglerne</p> <p>UK: sikre effektiv og omkostningseffektiv levering af offentlige tjenesteydelser</p>	<p>Nogle foranstaltninger er truffet, men de er utilstrækkelige til at sikre en varig opbremsning af sundhedsudgifterne</p> <p>Udbygning af flerårig budgettering; reform af sundhedssystemet; nye kapitalvurderingsprocedurer</p> <p>Udgifterne i 2003 forventes stort set at blive som planlagt; hurtigt fremskridt i den ambitiøse reform af sundhedssystemet</p> <p>Indførelse af forbedrede flerårige udgiftsrammer</p> <p>Effektivitetsgennemgang af udgifterne; webbaseret rapportering i forhold til nye PSA-mål; ny grøn bog om vurderings- og evalueringsretningslinjer</p>	<p>Omfattende reform af sundhedsforsikringssystemet med henblik på varigt at bremse væksten i sundhedsudgifterne</p> <p>Omfattende program for strukturreformer</p> <p>Program for basale tjenester mellem staten og kommunerne for at forbedre balancen og forudsigeligheden i kommunernes ansvar, forpligtelser og finansiering</p>
RETNINGSLINJE 15: Sikre en yderligere nedgang i de offentlige gældskvoter		
<p>BE: sikre en vedvarende faldende tendens i gældskvoten ved at opretholde høje primære overskud</p> <p>EL: sikre en vedvarende faldende tendens i gældskvoten ved at opretholde høje primære overskud</p> <p>FR: begrænse stigningen i den offentlige sektors gæld i forhold til BNP i 2003</p> <p>IT: sikre, at gældskvoten falder med en tilfredsstillende hastighed hen imod tærsklen på 60 % af BNP</p>	<p>Trufne foranstaltninger (inkl. overførsel af Belgacom's pensionsfond)</p> <p>Privatiseringsindtægter $\pm$ 2 % af BNP</p> <p>Genoptagelse af privatiseringer</p>	<p>Privatiseringer på 1 % af BNP pr. år i gennemsnit</p>

2.1.3 Lønudvikling: lønstigningen er for høj til at fremme jobskabelse

Lønstigningen aftog mindre end faldet i produktivitetstigningen...

Lønningerne har kun i beskedent omfang reageret på den forværrede økonomiske situation, hvilket delvis afspejler en manglende fleksibilitet på arbejdsmarkedet i begyndelsen af det nuværende tilbageslag. Den nominelle lønstigning er faldet gradvis fra 3,5 % i 2000 til omkring 3 % i 2003 i EU, mens den forblev relativt stabil omkring 2,75 % i euroområdet i samme periode. Enhedslønomkostningerne voksede derimod, da væksten i arbejdsproduktiviteten faldt kraftigt i begyndelsen af tilbageslaget, hvilket afspejler "labour hoarding" i flere medlemsstater.

På denne baggrund henstilledes det til medlemsstaterne i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-05:

3. at sikre, at de nominelle lønstigninger er forenelige med prisstabilitet og produktivetsgevinsterne, og at fremme den makroøkonomiske dialog.

...men lønningerne ser stort set ud til at være forenelige med prisstabilitet på mellemlang sigt

Alt i alt ligger de nominelle prisstigninger i 2003 på omkring 3 % i EU og 2,75 % i euroområdet stort set på linje med prisstabilitet på mellemlang sigt. Den cykliske afmatning i stigningen i arbejdsproduktiviteten har imidlertid holdt stigningen i de nominelle enhedslønomkostninger oppe over 2 % for tredje år i træk. Denne fortsatte relativt høje rytme har bidraget til den meget gradvise afdæmpning i inflationen. Herudover har de små produktivetsfremskridt kun lige været tilstrækkelige til at holde de reale enhedslønomkostninger i ave, jf. tabel 2 nedenfor.

Lønstigningerne synes at være relativt høje på baggrund af den svage efterspørgsel efter arbejdskraft. En række institutionelle træk bidrager til at forklare en vis mangel på fleksibilitet i de nominelle og reale lønninger (såsom fagforeningsmagt, koordinering/centralisering af forhandlingerne, hvor stort et område der dækkes af lønforhandlingerne, anvendelsen af lønregler i kollektive overenskomster og ikke mindst forskellige insider-outsider mekanismer). Der er ikke observeret væsentlige ændringer med hensyn til rammen for løndannelsen generelt i 2003 eller, mere specifikt, med hensyn til koblingen mellem lønninger og priser via indeksering.

På nationalt plan var de nominelle lønstigninger forholdsvis høje i Grækenland, Spanien, Irland, Nederlandene og Det Forenede Kongerige³, dvs. alle lande med relativt stramme arbejdsmarkeder og/eller høj inflation. De reale enhedslønomkostninger voksede specielt i Irland, Luxembourg og Nederlandene.

Tabel 2 : Lønudvikling i 2003

Nominel lønomkostning pr. ansat	Realløn ¹	Arbejdsproduktivitet	NULC ²	RULC ³
---------------------------------	----------------------	----------------------	-------------------	-------------------

³ Stigningen i den nominelle lønomkostning pr. ansat i Det Forenede Kongerige i 2003 forklares delvis ved en forhøjelse af arbejdsgivernes National Insurance Contribution (NIC), der bidrog til lønstigningen med omkring 1,5 procentpoint.

BE	2,2	0,8	1,0	1,1	-0,3
DE	1,9	0,7	1,6	0,3	-0,9
EL	6,5	2,4	3,0	3,4	-0,7
ES	4,1	0,1	0,6	3,5	-0,6
FR	2,7	1,0	0,3	2,4	0,7
IE	5,1	3,5	0,7	4,3	2,8
IT	3,0	0,0	-0,5	3,5	0,5
LU	2,7	0,8	-0,5	3,2	1,3
NL	4,1	1,3	0,2	3,9	1,1
AT	2,5	1,2	0,8	1,7	0,4
PT	2,7	-0,6	0,2	2,5	-0,9
FI	3,1	2,0	1,7	1,4	0,3
Euroområdet	2,7	0,6	0,6	2,1	-0,1
DK	3,7	1,4	1,5	2,2	0,0
SE	3,7	1,6	1,6	2,1	0,1
UK	4,3	1,9	1,4	2,9	0,5
EU-15	3,1	0,9	0,8	2,3	0,1

¹ Nominel lønomkostning korrigeret med BNP-deflator,

² Nominelle enhedslønomkostninger,

³ Reale enhedslønomkostninger,

Kilde: Kommissionens tjenestegrene,

Den makroøkonomiske dialog skaber en fælles forståelse mellem de politiske aktører

I de seneste få år har den makroøkonomiske dialog udviklet sig til et nyttigt forum på EU-plan for en regulær meningsudveksling mellem alle politiske aktører, herunder arbejdsmarkedets parter. Den skaber en fælles forståelse af den økonomiske situation og kan dermed bidrage til at hindre spændinger, som kunne resultere i et ubalanceret makroøkonomisk policy mix.

2.2 Økonomiske reformer for at øge Europas vækstpotentiale

EU skal have en højere og holdbar økonomisk vækst i resten af dette årti for at realisere Lissabon-målene. Strukturreformer er nødvendige for at øge Europas vækstpotentiale. De implementeres bedst samlet og koordineret. De overordnede retningslinjer for 2003-05 fokuserede derfor på behovet for både at forbedre arbejdsmarkedets virkemåde og kvaliteten af de menneskelige ressourcer og for at øge produktiviteten og dynamikken i erhvervslivet.

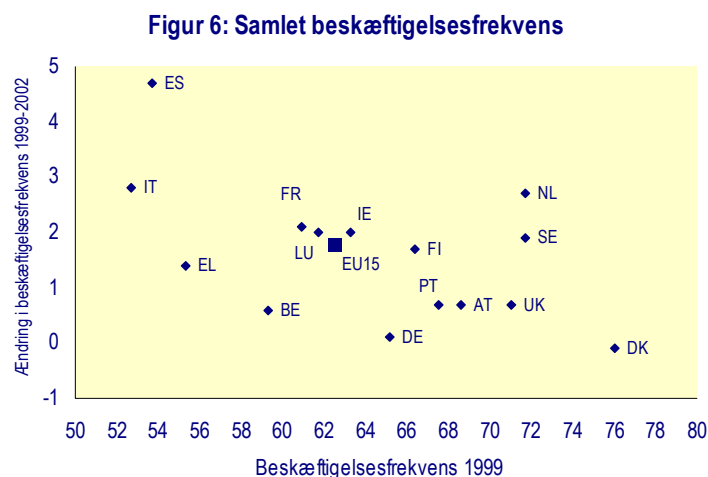
2.2.1 Der er en alvorlig fare for ikke at nå beskæftigelsesmålene fra Lissabon

Fremskridtene hen imod beskæftigelsesmålene fra Lissabon og Stockholm er for langsomme

Efter flere år med en stærk jobskabelse er virkningen af den økonomiske afmatning på beskæftigelsen begyndt at mærkes kraftigere. Efter en afdæmpning i 2002 standsede jobskabelsen i EU i 2003, mens beskæftigelsen faldt en smule i euroområdet. Efterhånden som virksomhederne mere og mere afskedigede medarbejdere, begyndte arbejdsløsheden at stige hurtigere. Arbejdsløsheden (sæsonkorrigeret) steg fra 7,3 % i

begyndelsen af 2001 til 8 % i oktober 2003. Der er store forskelle mellem medlemsstaterne. Arbejdsløsheden ligger fortsat under 5 % i Luxembourg, Nederlandene, Østrig og Irland, mens den ligger over 9 % i Spanien, Tyskland og Frankrig.

Den **samlede beskæftigelsesfrekvens** lå på 64,3 % i EU i 2002 (varierende fra 55,5 % i Italien til 75,9 % i Danmark). Figur 6 viser forskellige udgangspunkter i 1999 og udviklingen i medlemsstaterne. Efter en vis indhentning i de sidste tre år er forskellen mellem den højeste og laveste nationale beskæftigelsesfrekvens reduceret fra 23,3 til 20,4 procentpoint.

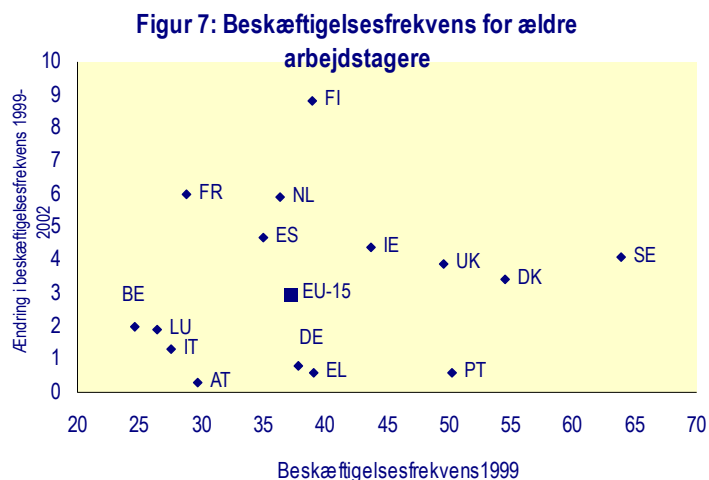

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. I.1.1).

Beskæftigelsesfrekvensen for ældre arbejdstagere var kun 40,1 % i 2002, hvilket repræsenterer den største afstand op til målet for 2010 (på 50 % for den gennemsnitlige beskæftigelsesfrekvens i EU). Forskellene mellem medlemsstaterne er ekstremt store – kun 26,7 % af de 55-64-årige arbejder i Belgien, mens det tilsvarende tal for Sverige er 68 % (jf. figur 7). Desuden har fremskridtene i de seneste år været langsomt i nogle af medlemsstaterne med de laveste udgangspunkter. Det er vigtigt, at fortidens fejl ikke

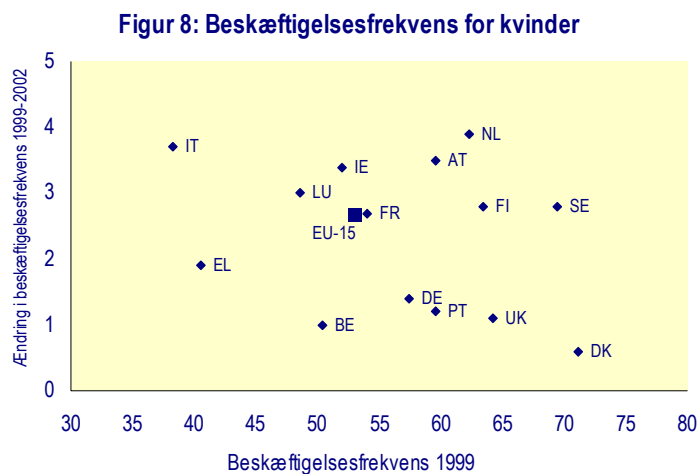

gentages, dvs. at man bruger førtidspensionering som en tilsyneladende nem løsning på virksomhedernes omstrukturingsproblemer.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. I.1.4).

Kvinderne har specielt draget fordel af væksten i beskæftigelsen i de sidste år, idet **erhvervsfrekvensen for kvinder** steg til 55,6 % i 2002 (jf. figur 8). Selvom beskæftigelsesfrekvensen for kvinder vil forsætte med at stige - fordi tilbøjeligheden til at arbejde er højere blandt de yngre generationer af kvinder - er de specifikke barrierer for kvindernes indtræden på arbejdsmarkedet (f.eks. mangel på børnepasning og muligheder for deltidsbeskæftigelse) fortsat en afgørende hindring i nogle medlemsstater.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. I.1.2).

Kok-rapporten efterlyser vidtrækkende reformer

På grund af den manglende vækst i beskæftigelsen i 2003 og i betragtning af den beskedne vækstfremgang, der forventes i 2004 og 2005, er det sandsynligt, at EU ikke når målsætningen om en mellemliggende beskæftigelseskvote på 67 % ved udgangen af 2005, ligesom det ikke ser ud til, at man er på vej til at nå målsætningerne for 2010. Risikoen for ikke at realisere de beskæftigelsesmål, der blev sat i Lissabon og Stockholm, kan ikke tilskrives de dårlige konjunkturer. Problemerne er af strukturmæssig karakter, og det er af største vigtighed, at man hurtigst muligt får gennemført omfattende arbejdsmarkedsreformer, hvis man skal komme blot nogenlunde i nærheden af at opfylde beskæftigelsesmålene.

Dette blev også fremhævet i den nylige rapport fra Den Europæiske Taskforce for Beskæftigelse (EETF) under den tidligere nederlandske premierminister, Wim Koks formandskab, som blev offentliggjort i november 2003. Den yder et vigtigt bidrag til debatten om, hvordan EU kan skabe nye fremskridt med henblik på at opfylde beskæftigelsesmålene fra Lissabon. De politiske henstillinger dækker over et bredt felt og understreger behovet for en sammenhængende kombination af politiske foranstaltninger. Rapporten skitserede de fire hovedforudsætninger for at øge beskæftigelsen og produktiviteten – arbejdstageres og virksomheders tilpasningsevne skal øges, der skal tiltrækkes flere folk til arbejdsmarkedet, der skal investeres mere og investeres mere effektivt i menneskelig kapital, og der skal sikres en effektiv gennemførelse af reformer i kraft af bedre regeringsførelse. Overordnet set er de politiske henstillinger i overensstemmelse med de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-05. F.eks. understreger EETF-rapporten nødvendigheden af, at arbejdstagere og arbejdsgivere er i stand til at vælge mellem en række forskellige kontraktmæssige beskæftigelsesforhold, og at virksomhedslovgivningen forenkles. Den anerkender det bidrag, som vikarbureauer kan yde til at øge arbejdsmarkedets tilpasningsevne, samtidig med at der tilbydes arbejdstagerne veldefinerede rammer. EETF slår til lyd for, at man tager begrebet sikkerhed for arbejdstagere op til fornyet overvejelse, samtidig med at man overvejer de aftalemæssige rammer og tidssvarende beskyttelse i tilfælde af tab af arbejdsplads ved hjælp af mere dynamiske former for social beskyttelse "job-to-job insurance" og aktive foranstaltninger. Desuden efterlyser EETF nye tiltag med hensyn til skattereformer og reformer af offentlige ydelser og erkender, at arbejdsrelaterede ydelser kan være et magtfuldt instrument til at afbøde arbejdsløshedsfælder, men at de bør udformes på en sådan måde, at man undgår fattigdomsfælder eller for høje generelle omkostninger. Den støtter yderligere reformer af transbestemte ydelser og individualisering af indkomstbeskatningen for at fjerne iboende initiativhæmmende faktorer. Endelig erkender EETF betydningen af, at løndifferentiering afspejler produktivitet og den sektorale og regionale arbejdsmarkedssituation.

På denne baggrund anbefalede de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-05, at medlemsstaterne:

4. forbedrer de kombinerede incitamentsvirkninger fra skatte- og socialsikringssystemerne og reducerer de høje effektive marginalsattesatser
5. sikrer, at lønforhandlingssystemerne giver mulighed for, at lønningerne afspejler produktivitetsforskelle
6. gennemgår arbejdsmarkedsordningerne og fremmer en mere fleksibel og nyskabende arbejdstilrettelæggelse
7. letter arbejdstagernes mobilitet;
8. sikrer en effektiv og aktiv arbejdsmarkedspolitik.

Alt i alt er farten i arbejdsmarkedsreformerne blevet mere opmuntrende, men farten skal sættes yderligere op

Generelt er der sket en mindre forbedring med hensyn til farten i arbejdsmarkedsreformerne i 2003. Der er vedtaget betydelige reformer i adskillige medlemsstater, se boks 1. Virkningerne heraf har imidlertid stadig ikke gjort sig gældende, da reformerne stadig er ved at blive vedtaget og/eller gennemført i medlemsstaterne.

Reformer af skatte- og socialsikringssystemerne bidrager til at forbedre incitamenterne, men hidtil har de været for spredte og for koncentreret om den skattemæssige side.

At forbedre incitamenterne til at arbejde er stadig en alvorlig udfordring i de fleste medlemsstater. Alle medlemsstater undtagen tre (ES, IE og PT) fik nemlig en henstilling om at gøre noget ved de faktorer, der hæmmer disse incitamenters som følge af de **kombinerede virkninger af skatter og sociale ydelser**.

Generelt var de foranstaltninger, der blev gennemført og bebudet i 2003 fortsat koncentreret om skattemæssige foranstaltninger, idet der blev indført eller gennemført forhøjelser af arbejdsrelaterede skattefradrag (BE, FR, IE og NL) og nedsættelser af marginalsatten i den lavere ende af lønskalaen (især i DE, FR og IT). Andre medlemsstater som Belgien, Østrig, Danmark og Finland påtænker yderligere skridt i denne retning i de kommende år. Selv om det er forståeligt fra et politisk perspektiv, at der sættes fokus på skattemæssige foranstaltninger, er det imidlertid problematisk, da de offentlige finanser er under pres i flere medlemsstater, hvilket yderligere mindsker spillerummet.

Der er taget (eller bebudet) få skridt til at reformere socialsikringssystemerne, som bidrager mest til risikoen for arbejdsløsheds- og ledighedsfælder. Kriterierne for modtagelse af ydelser, ydelsernes varighed, og kravene til jobsøgning og rådighed på arbejdsmarkedet har kun ændret sig en lille smule. Ikke desto mindre påtænker Tyskland vigtige skridt i denne retning og skal i gang med at gennemføre en reform af ordningen for arbejdsunderstøttelse i de kommende måneder. Der er gennemført en undersøgelse af arbejdsløshedsforsikringen i Nederlandene i 2003, hvor der er sket en markant stramning af kravene til at kunne modtage ydelser. Der er også truffet nogle

foranstaltninger i Danmark. Selv om nogle medlemsstater i stigende grad gennemfører aktiveringsforanstaltninger i tilknytning til udbetaling af velfærdsydelse, skal der gøres meget mere for at skabe en snævrere interaktion mellem passive og aktive arbejdsmarkedsprogrammer.

Børnepasningsordningerne er kun blevet forbedret i mindre grad, selv om det ses som en prioritet i de fleste medlemsstater. Der er behov for flere bestræbelser fra medlemsstaternes side for at sikre tidssvarende og økonomisk overkommelige børnepasningsordninger i overensstemmelse med Barcelona-målsætningerne.

Hidtil har der kun kunnet noteres få konkrete foranstaltninger til at fremme løndifferentiering

Der er stadig store forskelle i arbejdsløsheden på tværs af regioner og kvalifikationer. Syv medlemsstater (DE, GR, ES, IE, IT, PT, FI) fik en specifik henstilling om at åbne mulighed for større løndifferentiering, som en afspejling af produktivitetsrater og lokale arbejdsmarkedsforhold. Selv om drøftelserne er startet i visse medlemsstater, kan der indtil nu kun noteres meget få konkrete foranstaltninger i retning af **løndifferentiering**.

I 2003 var man stadig først lige gået i gang med at drøfte konkrete initiativer, eller der forelå kun spredte initiativer. Løndifferentieringen i den offentlige sektors kollektive aftaler er under drøftelse i Storbritannien. I Tyskland har de offentlige arbejdsgivere forsøgt at mindske personaleomkostningerne, f.eks. ved at forhandle sig frem til nedsættelser af arbejdstiden uden kompenserende betalinger for overbemandede tjenester eller ved at skære ned på tillægsydelser til ansatte og funktionærer. I Tyskland og Frankrig, hvor aftaler på et lavere niveau kun kan være mere favorable end sektoraftaler, drøfter man en opblødning af "begunstigelsesprincippet". Ikke desto mindre ser man en fortsat uformel tendens i retning af mere fleksibilitet på virksomhedsniveau, samtidig med at man respekterer arbejdsmarkedets parter rolle i overensstemmelse med national praksis.

I de fleste medlemsstater er arbejdstilrettelæggelsen ved at blive mere fleksibel, men der er kun få initiativer til at se nærmere på lovgivningen om beskæftigessikkerhed

En udvikling i retning af fuld beskæftigelse vil kræve en hurtig nettovækst i beskæftigelsen og høj personaleomsætning. Der er behov for at understøtte dette ved hjælp af **fleksible regulerende rammer og arbejdstilrettelæggelse**. Alt for stramme regler for arbejdsmarkedet er ikke fremmende for nyansættelser og bremser tilpasningen. Der er blevet rettet landespecifikke henstillinger herom til Tyskland, Grækenland, Spanien og Italien. Flexibiliteten er blevet forbedret i de fleste medlemsstater, f.eks. ved hjælp af fleksordninger, der skal gøre det lettere at forene arbejde og familieliv. Sikkerheden er også blevet styrket, især sundheds- og sikkerhedsaspekterne i arbejdstilrettelæggelsen. Der er imidlertid ikke gjort nok for at løse problemet med hensyn til lovgivningen om beskæftigessikkerhed eller for at gøre ikke-standardkontrakter mere attraktive for arbejdstagerne.

Boks 3: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende arbejdsmarkedene		
Landespecifik henstilling (som en udvidelse af de generelle retningslinjer nr. 4-8)	Betydelige reformforanstaltninger i 2003	
	Vedttaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 4: Forbedre de kombinerede incitamentsvirkninger fra skatte- og socialsikringsystemerne og reducere de høje effektive marginalsattesatser		
<p>BE: mindske fordrejningerne af arbejdsincitamenterne i skatte-/socialsikringsordningerne</p> <p>DK: forbedre incitamenterne i forbindelse med arbejdskraftudbuddet, især skattereform og regler om ydelsesberettigelse.</p> <p>DE: fortsætte skatte-/ydelsesreformerne med hensyn til arbejdsincitament, håndhæve reglerne om jobsøgning.</p> <p>EL: forbedre formelle arbejdsincitament, herunder deltidsarbejde, ved hjælp af reducerede ikke-lønomskostninger og overførsel af pensionsrettigheder.</p> <p>FR: gennemføre det nye arbejdsløshedsforsikringsystem, herunder effektive incitament til jobsøgning.</p> <p>IT: øge kvinders og ældre arbejdstagers erhvervsfrekvens, øge ressourcer og effektivitet i arbejdsløshedsunderstøttelses- og socialsikringsystemet.</p> <p>NL: fortsætte ydelsesreformerne, især ydelsesberettigelse og betingelser herfor & reform af invalidepensionssystemet.</p> <p>AT: skabe et mere tidssvarende forhold mellem pensionsbidrag og -ydelse og få involveret flere ældre på arbejdsmarkedet.</p> <p>FI: forbedre skat-/ydelsesincitament og kriterierne for ydelsesberettigelse, især for ældre arbejdstagere.</p> <p>UK: forbedre arbejdsincitamenterne, især ved en reform af ydelse i forbindelse med sygdom og invaliditet.</p>	<p>Arbejdsrelaterede skattebegunstigelser nedsætter MSS ved lavere lønninger</p> <p>Nogle foranstaltninger til at stramme reglerne om ydelsesberettigelse.</p> <p>Nedsatte MMS ved lavere lønninger fra Mini/Midi-jobs & Mainz-modellen.</p> <p>Øgede arbejdsrelaterede skattebegunstigelser, nedsatte MSS ved lavere lønninger.</p> <p>En vis nedgang i MSS ved lavere lønninger.</p> <p>Strammere krav til ydelsesberettigelse i forbindelse med AF, øgede arbejdsrelaterede skattebegunstigelser</p> <p>Udvidede arbejdsrelaterede skattebegunstigelser.</p>	<p>Der påtænkes yderligere skridt.</p> <p>Der påtænkes nogle skridt til at nedsætte MSS</p> <p>Gennemførelse af reformen af arbejdsløshedsunderstøttelsen</p> <p>Der er påtænkt yderligere skridt til at nedsætte MSS.</p> <p>Der er påtænkt yderligere skridt til at nedsætte MSS.</p>
RETNINGSLINJE 5: Sikre, at lønforhandlingsystemerne giver mulighed for, at lønningerne afspejler forskelle i produktivitet på tværs af kvalifikationer og arbejdsmarkedsforhold		
<p>DE: reformere lønsystemet for at afspejle forskelle i produktivitet i kraft af en revurdering af det såkaldte Günstigkeitsprinzip (begunstigelsesprincip).</p> <p>EL: reform af lønforhandlingsystemet for at afspejle forskelle i produktivitet.</p> <p>ES: eformere lønfastsættelsen for at afspejle forskelle i produktivitet og udfase indekseringsbestemmelserne i de kollektive aftaler.</p> <p>IE: arbejdsmarkedets parter skal gøre det muligt for lønningerne at tilpasse sig produktiviteten og forskelle i kvalifikationer.</p> <p>IT: opmuntre til mere decentraliseret lønfastsættelse for bedre at afspejle produktivitet og kvalifikationer.</p> <p>PT: opmuntre til løntilbageholdenhed, så der tages hensyn til produktivitet og kvalifikationer i forbindelse med lønstigninger.</p> <p>FI: reformere lønforhandlingsystemet for at afspejle forskelle i produktivitet.</p>	<p>Mindstelønnen sat ned i den østtyske byggesektor.</p> <p>Aftale om retningslinjer for forhandlinger på lavere niveau & stigninger for at afspejle produktiviteten.</p>	<p>Begunstigelsesprincippet taget op til overvejelse.</p> <p>Foreslået "social pagt" om løntilbageholdenhed og kollektive overenskomster.</p>

Boks 3: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende arbejdsmarkedene (fortsat)		
Landespecifik henstilling (som en udvidelse af de generelle retningslinjer nr. 4-8)	Betydelige reformforanstaltninger i 2003	
	Vedtaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 6: <i>Tage arbejdsmarkedsordninger op til revision samtidig med, at man respekterer den rolle, arbejdsmarkedets parter traditionelt spiller i de enkelte medlemsstater, navnlig ved at bløde op på unødigt restriktive bestemmelser om sikkerhed i ansættelsen (LBS) og fremme en mere fleksibel og nyskabende arbejdstilrettelæggelse</i>		
<p>DE: yderligere mindske den regulatoriske og administrative byrde, bl.a. ved at mindske den effektive grad af beskæftigelsessikkerhed.</p> <p>EL: forbedre fleksibilitets og sikkerhedsbalancen, modernisere arbejdstilrettelæggelsen, revurdere arbejdsmarkedsreglerne.</p> <p>ES: yderligere reformere LBS for at mindske segmenteringen af arbejdsmarkedet på tværs af kontrakttyper.</p> <p>IT: yderligere reformere LBS og mindske segmenteringen af arbejdsmarkedet på tværs af kontrakttyper og virksomhedsstørrelser</p>	Begrænset LBS for små virksomheder, der indføres en vis fleksibilitet i de sociale kriterier ved afskedigelser.	
RETNINGSLINJE 7: <i>Lette arbejdskraftens mobilitet, både geografisk (inden for og på tværs af lande) og fagligt, specielt ved at fremme anerkendelse af kvalifikationer og overførsel af socialsikrings- og pensionsrettigheder, ved at eliminere hindringer for mobiliteten i forbindelse med boligmarkedet og ved at fremme livslang læring</i>		
<p>ES: fortsætte med at fremme den geografiske mobilitet, bl.a. ved at fjerne skattemæssige fordejligheder og forbedre forholdene på lejemarkedet og udbuddet af jordarealer til udstykning.</p>	Lejemarkeds- & ydelsesreformer for at opmuntre til søgning efter job, der kræver mobilitet, fremme af den regionale mobilitet i landområder.	Foranstaltning til at lette boligsøgning og boligsift. Nye koordinationsmetoder blandt offentlige arbejdsformidlinger.
RETNINGSLINJE 8: <i>Sikre en effektiv arbejdsmarkedspolitik, idet der tages særligt hensyn til personer, der har de største vanskeligheder på arbejdsmarkedet i overensstemmelse med strenge effektevalueringe</i>		
<p>DE: fortsætte med at forbedre effektiviteten af den aktive arbejdsmarkedspolitik, især hjælp til jobsøgning. Forbedre omkostningseffektiviteten og målretningen.</p>	Arbejdsløshedsunderstøttelse og sociale bistandsydelse samles under de offentlige arbejdsformidlinger.	Hartz III skal mindske antallet af arbejdsløse: sagsbehandler fra 410:1 til 75:1

Fremme af en fleksibel arbejdstilrettelæggelse er for det meste et emne, der er taget op i forbindelse sociale dialoger på nationalt plan. I 2003 blev der indgået aftaler om fleksible arbejdstidsordninger (DK, NL og SE) og modernisering af tilrettelæggelsen af arbejdet i den offentlige sektor (ES). Der er planlagt revision af lovgivningen i Frankrig, Irland, Nederlandene og Portugal. Storbritannien har indført principper til at forbedre kvaliteten af fremtidig lovgivning. Frankrig har indført lovgivning for at gøre 35-timers ugen mere fleksibel. Adskillige medlemsstater (f.eks. IE og NL) er også ved at se på, hvordan man kan tilpasse sig fremtidige ændringer i gældende arbejdspraksis, såsom hvordan man bedst drager fordel af e-arbejds muligheder. Mange lande (f.eks. IE, NL og UK) har truffet foranstaltninger til at gøre det lettere at kombinere arbejde og familieliv ved at udvide rettighederne til forældre- eller børnepasningsorlov.

Spørgsmål som ansættelseskontrakter og LBS blev kun taget op til behandling i nogle få lande i 2003. De nye arbejdsmarkedsregler i Portugal omfatter en forlængelse af varigheden af tidsbestemte kontrakter, fleksibilitet med hensyn til arbejdstider, ordninger til kontrol med udokumenteret fravær og fremme af den erhvervsmæssige mobilitet. Portugal og Spanien har fortsat deres bestræbelser på at mindske deres høje andel af tidsbegrænsede kontrakter. I Italien er der lige trådt et dekret om en arbejdsmarkedsreform i kraft. Den omfatter nye former for ”fleksible” kontrakter, men spørgsmålet om LBS blev ikke taget op. I Tyskland har man foreslået en slækkelse af de sociale kriterier, som er afgørende for, hvilke ansatte der først afskediges i forbindelse med fyringsrunder, herunder også en slækkelse af LBS for små virksomheder.

Nogle medlemsstater opmuntrer til geografisk mobilitet, og de fleste gør noget ved den erhvervsmæssige mobilitet

Regionale forskelle, ofte med en kombination af arbejdsløshed og mangel på kvalifikationer, er en understregning af behovet for at skabe en **geografisk og erhvervsmæssig mobilitet**. En henstilling om at fjerne hindringerne for den geografiske mobilitet blev rettet til Spanien.

Nogle medlemsstater har truffet foranstaltninger til at fremme den geografiske mobilitet. Oplysninger om ledige stillinger kommer ud til en større kreds af mennesker takket være et samarbejde mellem medlemsstaterne og anvendelse af informationsteknologi. Nogle medlemsstater har indført ændringer i skatte-/socialsikringssystemet i 2003 for at skabe større incitament til mobilitet (DE, EL, ES, FR og SE). Belgien og Spanien er begyndt at tage fat om problemet omkring det stive boligmarked.

Nogle medlemsstater fortsatte med at tage initiativer til at fremme livslang læring for at sætte gang i den erhvervsmæssige mobilitet. Nogle medlemsstater har for nylig truffet eller planlægger at træffe foranstaltninger til at gøre det lettere at anerkende uformelle kvalifikationer. Danmark har indført nye uddannelsesforanstaltninger for at imødekomme en forudset mangel på kvalificeret arbejdskraft. Belgien har sat ekstra ind på at komme de sproglige barrierer til livs.

Individualiserede tilgange finder sted i stigende omfang, men en nyordning af den aktive arbejdsmarkedspolitik i lyset af evalueringer er stadig en undtagelse

Aktiv arbejdsmarkedspolitik (AAMP) er et vigtigt instrument til at øge beskæftigelsen og forhindre langtidsarbejdsløshed. Imidlertid må den fokusere på ”den rigtige foranstaltning over for den rette person på det rigtige tidspunkt”. Tyskland modtog specifikke henstillinger om at øge effektiviteten i den aktive arbejdsmarkedspolitik. Mens individualiserede tiltag finder sted i stigende omfang, gennemføres der ikke systematisk evalueringer, eller disse anvendes ikke til kritisk at vurdere og give programmer en ny udformning.

Trods stigende erkendelse af svigtende effektivitet efter gennemgribende vurderinger var det kun få medlemsstater, der vedtog en aktiv arbejdsmarkedspolitik i 2003 eller bebudede, at der var planer om at gøre dette. I Danmark f.eks. blev det høje aktiveringsmål opgivet for at fokusere mere skarpt på arbejdsformidling, og det planlægges at strømline de instrumenter, der står til rådighed for arbejdsformidlingen. Sverige har set på, om der kan foretages en forenkling af programstrukturen. I Irland har der været et skift fra beskæftigelsesordninger til foranstaltninger, der fokuserer på beskæftigelsesevne, mens man i Nederlandene betaler ”reintegrationsagenturer” på basis af de resultater, disse opnår.

Der gøres flere fremskridt med hensyn til målrettede foranstaltninger for dem, der er sværest at placere på arbejdsmarkedet. En tidlig konstatering af de arbejdssøgendes behov og om nødvendigt et skræddersyet tilbud om et aktivt program gennemføres eller er på dagsordenen i de fleste medlemsstater. I denne forbindelse styrkes arbejdsformidlingernes rolle. Arbejdsløse med gode beskæftigelsesmuligheder bliver i stigende grad kanaliseret over i selvbetjeningsfaciliteter. I Tyskland foreslog regeringen en forenkling af administrationen af offentlige ydelser. Det vil frigøre yderligere ressourcer til arbejdsformidlingsaktiviteter. Det formodes også at øge effektiviteten, f.eks. ved at fjerne incitamenterne til, at kommunerne sætter et projekt i gang med det hovedformål at ”rekvalificere” en deltager til at modtage arbejdsløshedsunderstøttelse. De fleste medlemsstater planlægger at styrke samarbejdet mellem de forskellige aktører, der er involveret i arbejdsformidling, uddannelse og administration af offentlige ydelser, i nogle tilfælde ved at bringe disse forskellige aktører sammen ”under ét tag” (one-stop-shop-princippet).

2.2.2 Økonomiske reformer ikke afspejlet i tallene for væksten i produktiviteten

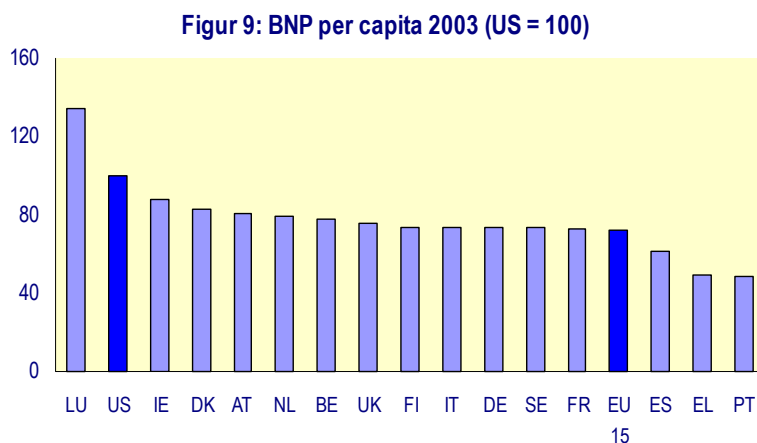
Den økonomiske reformindsats, der blev anbefalet i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005, tager sigte på at øge det langsigtede vækstpotentiale i EU's økonomi. Dette skal ses i forbindelse med en afvigelse i EU's vækstmønstre for beskæftigelsen og produktiviteten i de seneste år. Sammenlignet med første halvdel af 1990'erne var man i 1996-2002 vidne til en betydelig stigning i arbejdskraftens bidrag til BNP i EU, men dette er til dels blevet modvejet af et fald i bidraget fra arbejdsproduktiviteten. Til sammenligning har USA været i stand til at kombinere høje beskæftigelsestal med stigende vækst i arbejdsproduktiviteten, hvilket

har ført til en vækst i BNP, som var mere end et helt procentpoint højere end i EU i perioden 1996-2003.

Forskellen i arbejdsproduktivitet er blevet større mellem USA og EU...

Vækstraten i arbejdsproduktiviteten pr. beskæftiget i EU faldt fra 1,9 % i første halvdel af 1990'erne til 1,3 % i anden halvdel. Siden da har den årlige vækst i arbejdsproduktiviteten svinget mellem 0,5 % og 1 %, hvilket i første omgang afspejler en større modstandsdygtighed på arbejdsmarkedet over for den økonomiske nedgang med fortsat (om end beskedent) vækst i beskæftigelsen. Erfaringerne i EU var meget forskellige fra erfaringerne i USA, hvor vækstraterne i arbejdsproduktiviteten igen er nået op på omkring 2 % eller mere. Som en følge heraf er produktivitetsforskellen i forhold USA blevet større, idet produktiviteten i EU pr. arbejdstime ligger 12 % under tallet i USA. Denne produktivitetsforskel er nu ansvarlig for 40 % af forskellen i BNP pr. indbygger mellem EU og USA (hvor det europæiske BNP pr indbygger androg 72 % af niveauet i USA i 2003), se figur 9.

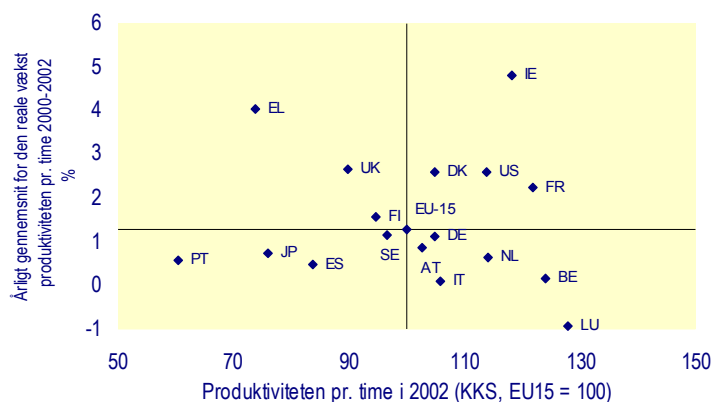

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. a1).

... men EU-gennemsnittet dækker over betydelige forskelle mellem medlemsstaterne

Der er store forskelle i produktivitetstallene på timebasis og i vækstraterne mellem medlemsstaterne (se figur 10). Fra en god udgangsposition er arbejdsproduktiviteten på timebasis fortsat med at stige forholdsvis hurtigt i Danmark, Irland og Frankrig. I Frankrig kan dette sættes i forbindelse med indførelsen af 35-timers arbejdsugen, da væksten i arbejdsproduktiviteten pr. beskæftiget lå under EU-gennemsnittet. Produktivitetstallene for Grækenland og Storbritannien indhentede fortsat EU-gennemsnitstallet. I Spanien og Portugal var der imidlertid et yderligere fald i produktiviteten. Der blev ligeledes konstateret fald i de relative produktivitetstal i Italien og Benelux-landene.

Figur 10: Udviklingen i produktivitet pr. time (2000-2002)

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Den forringede vækst i arbejdsproduktiviteten i EU kan i lige høj grad forklares med en nedgang i investeringerne og teknologisk fremskridt...

Produktivitsudfordringen fremstår klart, når man tager i betragtning, at EU's traditionelle overlegenhed med hensyn til væksten i arbejdsproduktivitet ikke har gjort sig gældende siden midten af 1900'erne. Halvdelen af faldet i væksten i arbejdsproduktiviteten siden den første halvdel af 1990'erne kan tilskrives et mindre bidrag fra "capital deepening", mens den anden halvdel skyldes en forringelse af den samlede faktorproduktivitet. Selv om investeringerne i IKT ydede et positivt bidrag, var bidraget til væksten i produktiviteten kun det halve af, hvad det var i USA. Hovedårsagen hertil var en mindre udstrakt anvendelse og en langsommere udbredelse af disse teknologier inden for visse servicesektorer, herunder især finansielle tjenesteydelser og distribution. Dette illustrerer behovet for at øge erhvervslivets dynamik og dets investeringer, især i IKT. Dette kan kun opnås ved en reformstrategi, der sigter på at forbedre de lovgivningsmæssige forhold, fremme markedsintegrationen og effektiviteten, skabe incitamenter til større udbredelse af IKT og fremme investeringerne i menneskelig kapital og F&U.

**Tabel 3: Udgifter til faste bruttoinvesteringer, uddannelse og F&U i EU
(i procent af BNP)**

	Gennemsnit 1991-1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Samlede investeringer	20,5	19,6	19,4	19,9	20,2	20,6	20,2	19,4	19,1
Private investeringer	17,6	17,1	17,2	17,6	17,9	18,3	17,9	17,2	16,7
Offentlige investeringer	2,9	2,5	2,2	2,3	2,3	2,3	2,3	2,2	2,4
Uddannelse		5,2	5,0	5,0	5,0	4,9	5,1		
F&U	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7			

Kilder: For investeringer: AMECO DG ECFIN-database; for offentlige udgifter til uddannelse: Eurostat, men 2001 er i overensstemmelse med COFOG-klassificeringen; og til offentlige udgifter til F&U: OECD.

... og den seneste udvikling i erhvervsinvesteringerne og udgifterne til IT, F&U og uddannelse er ikke for lovende.

På grund af konjunkturerne faldt erhvervslivets investeringer som procent af BNP i EU fra 18,3 % i 2000 til 17,2 % i 2002, se tabel 3. Dette førte til et fald i de samlede bruttoinvesteringer (fra 20,6 % i 2000 til 19,1 % i 2003) trods det faktum, at de offentlige investeringer har været ret stabile (2,2-2,4 % af BNP) i de seneste år. Der var kun en beskedent bevægelse i forholdstallene for udgifter til IT, F&U og uddannelse. Ifølge Kommissionens økonomiske prognose (efteråret 2003) skulle der komme et opsving i erhvervsinvesteringerne i 2004 og 2005, forudsat at de økonomiske rammebetingelser, der opmuntrer erhvervslivet til at investere og vokse, ligger fast. De seneste bestræbelser på at gøre det regelsæt, der gælder for erhvervslivet, mindre byrdefuldt, skulle bidrage hertil. Udgifterne til IT skulle også drage fordel fra en regelreform. En analyse på tværs af landene af investeringsraterne⁴ afslører, at lande med færre regelsæt generelt har haft større succes med at indføre nye teknologier i form af IKT-investeringer.

Trods sine mange succeser fungerer det indre marked ikke efter hensigten. Efter stabile fremskridt i 1990'erne peger visse indikatorer for integrationen i det indre marked i den forkerte retning. Væksten i handelen mellem EU's medlemsstater er næsten gået i stå og er vokset med mindre end 3 % om året i de seneste år, og spredningen i prisniveauerne

⁴ Europa-Kommissionen (2003), "Drivers of productivity growth: an economy-wide and sectoral perspective", kapitel 2 i EU's økonomiske oversigt for 2003.

mellem medlemsstaterne i 2001 afveg ikke fra, hvad man kunne konstatere i 1998 eller 1999.

På denne baggrund indeholdt de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-følgende henstillinger til medlemsstaterne:

9. fremme konkurrencen på vare- og tjenestemarkederne
10. accelerere integrationen af EU's kapitalmarkeder og sikre en ensartet håndhævelse af EU-reglerne og afskaffe barrierer for en effektiv grænseoverskridende clearing og afvikling
11. skabe et miljø, der fremmer iværksættervirksomhed og små og mellemstore virksomheders vækst
12. aftale og implementere foranstaltninger for at styrke reglerne om corporate governance (virksomhedsstyring) på nationalt plan og på EU-plan med henblik på at skabe et effektivt finanstilsyn på tværs af sektorerne og på tværs af grænserne og tilvejebringe en effektiv styring af finanskriser
13. fremme investering i viden, nye teknologier og innovation og tilstræbe at komme nærmere målsætningen om, at F&U-investeringerne skal udgøre 3 % af BNP
14. øge den offentlige sektors bidrag til vækst.

Der har været blandede resultater med hensyn til at fremme konkurrencen på vare- og tjenestemarkederne...

Et **erhvervs miljø, hvor de regulerende rammer** bidrager til at fremme investeringerne, er af væsentlig betydning, hvis man vil gøre EU's økonomi mere konkurrencedygtig og dynamisk. Det er af væsentlig betydning at skabe et velfungerende indre marked med en effektiv konkurrencepolitik. Siden iværksættelsen af Lissabon-strategien er der truffet mere en 25 lovgivningsmæssige foranstaltninger for at udvide reformerne på disse områder (herunder skattepakken, der sigter mod at begrænse skadelig skattekonkurrence), men en række forslag (herunder direktiverne om erhvervs kvalifikationer og intellektuelle ejendomsrettigheder) er stadig til behandling i Rådet og Europa-Parlamentet. Kommissionen fremsatte nye forslag til direktiver for at fjerne yderligere forhindringer for det indre marked, som findes i de skatteordninger, der gælder for associerede selskaber i forskellige medlemsstater; for yderligere at forenkle og strømline moms; og for at opdatere retningslinjer og finansieringsregler for transeuropæiske net. Den har vedtaget forslag om etablering af retlige rammer for præstation af tjenesteydelser på tværs af grænserne mellem medlemsstaterne.

Boks 4: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende produktmarkeder		
Landespecifikke henstillinger (som en udvidelse af generel retningslinje nr. 9)	Betydelige reformforanstaltninger i 2003	
	Vedttaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 9: Fremme konkurrencen på vare- og tjenestemarkederne		
BE: Styrke den effektive konkurrence i netværksindustrier og lokale serviceerhverv.	Forbedringer af de regulerende myndigheds rolle. Yderligere åbning af konkurrencen mellem netværksindustrier.	
DK: Styrke konkurrencen i sektorer, hvor der ikke er tilstrækkelig konkurrence.	Elmarkedet fuldt ud liberaliseret. Ændringer af de retlige rammer for betalingstjenester og dåser. Igangsat projekt for at identificere regulatoriske hindringer for konkurrencen.	
DE: Skabe mere konkurrenceprægede forhold.	Forslag til at reformere konkurrenceloven. Forslag om at lempe loven om urimelig konkurrence.	Forslagene skulle blive til lov i 2004.
EL: Styrke konkurrencen i energisektorerne.	Indførelse af et engrosmarked for elektricitet. Fjernelse af de administrative hindringer for at komme ind på elmarkedet.	
ES: Håndhæve den effektive konkurrence inden for detailområdet og overvåge udviklingen på elmarkedet.	Fra januar 2003 kan kunderne frit vælge elleverandør. Retsgrundlag vedtaget til at indføre et terminsmarked for elektricitet.	Fuldstændiggørelsen af det spansk-portugisiske elmarked planlagt til 2004.
FR: Sikre konkurrencen på energimarkederne.	Gennemførelse af gasdirektivet. Åbning af energimarkedet i overensstemmelse med EU-direktiverne. Nødplan til at fremskynde gennemførelsen i national lovgivning.	Retlig adskillelse af netværksoperatørvirksomhed med hensyn til gasledninger i 2004. På elmarkedet vil eltransmission blive retligt adskilt fra elfremstilling i 2004.
Øge gennemførelsesprocenten for direktiver vedrørende det indre marked og mindske antallet af overtrædelser.		
IE: Øge konkurrencen i netværksindustrier og visse andre sektorer.	Reformen af motorkøretøjsforsikringen er delvis afsluttet.	Konkurrencemyndighedens gennemgang af detailsektoren og regler for fagorganisationer.
IT: Øge den effektive konkurrence i servicesektoren, åbne energimarkederne yderligere og forbedre gennemførelsen af direktiverne vedrørende det indre marked.	Gassektoren fuldt ud liberaliseret.	Forslag om at reformere de liberale erhverv forelægges for Parlamentet. Lov om reform af el-sektoren forelægges for Parlamentet
LU: Fuldt ud gennemføre reformerne af konkurrenceloven og sikre, at konkurrencemyndighederne og andre regulerende organer har tilstrækkelig uafhængighed og, ressourcer og beslutningsmagt	Ny lovgivning om offentlige indkøbskontrakter.	Lov om at afskaffe den nuværende lovgivning om faste og regulerede priser og indføre en uafhængig konkurrencemyndighed.
NL: Forbedre de regulerende rammer samt gennemførelsen heraf.	Den nederlandske konkurrencemyndighed vil få større beføjelser.	
AT: Øge konkurrencemyndighedens ressourcer og håndhæve de beslutninger, der træffes af reguleringsmyndigheden for telekommunikationssektoren.	Konkurrencemyndighedens ressourcer er blevet øget marginalt.	Yderligere stigninger er planlagt.
PT: Øge den effektive konkurrence i de liberaliserede offentlige forsyningsværker og øge antallet af gennemførte direktiver vedrørende det indre marked	Godkendelse af en plan om at omstrukturere gassektoren. Afskaffelse af langfristede købsaftaler mellem elproduktionselskaber og eltransmissionselskaber. National gennemførelsen af flere direktiver om det indre marked.	Fuldstændiggørelsen af det spansk-portugisiske elmarked er planlagt til 2004. Åbning af detailmarkedet for el i 2004.
FI: Håndhæve konkurrencen i netværksindustrier og tjenesteydelser uden for handelssektoren.	Nummerportabilitet inden for mobiltelefoni. Ændringer af loven for at gøre det lettere at skifte leverandør.	Reform af loven om konkurrencebegrænsning. Etablering af et konkurrenceinstitut. Revurdering af forslagene om reform af prisfastsættelsen i energinetværket og om at øge konkurrencen inden for finansielle tjenesteydelser.

<p>SE: Håndhæve konkurrencen i sektorer, hvor den er utilstrækkelig.</p>	<p>Anvendelsen af lovgivningen om zoneinddeling og byggeri undersøges. Projekt om at øge den grænseoverskridende konkurrence inden for bygge- og anlægssektoren.</p>	<p>Ny lov om prisinformation. Forslag om at øge konkurrencen inden for serviceydelser og bygge- og anlægsvirksomhed.</p>
<p>UK: forbedre konkurrencen i sektorer som liberale erhverv, postvæsen og apoteker.</p>	<p>Reglerne for visse fagorganisationer er ændret for at fjerne unødige konkurrencebegrænsninger.</p>	<p>Mindre lempelse af restriktionerne for apoteker.</p>

... især på grund af manglende gennemførelse af de aftalte foranstaltninger

Gennemførelsesprocenten for medlemsstaternes gennemførelse af **direktiverne om det indre marked** faldt fra 97,9 % i 2002 til 97,7 % i gennemsnit i november 2003, hvorved målet om 98,5 % (som for længst skulle være nået) er kommet endnu længere væk. Kun fem medlemsstater, Danmark, Spanien, Irland, Finland og Storbritannien opfylder i realiteten det aftalte mål, mens gennemførelsesprocenten i fem andre medlemsstater - Belgien, Tyskland, Grækenland, Frankrig og Luxembourg – endog faldt til under 97 %. Desuden er antallet af overtrædelsessager vedrørende manglende overholdelse eller ukorrekt gennemførelse af lovgivningen om det indre marked kun faldet en smule. Frankrig og Italien kan opvise særlig dårlige resultater i så henseende. Endelig er antallet af grænseoverskridende offentlige indkøbskontrakter stadig meget lavt, selv om antallet af indkaldelse af tilbud, der offentliggøres i EUT, har været stigende. Ikke desto mindre synes lovgivningen om offentlige indkøb at have haft en positiv indvirkning på grænseoverskridende transaktioner⁵.

Der er truffet foranstaltninger til at forbedre **konkurrencepolitikens** effektivitet. På EU-plan har det væsentligste skridt, der er taget, været Rådets vedtagelse af den nye forordning om gennemførelse af kartelreglerne. Denne forordning vil strømline procedurerne, forbedre koordineringen mellem konkurrencemyndighederne og styrke Kommissionens undersøgelsesbeføjelser. Nogle medlemsstater (herunder BE, AT og UK) har truffet dispositioner til at styrke deres konkurrencemyndigheds eller reguleringsmyndigheds uafhængighed eller virkeområde. Niveaue for sektoral og ad hoc-statsstøtte i EU synes at have stabiliseret sig på omkring 0,7 % af BNP.

Åbning af markedet inden for **netværksindustrierne** skrider fortsat frem, men garanterer ikke nødvendigvis en effektiv konkurrence. Selv på liberaliserede markeder forbliver den tilstedeværende aktørs markedsandel ofte meget høj. Inden for **fastnettelefoni** var dennes markedsandel f.eks. 81 % for lokalsamtaler og 70 % for fjernopkald og 62 % for internationale samtaler i 2002. På sidstnævnte markedssegment var de tilstedeværende aktørers markedsandele forholdsvis høje i Grækenland, Luxembourg og Portugal. Ikke desto mindre fortsatte priserne på fjernopkald og internationale samtaler med at falde langsomt. De nye regulerende rammer for elektronisk kommunikation, som har været i kraft på EU-niveau siden juli 2003, tager sigte på at øge konkurrencen og forbedre den retlige sikkerhed.

---

⁵ Arbejdsdokument fra Europa-Kommissionens tjenestegrene, GD Det Indre Marked (offentliggøres snart): En rapport om de offentlige indkøbsmarkeders funktion i EU: fordele ved anvendelse EU-direktiver og fremtidige udfordringer. Næsten halvdelen af de virksomheder, der har søgt offentlige indkøbskontrakter, har gjort dette på tværs af grænserne, de fleste af dem via datterselskaber, der er beliggende den medlemsstat, der offentliggjorde indkaldelsen af tilbuddet. Desuden var sandsynligheden for, at et tilbud blev godtaget, den samme for indenlandske virksomheder som for udenlandske datterselskaber (henholdsvis 30 % og 35 %).

I modsætning til telekommunikationspriserne viser **el- og gaspriserne** ikke nogen klar nedadgående tendens. Elpriserne oplevede en generel stigning i 2003 på grund af ringe nedbør, hvilket mindskede den hydroelektriske produktion, og ekstreme vejforhold. Imidlertid er priserne selv under disse omstændigheder stadig ikke højere end før liberaliseringen, hverken nominelt eller i faste priser. Ikke desto mindre var den største elproducentens markedsandel i Belgien, Frankrig og Irland stadig 90 % eller over i 2001. Til gengæld er gaspriserne i gennemsnit 10 % lavere end i januar 2001. Rådet vedtog en række retsakter i 2003, som skulle bidrage til gennemførelsen af markedsåbningen inden for disse sektorer. I marts 2002 fastsat Det Europæiske Råd i Barcelona det mål, at man senest i 2005 skal nå op på en elsammenkoblingskapacitet på 10 % for hver medlemsstat sammenlignet med den indenlandske produktionskapacitet. Der har kun været gjort begrænsede fremskridt frem mod dette mål, da der kun har været mindre kapacitetsforøgelse i de seneste år.

Der har været fremskridt på EU-niveau med liberalisering af **jernbanetransporten**. Rådet (transportministrene) nåede i marts til enighed om den ”anden jernbanepakke”, hvorved der bliver åbnet op for det internationale fragtmarked i januar 2006 og for cabotage-markedet i januar 2008. En yderligere åbning af det internationale passagermarked drøftes stadig mellem Parlamentet og Rådet.

RCAP er næsten, men ikke helt gennemført, efterhånden som fristen nærmede sig...

Efterhånden som fristen 2003 for gennemførelse af **handlingsplanen for risikovillig kapital** (RCAP) nærmede sig, har der kunnet berettes om betydelige fremskridt. De fleste RCAP-foranstaltninger er gennemført. Medlemsstaterne har også taget skridt til at skabe et miljø - med hensyn til de administrative/retlige, regulerende og fiskale aspekter – der i højere grad vil kunne føre til udvikling af industrien for risikokapital.

Adskillige medlemsstater har sat reformer i gang, som letter institutionelle investeringer i risikokapital. De omfatter: i) oprettelse af en ny kategori af kollektive investeringsinstitutter af den lukkede type, der har til opgave at investere i ikke-børsnoterede SMV (BE og LU), ii) visse lempelser med hensyn til at oprette eller drive selskaber baseret på risikokapital (ES og PT), iii) lempelser af de kvantitative begrænsninger for pensionsfonde og investeringer i forsikringsselskaber (DK og PT). Der er fjernet en række andre fordrejninger (f.eks. mindstekapitalkrav i UK), mens andre stadig stiller hindringer i vejen for institutionelle investeringer i risikokapital (f.eks. likviditetskrav i BE, EL og AT).

Reglerne om insolvens og konkurs tilpasses i nogle af medlemsstaterne (f.eks. BE, FI og UK) med henblik på at fjerne nogle af de faktorer, der fjerner iværksætteres lyst til at tage risici, men der været forskellige grader af succes, når man ser på, hvor mange initiativhæmmende faktorer, der stadig eksisterer. I andre medlemsstater ser det imidlertid ud til, at det er vanskeligt i realiteten at afslutte de igangværende reformer (f.eks. DK, IT og NL). De fleste af medlemsstaterne foretager yderligere forbedringer af deres fiskale rammer for risikokapitalinvesteringer, enten ved at sænke

selskabsskatterne, ved at mindske omkostningerne i forbindelse overholdelse af momslovgivningen (f.eks. UK) eller ved at indføre skattebegunstigelser for risikokapitalinvesteringer (f.eks. DE, ES, FR, IT, PT, SE og UK). Imidlertid synes det at være nødvendigt med yderligere fremskridt, i ganske særlig grad med henblik på at mindske de ofte betydelige forskelle i de nationale fiskale rammer, som virksomheder fra hele EU konfronteres med.

... og der gøres indtil nu gode fremskridt med FSAP...

Man kan nu skimte afslutningen på lovgivningsfasen **for handlingsplanen for finansielle tjenesteydelser** (FSAP). 36 af de oprindelige 42 foranstaltninger er nu afsluttet. Der bliver fortsat gjort fremskridt med hensyn til de resterende forslag. Der er indgået en aftale mellem Rådet og Parlamentet om teksten til et nyt direktiv om overtagelser. Efter enigheden i Rådet om direktivet om investeringsydelser, skal der nu skabes konsensus i Europa-Parlamentet om en række spørgsmål af væsentlig karakter. Med hensyn til direktivet om gennemsigtighed er der opnået et politisk forlig i Rådet. EP arbejder på grundlag af Rådets tekst, så der kan sikres en endelig vedtagelse i første halvdel af 2004. 3 FSAP-foranstaltninger afventer indsættelse af et nyt parlament, før lovgivningsprocessen kan afsluttes. Blandt disse er forslaget til et nyt direktiv om kapitalkrav. Dette er knyttet til den endelige indgåelse af Basel II-aftalen, som nu er planlagt til midten af 2004.

Samtidig med afslutningen af FSAP-agendaen vil Kommissionen iværksætte arbejdet vedrørende de initiativer, der er forudset i meddelelsen om selskabsret og selskabsstyring (herunder et forslag om modernisering af EU-lovgivningen om lovpligtig revision). Derudover vil Kommissionen fremme arbejdet med vigtig lovgivning om tilsyn med hensyn til genforsikring og solvenskrav for forsikringsselskaber.

Et vigtigt supplement til FSAP har været skabelsen af strukturerede arrangementer for de nationale regulerings- og tilsynsmyndigheders deltagelse i formuleringen og den konsekvente gennemførelse af EU's finansielle lovgivning ("Lamfalussy"-strategien). Denne strategi er blevet gennemtestet med stor succes i værdipapirsektoren. Kommissionen har allerede foreslået en udvidelse af denne strategi til bankvæsen, forsikring og investeringsinstitutter. Den øgede gennemsigtighed og større kollektive dimension i tilsynsarbejdet er nøglen til en mere konsekvent og effektiv gennemførelse af reglerne på det finansielle område på det udvidede EU's finansielle markedsplads.

Efterhånden som FSAP-lovgivningsfasen nærmer sig sin afslutning, har Kommissionen iværksat en omfattende vurdering af status for integrationen af EU's finansielle markeder. Dette er ikke indledningen til et nyt omfattende lovgivningsprogram. Det er et forsøg på at identificere succeser og fiaskoer i udviklingen af EU's lovgivningsmæssige rammer og at drage lære af erfaringerne med FSAP. Som første skridt vil fire ekspertgrupper inden for bankvæsen, forsikring, formueforvaltning og fondssektoren vurdere, i hvilket omfang EU's lovgivningsmæssige rammer gør det muligt for finansielle institutioner at tilrettelægge deres virksomhed på et paneuropæisk grundlag. Undersøgelsesresultaterne fra disse grupper vil blive forelagt til offentlig

granskning og offentlig debat på højt niveau, før der sker en konsolidering i slutningen af 2004.

Derudover har en undergruppe under Udvalget for Finansielle Tjenesteydelser, som blev oprettet for nylig, fået til opgave at opstille en vurdering i fællesskab med medlemsstaterne af de resterende prioriteringer med hensyn til finansiel integration. De aflægger rapport til de europæiske finansministre i midten af 2004.

... mens grænseoverskridende clearing og afvikling stadig skal integreres yderligere

Det ligger også Kommissionen på sinde at få mere gang i debatten om værdien eller nødvendigheden af en kollektiv EU-indsats på området **clearing og afvikling** – men med hensyn til kontantoverførsler og betalingssystemer (Kommissionen har for nylig udsendt en høringsmeddelelse om grænseoverskridende betalinger, hvor fristen var fastsat til slutningen af januar 2004). Integrering af clearing- og afviklingsordninger er blevet en klar prioritering på både EU- og nationalt plan. Som opfølgning til den anden rapport fra Giovanni-gruppen af finansmarkedsekspertes fra april 2003 vil Kommissionen om kort tid udsende en meddelelse, der formulerer en strategi for at fjerne hindringer for et integreret EU-clearing- og afviklingssystem.

Omstruktureringen og konsolideringen inden for EU's clearings- og afviklingsinfrastruktur er også fortsat i 2003 på nationalt plan (DE, EL og IT). Konsoliderings- og omstrukturingsprocessen på EU's fondsbørser accelererede. Der blev skabt et integreret nordisk-baltisk marked for handel, clearing og afvikling af værdipapirer ved en fusion af fondsbørserne i Stockholm og Helsinki, og denne fusionerede enhed opretholdt et strategisk samarbejde med fondsbørserne i København, Oslo og Island inden for NOREX. Italiens MTS fortsatte sin internationale ekspansion og kunne tilbyde en bredt accepteret infrastruktur for handel med obligationer. I 2003 ekspanderede Euronext (som omfatter de belgiske, franske, nederlandske og portugisiske fondsbørser sammen det UK-baserede Liffe-derivatmarked) yderligere i kraft af en aftale med fondsbørsen i Warszawa.

Trods de seneste forbedringer er erhvervmiljøet i EU fortsat plaget af visse svagheder

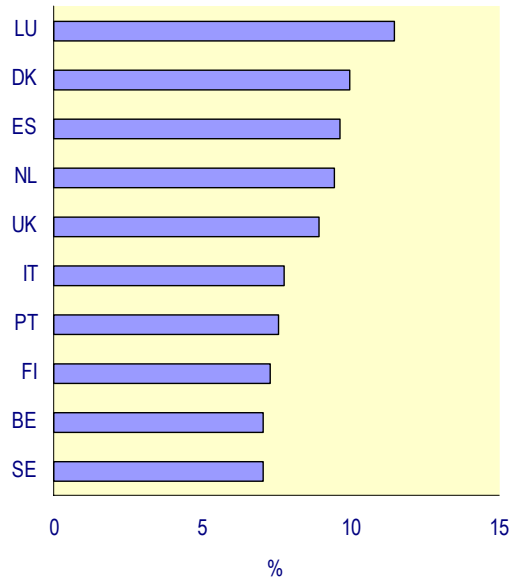
Erhvervsvirksomhedernes opfattelser af den **administrative byrde** i 2003 var fortsat ret negativ i mange medlemsstater, og især i Belgien, Tyskland, Frankrig og Nederlandene⁶. Desuden ligger procentdelen af 18-64-årige, der har startet selvstændig virksomhed, under tallet i USA. Efter denne målestok er andelen af iværksættere særlig

---

⁶ Europa-Kommissionen (2003): Oversigt omtalt i Enterprise Policy Scoreboard 2003, ENSR (European Network for SME Research).

lav i Belgien og Frankrig. Procentsatsen for oprettelse af nye virksomheder er forholdsvis lav i Belgien, Finland og Sverige (se figur 11).

Figur 11: Antal nyoprettede virksomheder
brutto i procent af virksomhedspopulation
(2000)¹

¹ Antal faktisk nyoprettede virksomheder divideret med populationen af aktive virksomheder.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Forskellene mellem landene med hensyn til **iværksætterånd** kan skyldes mange faktorer. En ofte nævnt faktor er lånemulighederne. De mest almindeligt anvendte indikatorer for lånemuligheder – egenkapitalfinansiering, risikokapital og børsintroduktion – har en tendens til at være stærkt påvirket af konjunkturerne. Risikokapital har især været negativt påvirket af nedgangen i de økonomiske konjunkturer. Trods de forskellige foranstaltninger, der er truffet for at opmuntre til investeringer i risikokapital (se afsnittet om SCAP), var investeringerne i risikokapital på de tidlige stadier i 2002 kun halvdelen eller mindre end niveauet i 2000 i mange medlemsstater. Grækenland, Finland og Sverige var undtagelserne. Desuden skete der et skift i investeringerne fra investeringer i nystartede virksomheder til mere modne virksomheder.

Boks 5: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende produktmarkeder og videnbaseret økonomi		
Landespecifikke henstillinger (som en udvidelse af generel retningslinje nr. 11, 13 og 14)	Betydelige reformforanstaltninger i 2003	
	Vedtaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 11: Skabe et miljø, der fremmer iværksættervirksomhed og små og mellemstore virksomheders vækst.		
BE: Forbedre den offentlige administration og fortsætte arbejdet på at mindske den administrative byrde for virksomheder.	Forenkling og centralisering af oplysningerne om erhvervslivet. Udvidelse af elektroniske, interaktive applikationer med hensyn til momsangivelser og forpligtelser i tilknytning til social sikring.	Yderligere strømlining og hurtigere afvikling af de administrative procedurer, herunder begrænsning af tid og omkostninger forbundet med administrative forpligtelser for virksomheder og forenkling af procedurerne ved opstart af virksomheder.
DE: Mindske den regulatoriske og administrative byrde.	Statsligt initiativ til at mindske bureaukratiet og overregulering. Forskellige foranstaltninger til at opmuntre til oprettelse af virksomheder.	Forslag om at fremskynde tredje trin af skattereformen.
EL: Forenkle erhvervs- og beskatningsklimaet og øge gennemførelsesprocenten for direktiverne om det indre marked	Foranstaltninger til at begrænse de bureaukratiske og retlige hindringer for nystartede virksomheder. Forenkling af skattesystemet og især skatterevisionsprocedurer.	
ES: Mindske den administrative byrde for erhvervslivet.	Forenklede retlige rammer for SMV. 11 nye one-stop-shops (alt-i-ét-centre).	80 nye 'one-stop-shops' i de kommende to år.
FR: Begrænsning og forenkling af de regler, der gælder for erhvervslivet.	Der er vedtaget love om økonomisk initiativ (mindskelse af den administrative byrde, begrænsning af tid og omkostninger ved opstart af virksomheder, forbedret kapitaladgang).	
IT: Mindske den administrative byrde for erhvervslivet.	Forenklede administrative procedurer for opstart af virksomheder.	Reform af konkursloven.
LU: Opmuntre til oprettelse af SMV og hjælpe disse med adgang til kapital.	Strømlining af de data, der er nødvendige for at starte en virksomhed. Offentlig-private fællesforetagender (joint ventures) for at skabe bedre adgang for SMV til risikokapital. Kampagner på skoler for at fremme iværksætterånden.	

Boks 5: Opfølgning af landespecifikke henstillinger vedrørende produktmarkeder og videnbaseret økonomi (fortsat)		
Landespecifikke henstillinger (som en udvidelse af generel retningslinje nr. 11, 13 og 14)	Betydelige reformforanstaltninger i 2003	
	Vedtaget	Foreslået
RETNINGSLINJE 13: Fremme investering i viden og innovation og tilstræbe at komme nærmere målsætningen om, at F&U-investeringerne skal udgøre 3 % af BNP.		
DE: Reform af uddannelsessystemet.	Indførelse af uddannelsescheck. Det er ikke længere obligatorisk at foretage test af instruktører i virksomheder.	Øge udbuddet af heldagsskoler og højne undervisningsniveauet.
EL: Øge udbuddet af kvalificeret menneskelig kapital, fremme erhvervslivet i F&U-indsatsen og innovation samt forbedre udbredelsen af IKT.	Udvikling af IT i skoler og på erhvervsuddannelser. Initiativer, der støtter etablering af spin-off-virksomheder. Uddannelsesreformprogram.	
ES: Øge udbuddet af kvalificeret menneskelig kapital, flere investeringer i F&U og innovation samt udbredelse af IKT.	Fremme af udviklingen af menneskelig kapital og støtteprogrammer for SMV med fokus på F&U og teknologiske investeringer	Plan om at fremme udviklingen af informationssamfundet. Plan om at stimulere til øgede udgifter til F&U i erhvervslivet.
IE: Prioritere etableringen af infrastruktur og højne F&U-niveauet.		De statslige udgifter til F&U og innovation øges. Nye skattebegunstigelser til at fremme erhvervslivets F&U.
IT: Øge uddannelses- og kvalifikationsniveauet i befolkningen, øge investeringerne i F&U og innovation; fremme anvendelsen af IKT, især ved hjælp af SMV-målrettede foranstaltninger.	Reform af primær- og sekundæruddannelsessystemerne. Oprettelse af en ny fond for projekter vedrørende teknisk innovation. Aktioner til at opmuntre til en mere intensiv anvendelse af IKT blandt virksomheder samt husholdninger og skoler.	
NL: Fremme teknologi-orienterede uddannelse og styrke forbindelserne mellem videnskaben og erhvervslivet.	Der er oprettet et innovationsråd, der skal give incitamenter til innovationer i den private sektor.	Foranstaltninger til at øge optagelsen på kurser i videnskabsfag og teknologi, så der sættes fokus på videnskabelig forskning samt forbedring af samarbejdet mellem forskningsinstitutioner og erhvervslivet.
AT: Opmuntre til erhvervsforskning og innovation, især for SMV.	Skattebegunstigelser til udgifter til innovation. Strategiske F&U-partnerskabsprojekter med Central- og Østeuropa.	Plan om at strømline den offentlige støtte til F&U og innovation.
PT: Fremme en større involvering fra erhvervslivets side i F&U, innovation og IKT. Forbedre omkostningseffektiviteten inden for uddannelse.	Revision af de retlige rammer omkring venture- og risikokapitalinvesteringer. Finansiell kompensation for ansættelse af teknologisk uddannet personale. Aktioner til at fremme anvendelsen af IKT på højere læreanstalter og i den offentlige sektor.	
UK: Nøje overvågning af eksisterende foranstaltninger til at fremme F&U. Revidere og styrke politikker, der tager sigte på at forbedre arbejdsstyrkens grundkvalifikationer.		Der er bebudet et antal nye uddannelsesforanstaltninger.
RETNINGSLINJE 14: Øge den offentlige sektors bidrag til vækst.		
DK: Øge effektiviteten i den offentlige sektor.	Statslig handlingsplan til at øge effektiviteten i den offentlige sektor. Åbning af markedet for ældreomsorg. Grunduddannelsesreform	
FI: Øge effektiviteten i den offentlige sektor.	Iværksættelse af produktivitetshandlingsprogram for at reformere den offentlige administration.	Reform af loven om offentlige indkøb. Oprettelse af et rådgivningscenter for offentlige indkøb. Indførelse af værdikuponer til sociale velfærdsydelser og sundhedspleje.
SE: Øge effektiviteten i den offentlige sektor.	Kommunal benchmarking-database gøres offentlig tilgængelig.	

Imidlertid har der kunnet konstateres en gradvis forbedring af de generelle betingelser for erhvervslivet (tidsforbrug og omkostninger ved at starte virksomhed, internetdækning, e-regering, selskabsskattesystem osv.), og fremskridtene i retning af at opfylde anbefalingerne i det europæiske charter for små virksomheder er opmuntrende. Adskillige medlemsstater har truffet eller gennemført nye foranstaltninger, der tager sigte på at mindske bureaukratiet og gøre det lettere at starte virksomhed (især BE, DE, EL, ES, FR, LU og AT). Desuden retter regeringerne i stigende grad deres opmærksomhed mod at forme fremtidens iværksættere og har optrappet bestræbelserne på at udvikle iværksætterånden i uddannelsessystemet. Medlemsstater med programmer, der støtter indlæring af iværksætterfærdigheder i primærskoler omfatter Irland, Luxembourg, Finland, Sverige og Storbritannien.

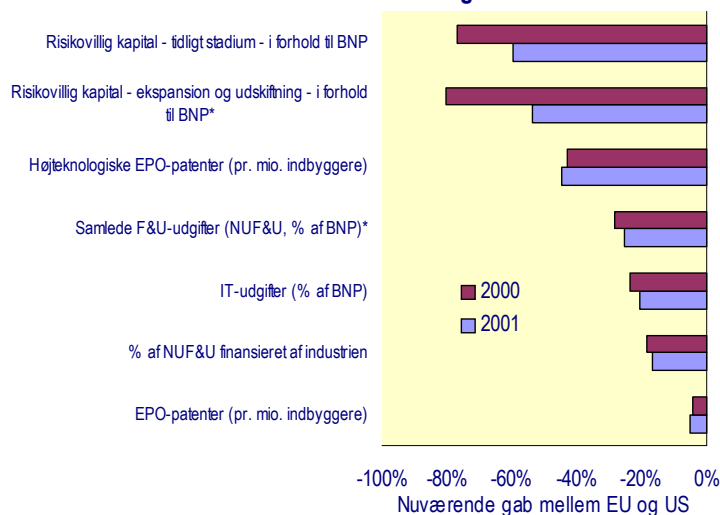
Investeringerne i viden og innovation halter bagefter, om end ...

Der er stadig en betydelig forskel mellem EU og USA med hensyn til den **innovative kapacitet** som målt ved den til rådighed stående risikokapital, F&U-intensitet, antallet af patentansøgninger og IT-udgifter (se figur 12). Ikke desto mindre vil dannelsen af et europæisk forskningsområde skabe et indre marked for forskning, som skulle bidrage til at nå Lissabon-strategiens mål. Desuden har medlemsstaterne enstemmigt tilsluttet sig Barcelona-målsætningen om at øge investeringerne i F&U, så de kommer i nærheden af 3 % af BNP i 2003, og et stort flertal af dem har fastlagt nationale mål. I april 2003 fremsatte Kommissionen en handlingsplan, der tager sigte på at nå Barcelona-målsætningen, hvor der tages hensyn til, at to tredjedele af de supplerende investeringer formodes at skulle finansieres af den private sektor; dette skal ses i lyset af, at en meget stor del af efterslæbet med hensyn til F&U, og langt den største del af stigningen i de seneste år, skyldes færre investeringer fra den private sektors side. I Sverige og Finland ligger F&U-udgifterne som procent af BNP imidlertid over procenttallet i USA og er i hastig stigning. Grækenland, Irland, Nederlandene og Storbritannien har til gengæld været vidne til et fald i udgifterne til F&U som procent af BNP i de seneste år. Hvad der er endnu mere bekymrende er den iagttagelse, at virksomheder inden for højteknologiske og forskningsintensive sektorer såsom farmaceutiske produkter og bioteknologi henlægger en stadig større del af deres forskning til lande uden for Europa, især USA, for at drage fordel af mere favorable erhvervsvilkår. De afgørelser, der stadig mangler at blive vedtaget om intellektuel ejendomsret, herunder et EU-patent, der er økonomisk overkommeligt og skaber retssikkerhed, er blot et eksempel på, hvad der synes at mangle i denne forbindelse.

Alle medlemsstaterne har besluttet at tage aktivt del i den åbne koordineringsmetode til støtte for Barcelona-målsætningerne. Der er truffet forskellige foranstaltninger til at stimulere F&U og innovation. F.eks. har Belgien, Tyskland, Irland og Italien udvidet skattebegunstigelserne til udgifterne til F&U og innovation, og Irland har indført begunstigelser i budgettet for 2004: Belgien, Tyskland, Irland og Italien har åbnet op for nye kilder til finansiering af F&U og innovation; Irland og Nederlandene har truffet foranstaltninger til at forbedre samarbejdet mellem forskning og erhvervsliv; Grækenland støtter praktisk anvendelse af forskningsresultater fra universiteterne; og

Danmark og Nederlandene gør en indsats for at hæve antallet af universitetsuddannede inden for videnskab og teknologi.

Figur 12: Gabet mellem EU og US inden for den videnbaserede økonomi er stort og vedholdende

* 2002-data.

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (inkl. strukturelle indikatorer for forskning og innovation)

... udviklingen og anvendelsen af nøgleteknologier i Europa skrider frem

Den omstændighed, at der er store forskelle mellem forskningsindsatsen i EU's medlemsstater er måske ikke et problem i sig selv, så længe resultaterne af F&U-indsatsen finder stor udbredelse, og viden omsættes til innovation over hele Europa. Udbredelse af viden er et ligeså vigtigt element i EU's innovative kapacitet som investeringer i forskning og udvikling. Undersøgelser peger i retning af, at kun 15 % af viden erhverves uden for oprindelsesregionen og kun 9 % udenfor oprindelsesregionen i Nordamerika og Vesteuropa. I sin handlingsplan "Investering i forskning" støttede Kommissionen offentlig-private partnerskaber og indførte begrebet europæiske teknologifora, som tager sigte på at fremme udviklingen og anvendelsen af nøgleteknologier i Europa ved hjælp af bedre forbindelser mellem videnskaben og erhvervslivet. Desuden har Kommissionen til hensigt at foreslå et direktiv, der giver forskere fra tredjelande ret til indrejse og ophold, hvilket skulle bidrage til at fremme forskermobiliteten.

Deployeringen af Galileo-satellitssystemet er nu planlagt til 2006-2007 med påbegyndelse af operationer i 2008. Galileo-fællesforetagendet begyndte sine operationer i juni 2003, og den internationale kommercielle interesse har i fuldt omfang konsolideret det som et globalt projekt. Desuden har handlingsplanen e-Europa været medvirkende til at øge adgangen til og anvendelsen af internettet. Procentandelen af husholdninger i EU med internetadgang steg til 50 % i 2003. Desuden havde 84 % af virksomheder med mere end 9 ansatte internetadgang i 2003, hvilket lå 5 procentpoint

over det tidligere år. I sammenligning med året før blev forholdstallet for bredbåndsiinternetadgang pr. 100 indbyggere i EU pr. oktober 2003 næsten fordoblet til 5,2 %, men dette var stadig mindre end det tal, man nåede op på i USA (8,1 %) i juli 2003. De højeste tal for bredbåndsadgang i EU finder man i Danmark (11,2 %), Belgien (11,1 %), Nederlandene (10,1 %) og Sverige (9 %).

Styrkelse af virksomhedsstyringen på nationalt og EU-niveau ...

En række meget omtalte skandaler i både USA og Europa svækkede investorernes tillid til de finansielle markeder. Dette fik de politisk ansvarlige til rette opmærksomheden mod behovet for at styrke de eksisterende arrangementer med hensyn til virksomhedsstyring. Kommissionen forelagde to meddelelser om selskabsret og virksomhedsstyring i maj 2003. Disse meddelelser indeholder en handlingsplan, der omfatter en afbalanceret blanding af initiativer af lovgivnings- og ikke-lovgivningsmæssig art, og som kombinerer harmonisering af nogle få essentielle regler med snævrere koordinering mellem nationale kodekser.

Adskillige medlemsstater har også valgt at styrke ordningerne med hensyn til **virksomhedsstyring** på nationalt plan, enten ved at indføre en frivillig, selvregulerende virksomhedsstyringskodeks (f.eks. AT og UK), ved at indføre foranstaltninger i selskabslovgivningerne til at forbedre virksomhedsstyringen (f.eks. EL, IE, IT og NL) eller ved at styrke revisorernes uafhængighed (f.eks. FR).

... og styrkelse af finanstillsynet

I september 2003 Ecofin-Rådet tog gennemførelsen af foranstaltningerne vedrørende **finanstillsyn** og finanskrisestyring op til behandling. Rådet konkluderede, at der var gjort yderligere fremskridt med at forbedre de institutionelle arrangementer for grænseoverskridende tilsyn, især ved hjælp en opstramning af procedurerne for informationsudveksling. Der vil blive foretaget en fornyet behandling i september 2004. I mellemtiden skulle udvidelsen af Lamfalussy-arrangementerne yderligere opmuntre til grænseoverskridende samarbejde inden for finanstillsyn og krisestyring, ligesom det skulle blive lettere at opnå konvergens imellem medlemsstaternes tilsynspraksis.

På nationalt niveau videreførte adskillige medlemsstater omstruktureringen af tilsynsstrukturerne i 2003. I Frankrig er tilsynsmyndighederne for værdipapirer endelig blevet omorganiseret, forsikrings- og bankmyndighederne er blevet strømlinet, og loven om finanssikkerhed er blevet moderniseret. I andre medlemsstater har reformerne af de nationalt regulerings- og tilsynsmyndigheder omfattet forskellige foranstaltninger. De omfatter etablering af nye tilsynsorganer for de integrerede institutioner (BE), overførsel af reguleringsmyndighed på kapitalmarkedet fra børsene og Økonomi- og Finansministeriet til tilsynsmyndigheden: den hellenske kapitalmarkedskommission (EL), lovgivning, der giver regeringen ekstraordinære beføjelser til at regulere finanssektoren under exceptionelle forhold (FI), reguleringsforanstaltninger til at styrke finanstillsynet med forsikringsindustrien (PT), konsolidering af de finansielle love, så

der findes en samlet lov for finansielle tjenesteydelser (DK) og tilpasning af lovgivningen til den nye funktionelle tilsynsstrategi.

Medlemsstaterne gør en indsats for at forbedre kvaliteten og effektiviteten i deres uddannelsessystemer

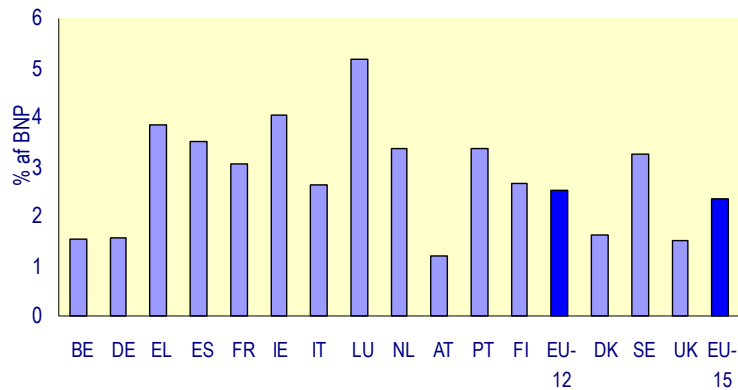
Der er klare tegn på, at der er bestræbelser i gang for at forbedre kvaliteten og effektiviteten i **uddannelsessystemet** i flere lande (f.eks. BE, DK, ES, IT, PT, FI og SE). I Spanien er der f.eks. vedtaget en grundlæggende lov om uddannelseskvalitet, mens man i Sverige har vedtaget en ny lov om erhvervsuddannelsessystemet. Mens nogle medlemsstater koncentrerer sig om livslang læring på arbejdspladsen, fokuserer andre mere på at forbedre de grundlæggende kvalifikationer og indføre ordninger, hvor voksne gives en ny mulighed for at uddanne sig. Ikke desto mindre giver den manglende kvalitet og tiltrækningskraft ved erhvervsuddannelse anledning til alvorlig bekymring. Desuden er der risiko for en alvorlig mangel på lærere og et behov for en stigning i udbuddet af videnskabsfolk, teknikere, ingeniører og kandidater fra erhvervsuddannelser. Endelig er niveauet for privat finansiering af højere uddannelse kun en lille brøkdel af det niveau, man når op på i USA. For at gøre noget ved disse problemer foreslår Kommissionen en række foranstaltninger, der er beskrevet i dens meddelelse fra november 2003 med titlen "Education and training 2010, the success of the Lisbon strategy hinges on urgent reforms".

Der er taget initiativer til at øge den offentlige sektors vækstbidrag

Det europæiske **vækstinitiativ**, som blev iværksat i oktober 2003 og godkendt af Det Europæiske Råd i december, tager sigte på at mobilisere offentlige og private midler til at finansiere visse infrastruktur- og F&U-projekter i europæisk målestok. Rådet nåede frem til politisk enighed om, at op til 20 % af omkostningerne i forbindelse med grænseoverskridende infrastrukturprojekter kunne betales via EU's budget. Trods den økonomiske nedgang har de offentlige investeringer ligget stabilt på omkring 2,3 % af BNP. Imidlertid er der tydelige forskelle mellem medlemsstaterne, hvor investeringskvoterne varierer mellem 1½ % af BNP (i BE, DK, DE, AT og UK) og 3 % eller mere (i EL, FR, IE, LU, NL, PT og SE). Generelt er de offentlige udgifter til uddannelse som en del af BNP faldet en smule i de seneste år, til dels på grund af demografiske faktorer, mens de offentlige udgifter til F&U har ligget stabilt på omkring 0,7 % af BNP. Medlemsstaterne har truffet forskellige foranstaltninger til at opmuntre til udvikling af offentlig-private partnerskaber, indførelse af nye teknologier i statsadministrationen og konkurrence om offentlige indkøb, især ved øget brug af IKT-

værktøjer. Desuden er selskabsskatteprocenterne blevet reduceret markant i mange medlemsstater i løbet af de sidste par år, samtidig med at der er vedtaget foranstaltninger, der har udvidet skattegrundlaget, hvilket har ført til en mindre spredning i skattetrykket for virksomheder på tværs af medlemsstaterne.

Figur 13: Offentlige investeringer i EU-medlemsstaterne i 2003

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

En anden måde, hvorpå man kan styrke den offentlige sektors bidrag til vækst, er ved at **omdirigere udgifterne** til væksthæmmende, omkostningseffektive investeringer i fysisk og menneskelig kapital. I procent af de samlede offentlige udgifter forventes de offentlige investeringer at stige moderat med 0,3 procentpoint i EU i 2003. Der kan konstateres mere markante stigninger for Spanien, Italien⁷ og UK, mens procenttallet forventes af falde med 0,6 procentpoint eller mere i Irland⁸ og Finland. Den forventede stigning i andelen af EU's offentlige udgifter til investeringer er et positivt skridt i retning af at forbedre vækstkapaleten og sikre ”værdi for skatteydernes penge”. Ikke mindst fordi rentebetalinger forventes at stige i nogle medlemsstater som en følge af de forringede budgetter (i f.eks. DE og FR), hvorved der ikke bliver plads til andre udgifter.

Sociale overførsler vil fortsat udgøre langt den største del af de offentlige udgifter i EU (se tabel 4). Imidlertid er der med hensyn til størrelsen af og udviklingen i disse overførsler forskelle mellem medlemsstaterne (hvor de sandsynligvis vil stige med mere et 1 procentpoint i BE, NL, PT og SE, mens de vil falde i UK med næsten lige så meget).

⁷ Stigningen i de offentlige investeringer i Italien er for det meste en regnskabseffekt, der er et resultat af den markante nedgang i salget af offentligt ejede realaktiver sammenlignet med det foregående år.

⁸ Trods det seneste fald svarede de offentlige irske investeringer stadig til omkring 4 % af BNP i 2003, hvilket gør, at landet har en af de højeste investeringskvoter i EU.

Tabel 4 : Sammensætning af de offentlige udgifter i 2003 (som procent af de samlede offentlige udgifter)

	Sociale overførsler undtagen natural-udgifter	Kø af varer og tjenesteydelser ¹	Aflønning af ansatte	Subsidier	Renter	Investeringer ²	Andet	Samlede udgifter som andel af BNP
BE	32,7	20,8	23,2	3,1	11,0	3,0	6,2	51,2
DK	32,8	16,2	32,5	3,9	6,2	3,0	5,4	55,5
DE	40,7	23,3	16,2	2,9	6,5	3,2	7,2	49,1
EL	36,2	8,5	26,0	0,3	13,3	8,6	7,0	46,3
ES	30,7	19,0	25,5	2,8	6,3	8,8	7,0	39,8
FR	34,7	20,1	26,0	2,4	6,0	5,8	5,0	54,7
IE	25,5	20,5	25,9	2,3	4,3	11,8	9,7	34,8
IT	35,9	16,8	22,5	2,1	11,0	5,5	6,3	48,5
LU	34,8	20,3	18,8	3,8	0,3	10,7	11,4	48,0
NL	26,3	30,2	22,6	3,0	6,2	7,1	4,5	48,5
AT	37,3	17,7	18,9	6,0	6,9	2,4	10,8	51,4
PT	29,5	13,1	32,4	3,2	6,2	7,2	8,4	47,1
FI	35,4	17,5	28,5	2,9	4,4	5,5	5,7	50,9
SE	31,2	20,1	27,9	2,6	4,5	5,5	8,2	59,0
UK	31,9	30,0	19,1	1,6	4,8	3,5	9,0	42,8
Euro-område	35,7	20,5	22,0	2,7	7,4	5,3	6,4	49,0
EU-15	34,9	21,9	22,0	2,5	6,9	4,9	6,9	48,4

¹ Statslige forbrugsudgifter uden aflønning af ansatte.

² Faste bruttoinvesteringer, vedrører fysisk kapital.

Kilde : Kommissionens tjenestegrene.

Selv om der er taget yderligere skridt, kunne håndhævelse af budgetreglerne og – procedurerne strammes op på nationalt plan

I 2003 fortsatte medlemsstaterne med at anvende nationale **budgetregler og -procedurer** for at forbedre effektivitet og kontrol. Som det imidlertid fremgår af Kommissionens rapport ”Offentlige finanser i ØMU – 2003” er der store variationer med hensyn til, hvilke fiskale regler der vedtages og gennemføres i EU’s medlemsstater. Alle landene har mål for de kommende og efterfølgende år i såkaldte flerårige budgetplaner. Nogle af medlemsstaterne har budgetbalance som mål, mens andre fastsætter udgiftsbegrænsninger. Ikke desto mindre peger forværringen af de budgetmæssige positioner med hensyn til målsætningerne i retning af, at håndhævelsen af reglerne i mange tilfælde er lemfældig. Hvordan man skal indrette ordningen for kontrol med offentlige udgifter på det subnationale niveau er også stadig et centralt spørgsmål for nogle medlemsstater.

Et antal medlemsstater har for nylig forbedret den **budgetmæssige proces** i et vist omfang. I Spanien kræver den generelle lov om budgetstabilitet, som trådte i kraft i 2003, at alle offentlige sektorer under statsligt niveau hvert år skal have overskud eller balance på budgettet udtrykt nominelt. I Portugal fastsætter budgetstabilitetsloven, som har været i kraft siden 2003, strengere, om end midlertidige, begrænsninger for nettolånoptagningen på alle offentlige niveauer. Østrig vedtog i år en budgetlov, som indebærer en beskæring af ministeriernes budgetrammer med 5 % over en kam sammenlignet med budgettet for 2002. Også Finland har indført reformer med hensyn til udgiftsbegrænsninger. Der er indført en flerårig budgetplan, der vækker valgperioden. Udgiftsbegrænsningerne dækker $\frac{3}{4}$ af statsudgifterne, herunder tillægsbudgetter. Budgetposter, der er følsomme over for konjunktursvingninger og rentebetalingen på statsgælden er imidlertid ikke omfattet.

Det er endnu ikke muligt at foretage en fuldstændig vurdering af effektiviteten i den offentlige sektor

Sammensætningen af de offentlige udgifter ændrer sig ikke meget fra det ene år til det andet. Især tager det nogen tid, inden det offentlige forbrug tilpasser sig til ny lovgivning, ændringer i den demografiske struktur i befolkningen eller ændringer i velfærdsfunktioner. Derfor er det vanskeligt at vurdere fremskridtene i de offentlige udgifters sammensætning. Desuden er mangelen på aktuelle og omfattende data en hindring for en gennemgribende vurdering af kvaliteten af de offentlige udgifter. Desuden er det vanskeligt at vurdere de offentlige udgifters indvirkning på de økonomiske og sociale mål. Effektiviteten i de offentlige udgifter relaterer til forbindelserne mellem inputs (hovedsagelig penge, men ikke udelukkende) og output. En ordentlig vurdering ville kræve bedre oplysninger, især om måleresultater for input (politikker og udgifter) og output (opfyldte målsætninger), og en detaljeret mikroøkonomisk vurdering af specifikke målsætninger.

De nationale skatteregler kan også bidrage til at øge kvaliteten i de offentlige udgifter og til overholdelse af EU's fiskale rammer. Igen kræver en ordentlig evaluering en længere observationsperiode. Ikke desto mindre ville det i mange tilfælde være en god idé at styrke håndhævelsesmekanismerne; erfaringer med de skattepolitiske regler i forskellige lande peger i retning af, at reglerne ofte, uden et effektivt håndhævelses- og sanktionssystem, viser sig at være ineffektive med hensyn til resultaterne ex-post.

2.3 Styrkelse af holdbarheden

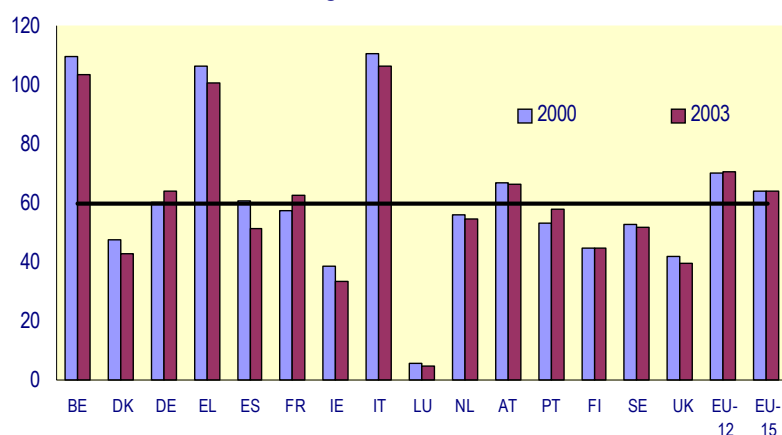
2.3.1 Økonomisk holdbarhed: sikring af de offentlige financers holdbarhed på lang sigt

Siden 2000 er den gennemsnitlige offentlige gældskvotepå i EU ikke faldet

I betragtning af befolkningens aldring er holdbarheden af de offentlige finanser langt fra sikret i omkring halvdelen af medlemsstaterne (navnlig BE, DE, EL, ES, FR, IT og

PT)⁹. Som helhed er den gennemsnitlige offentlige gæld i forhold til BNP i EU ikke faldet mellem 2000 og 2003 og ligger således fortsat på 64,1 % af BNP (70,4 % af BNP i euroområdet). Situationen er imidlertid meget forskellig fra medlemsstat til medlemsstat (se figur 14). Gældskvoten faldt i de fleste medlemsstater i perioden 2000-2003, især i Belgien, Grækenland og Spanien, mens den steg i Tyskland, Frankrig og Portugal. Til trods for de seneste forbedringer ligger gældskvoterne fortsat over 60 % i seks medlemsstater (BE, DE, EL, FR, IT og AT), hvor kvoten er meget høj eller over 100 % af BNP i Belgien, Grækenland og Italien.

Figur 14: Gældskvote

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. g).

EU's befolkning vil gennemgå en række drastiske ændringer i de kommende årtier både for så vidt angår størrelse og aldersmæssig sammensætning. Befolkningen i den arbejdsdygtige alder forventes at falde betydeligt, fra 243 millioner i 2000 til 203 millioner i 2050, et fald på 40 millioner personer eller 18 %. Samtidig stiger antallet af ældre personer over 65 år med 40 millioner til 103 millioner i 2050, en stigning på over 60 %.

Den demografiske udvikling har stor indflydelse på to vigtige forhold. For det første forventer de fleste medlemsstater, at den økonomiske vækst på lang sigt vil ligge under 2 %, hvilket også skyldes nedgangen i antallet af aktive. For det andet vil der være et stigende behov for større offentlige udgifter som følge af befolkningens aldring de næste 15-20 år.

⁹ Dette er baseret på holdbarhedsvurderingen i de opdaterede programmer for 2003, undtagen for så vidt angår Tyskland og Spanien, hvor vurderingerne skal anses for foreløbige, idet de stadig er i gang.

På denne baggrund henstilledes det i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 til medlemsstaterne at:

15. sikre en yderligere reduktion i de offentlige gældskvoter
16. udforme, indføre og effektivt implementere reformer af pensionssystemerne.

I flere medlemsstater er der behov for en større indsats for at reducere gældskvoterne

Kommissionens økonomiske prognose (efteråret 2003) viser, at **gældskvoten** faldt i de fleste medlemsstater i 2003. Seks medlemsstater, nemlig Belgien, Tyskland, Grækenland, Frankrig, Italien og Østrig, forventes at have en gældskvotepå over 60 % af BNP i 2003 og 2004. Gældskvoten forventes fortsat at falde i Belgien, Grækenland og Østrig, at stabiliseres i Italien, mens den fortsat stiger i Tyskland og Frankrig i de kommende to år.

Der kunne se ud til at være behov for en større indsats for at reducere gældskvoterne i flere medlemsstater, ikke mindst dem med meget høje offentlige gældskvoter. Den nuværende udvikling viser ikke en tilfredsstillende reduktion, som vil være i stand til at bringe gældskvoterne ned under referenceværdien på 60 % af BNP, før den stigende ældrekvote for alvor slår igennem om 15-20 år. Den uheldige udvikling i visse medlemsstater, hvor gældskvoterne er steget i de seneste år, giver ligeledes anledning til bekymring.

Pensionsreformerne er blevet fremskyndet i EU, og der er truffet en række vigtige foranstaltninger til reform af pensionssystemerne i visse medlemsstater

Der blev rettet landespecifikke henstillinger til otte medlemsstater vedrørende reformen af deres **pensionssystemer** (BE, DE, EL, ES, FR, IT, AT og PT). Der er sket store fremskridt i flere medlemsstater. Frankrig og Østrig vedtog omfattende reformer i 2003, som udgør et stort skridt hen imod sikring af mere holdbare pensionssystemer. Tyskland og Portugal indførte visse ændringer, som tager sigte på at forbedre den finansielle balance i deres offentlige pensionsordninger og fremme udviklingen af private tillægspensionsordninger. Grækenland gennemførte den operationelle omorganisering af socialsikringsmidlerne, der blev vedtaget i 2002. I Tyskland fortsatte den offentlige debat på grundlag af en rapport fra "kommissionen vedrørende holdbarhed i finansieringen af det tyske socialsikringsystem", og den italienske regering fremlagde et reformforslag.

Der er sket visse fremskridt med hensyn til tackling af den stigende ældrekvotes budgetmæssige konsekvenser for de offentlige pensionsordninger

Frankrig vedtog en gradvis stigning i antallet af bidragsår, som berettiger til fuld pension, og ændrede indekseringsmekanismen fra lønninger til forbrugerpriser for at tackle de **budgetmæssige konsekvenser**. Endvidere skal de ansatte i den private sektor betale højere sociale bidrag, som udlignes gennem et symmetrisk fald i

arbejdsløshedsbidragene. Østrig har vedtaget en gradvis forlængelse af referenceperioden for beregningen af pensionsydelse og vil ligeledes gradvis sænke den årlige akkumuleringssats for pensionsrettigheder. Portugal forlængede bidragsperioden, øgede den grundlæggende pensionsberegningsperiode og knyttede væksten i ydelser til væksten i lønninger minus bidrag. Ifølge den italienske regerings forslag vil optjeningsreglerne blive strammet, og den minimale pensionsalder vil blive hævet.

Både Frankrig og Tyskland har iværksat reformer, der tager sigte på de demografiske risici. Frankrig har indført en regel, der knytter den optjeningsperiode, der er nødvendig for at opnå fuld pensionsret, til stigningen i den forventede levetid. I Tyskland er der foreslået en gradvis forhøjelse af pensionsalderen og en sammenknytning mellem ydelser og forsørgelsesgrad gennem en indekseringsregel.

Reformerne tager sigte på vekselvirkningen mellem pensionssystemerne og arbejdsmarkedets funktion

I flere medlemsstater er der tilstræbt større gennemsigtighed og bedre incitamentter til at tage arbejde med henblik på at forbedre vekselvirkningen mellem **pensionssystemet og arbejdsmarkedets funktion** i adskillige henseender. Som led i bestræbelserne på at styrke forbindelsen mellem bidrag og ydelser har den østrigske regering til hensigt at harmonisere alle pensionsforsikringssystemer og indføre et integreret ensartet pensionssystem; desuden overvejer regeringen at indføre individuelle pensionskonti. I Italien planlægger regeringen at reducere bidraget til den offentlige pensionsordning for nyansatte. Grækenland fortsætter arbejdet hen imod et ensartet socialsikringsystem med et enkelt administrationsorgan, hvor der vil blive indført ensartede vilkår, optjeningsregler og pensionsberegningmetoder for alle lønmodtagere.

En forhøjelse af beskæftigelsesgraden for ældre arbejdstagere forudsætter, at man fjerner incitamentter til førtidspensionering og indfører incitamentter til en forlængelse af arbejdslivet. I Østrig vil førtidspensionsordningerne gradvis blive afskaffet. Både franske og østrigske reformer har styrket arbejdstagernes finansielle incitament til at forblive aktive efter at have opnået retten til at gå på pension. I Frankrig har man tilbudt arbejdsgiverne incitamentter, som skal tilskynde dem til at ansætte ældre arbejdstagere og undlade at afskedige dem eller tvinge dem til at trække sig tilbage. Den franske reform gjorde det lettere at modtage både pension og en supplerende indkomst gennem beskæftigelse. I Tyskland er der foreslået en forhøjelse af den lovfæstede pensionsalder, mens den italienske og portugisiske regering har foreslået metoder til beregning af anciennitetspensioner, som straffer førtidspensionister.

Der er imidlertid behov for en mere omfattende analyse af den langsigtede virkning af reformerne

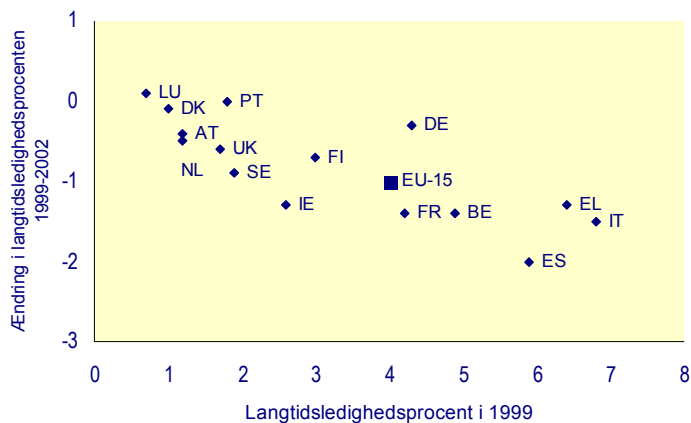
Den langsigtede virkning af reformerne, herunder den finansielle virkning, afhænger især af varigheden af de overgangsperioder, der er nødvendige for at sikre en jævn tilpasningsproces og tage hensyn til de berettigede forventninger hos personer, der er i gang med at planlægge deres pensionering. Bagsiden heraf er, at det ligesom i

forbindelse med de østrigske og franske reformer vil tage lang tid, før reformerne får fuld positiv indvirkning på de offentlige finanser og arbejdsmarkedets funktion. Lavere ydelser fra offentlige pensionsordninger indebærer en afbalancering mellem forskellige søjler i pensionssystemet. En af de vigtigste overvejelser i denne forbindelse er, om der er indført en passende finanspolitisk og lovgivningsmæssig ordning med henblik på at udforme tillægspensionsordninger gennem virksomhedspensionsordninger og/eller tredjesøjleordninger, således at borgerne har alternative muligheder for at spare op til deres pensionsindtægter. Italien, Tyskland og Østrig har foreslået, at der indføres eller videreudvikles private, fuldt finansierede ordninger. De foreslåede ændringer fortjener en mere dybtgående analyse.

2.3.2 Social holdbarhed: et bidrag til økonomisk og social samhørighed

Manglen på ajourførte data hæmmer fortsat vurderingen af de fremskridt, der er gjort med hensyn til at forbedre den sociale holdbarhed. Den seneste tids svækkede arbejdsmarkedssituation giver anledning til bekymring for så vidt angår den sociale holdbarhed, fordi et job spiller en vigtig rolle, når det gælder om at få folk ud af fattigdom og social udstødelse. Mens langtidsledigheden fortsat faldt i 2002 (til 3,0 % i forhold til 3,5 % i 2000), synes den seneste udvikling at have været mindre lovende, idet f.eks. den samlede arbejdsløshed er begyndt at stige. Andelen af arbejdsløse husstande er f.eks. ikke faldet i 2002 (uændret på 12,2 %).

Figur 15: Langtidsledighed

Kilde: Kommissionens tjenestegrene (strukturel indikator nr. IV.6.1).

Boks 6:Opfølgning af landespecifikke henstillinger i relation til pensionssystemer		
Landespecifik henstilling (i forlængelse af generel retningslinje nr. 16)	Foranstaltninger	
	Vedtaget	Foreslået
BE: fjerne tilskyndelserne til at gå på førtidspension.		
DE: fremme brugen af tillægspensionsordninger, forøge incitamenterne til at vælge et senere pensionstidspunkt.	Bidragssatsen øget fra 19,1 % til 19,5 %. Forhøjet månedligt indkomstloft for bidragsbetalinger.	Forhøjelse af den lovpligtige pensionsalder. Indekseringsformel, som sammenkæder ydelserne med forsørgelsesgraden. Indførelse af fuldt finansierede individuelle konti.
EL: gå videre med reformen af socialsikringssystemet og navnlig pensionssystemet.	Indførelse af ensartede socialsikringsfonde. Oprettelse af virksomhedsfonde. En ensartet metode til pensionsberegning. En enkelt ramme for optjeningsregler for alle lønmodtagere.	
ES: styrke forholdet mellem bidrag og ydelser og kontrollere de langsigtede stigninger i pensionsudbetalingerne.		
FR: foretage en omfattende reform af pensionssystemet	Gradvis forhøjelse af antallet af bidragsår, som berettiger til fuld pension. Finansielle incitamentter til at forblive aktiv indtil og efter den lovpligtige pensionsalder. Offentlige pensioner indekseret i overensstemmelse med forbrugerpriser i stedet for lønninger. Forhøjelse af de sociale bidrag i den private sektor.	
IT: tackle den langvarige overgang til det nye bidragsbaserede system og fremme privatfinansierede tillægspensionsordninger.		Incitamentter til at forhøje pensionsalderen gennem anciennitetspension beregnet på grundlag af fiktive bidrag, snarere end et optjeningsbaseret system. Strammere optjeningsregler og incitamentter til at forblive i beskæftigelse. Støtte til private, fuldt finansierede ordninger gennem harmonisering af lovgivningen om kollektive og individuelle pensionsfonde med henblik på at fjerne fordrejninger og øge konkurrencen mellem dem.
AT: reformere det offentlige pensionssystem; hæve den lave reelle pensionsalder og sikre øgede incitamentter til at arbejde.	Gradvis afskaffelse af førtidspensionering. Forstærkede incitamentter til at forblive i arbejde. Forlænget referenceperiode for beregning af pensionsydelse. Lavere akkumuleringssats for pensionsrettigheder.	Harmonisering af pensionssystemerne og indførelse af et integreret system.
PT: gennemføre yderligere reformer af pensionssystemet for offentligt ansatte.	Forlængelse af referenceperioden for beregning af pensionsydelse. Forlængelse af bidragsperioden. Indeksering af ydelser i forhold til nettolønnen.	Finansielle incitamentter til at udskyde pensioneringen. Foranstaltninger til at gøre pensionssystemet mindre generøst.

På denne baggrund henstilledes det i de økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 til medlemsstaterne at:

17. tage skridt til at modernisere de sociale beskyttelsessystemer og bekæmpe fattigdom og social udstødelse med sigte på målene fra Lissabon
18. forbedre markedernes virkemåde, sådan at de fremmer private investeringer i ugunstigt stillede områder, specielt ved at tage skridt til at lade lønningerne afspejle produktivitetsforskelle
19. sikre, at offentlig støtte i ugunstigt stillede områder fokuseres på investeringer i menneskelig kapital og videnkapital samt passende infrastrukturer, og at investeringsprogrammer udformes og administreres effektivt.

Det er nødvendigt at gøre en større indsats for at modernisere det sociale beskyttelsessystem

Bestræbelserne er mere rettet mod det skattemæssige aspekt end mod ydelsesreformer. I 2003 ser det ud til, at kun Danmark, Tyskland, Frankrig, Nederlandene og Det Forenede Kongerige har truffet yderligere foranstaltninger til at reformere dagpengesystemerne (se også opfølgningen af retningslinje 4). Flere medlemsstater indførte foranstaltninger til at lette adgangen til arbejdsmarkedet for ugunstigt stillede personer. Det er af afgørende betydning for deres sociale inddragelse, at deres beskæftigelsesmuligheder fremmes. Belgien er således ved at indføre ansættelsesincitamenter rettet mod handicappede personer, mens Østrig er ved at styrke sådanne incitamenter, og Danmark fokuserer på nyuddannede handicappede. I Irland og Det Forenede Kongerige gennemføres der ligeledes nye finansielle incitamenter, som skal tilskynde handicappede til at søge og tage arbejde og gøre det attraktivt at være i arbejde. En række nyligt indførte beskæftigelsestilskud er rettet mod langtidsledige (NL, FR og de østlige delstater i DE), handicappede (FR og de østlige delstater) eller ufaglærte unge (de østlige delstater).

Uden et større initiativ med henblik på at styrke løndifferentieringen vil der fortsat være store regionale forskelle i arbejdsløsheden

Til trods for en betydelig vækst i beskæftigelsen i anden halvdel af 1990'erne, særlig i tilbagestående områder, er der fortsat betydelige **regionale forskelle** i både beskæftigelses- og arbejdsløshedssatserne. Den høje arbejdsløshed er hovedsagelig koncentreret i de fattigste regioner, med et lavt BNP per capita. Mens arbejdsløshedssatserne lå under 3 % i 27 regioner i 2002, hovedsagelig i Nederlandene og Det Forenede Kongerige, oversteg de 20 % i 10 regioner i det sydlige Spanien og Italien og de franske oversøiske territorier. Der er fortsat store regionale forskelle inden for visse medlemsstater, f.eks. Italien, hvor forskellen mellem den højeste arbejdsløshedssats (Calabria) og den laveste (Trentino-Alto Adige) er over 21 procentpoint.

Sådanne forskelle i arbejdsløsheden antyder, at der er behov for yderligere politiske foranstaltninger, navnlig med henblik på at øge investeringerne i menneskelig kapital i

ugunstigt stillede regioner og styrke løndifferentieringen. I 2003 er der ikke taget nogen større initiativer i de mest berørte medlemsstater med henblik på at lade lønningerne afspejle forskelle i kvalifikationer og i lokale arbejdsmarkedsforhold (se også opfølgningen af retningslinje 5 vedrørende løndifferentiering). Løndifferentiering i form af præstationsrelateret løn er imidlertid ved at blive mere udbredt. Elementer af fleksibilitet baseret på situationen i virksomheden/sektoren er enten mulige i f.eks. Spanien (i overenskomsten for 2003) eller vil blive taget op til drøftelse i Tyskland og Frankrig, hvor der overvejes en lempelse af "begunstigelsesprincippet" (hvorefter aftaler på et lavere niveau kun kan være mere gunstige end sektoraftaler).

Foranstaltninger, der er truffet til sikring af effektiviteten af de foretagne investeringer

Manglen på rettidige og tilstrækkelig detaljerede data hæmmer en omhyggelig vurdering af de typer investeringer, som der fokuseres på i forbindelse med offentlig støtte. I tre samhørighedslande (ES, IE og PT) foreligger der data for den nationale offentlige strukturstøtte i tilbagestående områder fra ex post- og midtvejsadditionalitetsvurderingerne for 1994/1999 og 2000/2002. Der er visse tegn på, at der lægges mere vægt på menneskelige ressourcer, især på kvalifikationer i relation til FTU, hvor deres andele i de nationale offentlige udgifter er steget i 2000/2002. Infrastrukturens betydning er faldet noget, men udgør stadig en stor andel af de offentlige strukturudgifter.

Kommissionen har for nylig taget skridt til at øge **effektiviteten af investeringsprogrammer**, der støttes af EU. Forvaltningen af strukturfundsprogrammerne for 2000-2006 vil blive forenklet og mere fleksibel. Som resultat af midtvejsevalueringen, der skal finde sted i 2004, vil Kommissionen og medlemsstaterne beslutte at omfordele ressourcer fra ineffektive foranstaltninger til mere effektive foranstaltninger med henblik på at øge deres bidrag til Lissabon-målene, herunder især investering i viden og innovation. Opnåelsen af målene for effektivitet, forvaltning og finansiel gennemførelse, der er anført i hvert program, vil også blive vurderet inden 31. marts 2004. Resultaterne vil være afgørende for tildelingen af resultatreserven (som blev indført i 2000). Samarbejdet med EIB er også blevet styrket, navnlig med henblik på at sikre en passende balance mellem lån og tilskud. Banken har optrappet sit rådgivningsarbejde i forbindelse med vurderingen af den tekniske og økonomiske soliditet i en række EFRU-, samhørighedsfonds- og ISPRA-projekter. Siden 2000 er der gennemgået 100 projekter.

2.3.3 Miljømæssig holdbarhed: fremme af en effektiv anvendelse af naturressourcerne

Fastholdelse af en høj miljømæssig kvalitet er ikke blot et mål i sig selv, men kan have mere vidtrækkende fordele

Sådanne reformer som f.eks. fjernelse af subsidier og indførelse af skatter og afgifter, der internaliserer eksterne forureningsomkostninger, giver ikke kun miljøfordele, men øger også virkningerne af strukturreformer på andre områder ved at bidrage til at danne

den ”rigtige” pris. Dette gælder især, hvis indtægterne fra miljøbegrundede reformer anvendes til at reducere andre forvridende skatter. Subsidiært kan disse foranstaltninger bidrage til finanspolitisk konsolidering eller tilvejebringelse af andre offentlige goder, om end det primære formål med foranstaltningerne ikke er at skaffe indtægter.

På denne baggrund henstilledes det i de økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 til medlemsstaterne at:

20. reducere subsidierne til erhvervslivet, skattefritagelser og andre incitament, der har en negativ miljøvirkning og er til hinder for en holdbar udvikling. Sikre, bl.a. gennem anvendelse af skatter og afgifter, at prisen på udvinding, anvendelse og, i givet fald, udslip af naturressourcer, f.eks. vand, korrekt afspejler ressourcernes knaphed og alle heraf følgende miljøskader
21. reducere subsidierne til ikke-vedvarende energi og fremme markedsinstrumenter, yderligere udvide energifgifternes dækning og sikre en hensigtsmæssig differentiering af energibeskatningen
22. tilpasse skatter, afgifter og subsidier på transportområdet for bedre at afspejle de miljøskader og de sociale omkostninger, som transporten forårsager, og øge konkurrencen med hensyn til transportmåder
23. forny indsatsen for at opfylde forpligtelserne efter Kyoto-protokollen og implementere EU's ordning for handel med emissionsrettigheder for drivhusgasser og etablere ordninger for indberetning om disse politikker og foranstaltninger og om deres forventede virkninger på emissionerne. Træffe foranstaltninger til at nå de mål, der fastsættes på de efterfølgende møder i Det Europæiske Råd, herunder vedrørende energieffektivitet, vedvarende energi og biobrændsel.

Udviklingen hen imod miljømæssig holdbarhed i 2003 var skuffende

Som følge af den økonomiske afmatning blev der fokuseret mere på fremme af vækst på kort sigt end sikring af mellemfristet og **langsigtet holdbarhed**. En række begivenheder tjente imidlertid til at gøre opmærksom på behovet for en indsats på dette område. Hvad enten den lange, varme sommer i 2003 skyldes menneskeskabte klimaændringer eller ej, så belastede den elektricitetsforsyningerne til det yderste. Sammen med en række strømafbrydelser (uden forbindelse med hinanden) i visse medlemsstater understreger dette betydningen af at fjerne fordrejninger i energipriserne og sikre, at alle aktører - producenter, leverandører og forbrugere - stilles over for passende incitament.

Rådet vedtog en række forskrifter i 2003, som skulle bidrage hertil: direktiver vedrørende fælles regler for **el- og gasmarkedene** med det formål at gøre disse markeder konkurrenceprægede, sikre og miljømæssigt holdbare samt en forordning, hvori der fastsættes rimelige regler for grænseoverskridende udveksling af elektricitet. Sidstnævnte er suppleret med en beslutning fra EU's elregulatorer om ikke at opkræve ekstra afgifter for grænseoverskridende eltransaktioner på det indre marked. Rådet vedtog desuden direktivet om omstrukturering af EF-bestemmelserne for beskatning af energiprodukter. Selv om dette ikke vil have særlig stor indvirkning på energipriserne på kort sigt, vil direktivet få større betydning med tiden, særlig i de nye medlemsstater.

Det udvider fællesskabsrammerne til at omfatte brugen af kul og naturgas som opvarmningsbrændstof, således at Fællesskabet er på vej hen imod en ramme, der giver mulighed for en passende differentiering af energibeskatningen.

På medlemsstatsplan har der været en række ændringer vedrørende støtte til forskellige energikilder. I 2003 gennemførtes direktivet om elektricitet fra vedvarende energikilder. Resultaterne med hensyn til produktion af grøn elektricitet er langt fra imponerende bortset fra vindenergi i hovedsagelig tre medlemsstater: Tyskland, Spanien og Danmark (der var installeret 23 GW i Europa ved udgangen af 2002). Selv om det er for tidligt at foretage en detaljeret analyse, er det allerede klart, at Fællesskabets målsætning om en elektricitetsandel på 22 % fra vedvarende energiformer i 2010 ikke vil blive nået, medmindre medlemsstaterne træffer yderligere foranstaltninger. Kommissionen aflægger beretning til Rådet og Europa-Parlamentet i maj 2004 med en vurdering af, i hvor høj grad medlemsstaterne har gjort fremskridt hen imod deres nationale vejledende mål, og hvorvidt de har nået Fællesskabets målsætning om, at elektricitet fra vedvarende energi skal bidrage med 22 % til det europæiske bruttoelforbrug i 2010.

Belgien (Vallonien) og Sverige indførte "grønne certifikater", som indebærer, at elleverandørerne skal basere en minimal procentsats af deres produkt på **vedvarende energikilder**. Sverige fortsatte desuden sin politik med at flytte beskatningen fra arbejde til forurening. Nederlandene benytter nu sin afgift på elektricitet fra vedvarende kilder til at finansiere differentierede tilførselstakster for disse energiformer. Mens Tyskland reducerede den samlede statsstøtte til kulindustrien, blev driftsstøtten øget.

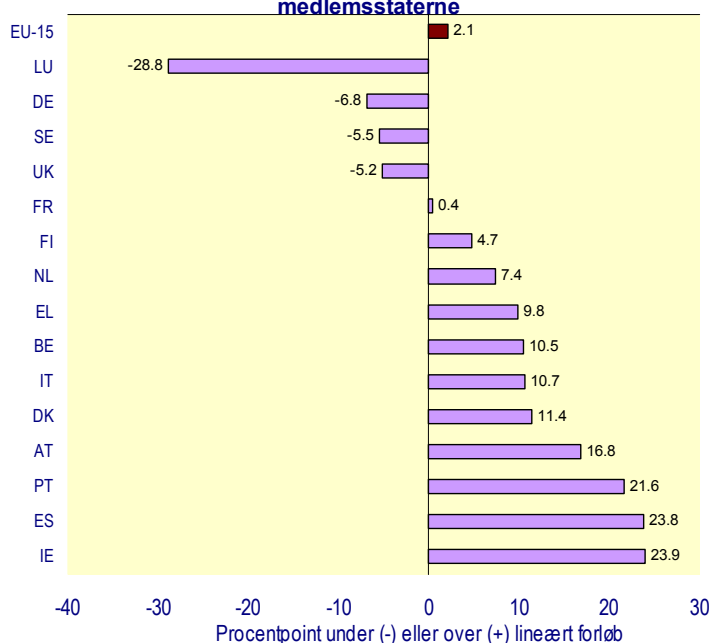
Trafikafgifter i London medførte en betydelig ændring i adfærden

For så vidt angår **transportpriser**, planlægger Østrig at indføre en kilometerbaseret afgift for erhvervskøretøjer fra 2004; forsinkelser med starten på en lignende ordning i Tyskland viser, hvor vigtigt det er at sikre, at transportafgiftsordninger fungerer i praksis og ikke medfører overdrevne transaktionsomkostninger. I Det Forenede Kongerige indførte London en trafikafgift i februar 2003. Denne ordning har været særdeles vellykket med hensyn til at reducere færdselstætheden uden at give anledning til væsentlige negative bivirkninger, mens den har givet langt færre indtægter end forventet. Andre byer som f.eks. Rom, Bristol og Edinburgh har gennemført forsøg med vejafgifter for at reducere biltrafikken i byernes centrum. Nogle af disse ordninger befinder sig stadig på et indledende stadium; det automatiske kontrolsystem, der har fungeret i Rom siden 2001, har imidlertid allerede begrænset adgangen til byens historiske centrum. Det kan foreløbig konkluderes, at ændringer i priserne på bymæssig transport kan medføre større ændringer i adfærden end almindelig antaget, hvilket

betyder, at man ikke nødvendigvis skal anse transportafgiftsordninger for væsentlige indtægtskilder.

Der skete fremskridt på fællesskabsplan med hensyn til liberalisering af jernbanetransporten. Rådet (transport) nåede i marts til enighed om den "anden jernbanepakke", som åbner det internationale godsmarked i januar 2006 og cabotagemarkedet i januar 2008. Parlamentet og Rådet drøfter stadig en yderligere åbning af det internationale passagermarked. På medlemsstatsplan er den eksisterende lovgivning (den første lovgivningspakke på jernbaneområdet, som indfører konkurrence på markedet for internationale godstjenester) blevet gennemført langsomt og/eller ineffektivt, hvilket ikke opmuntrer til private investeringer i sektoren.

Figur 16: Indikatorer for afstanden til målene i Kyoto-protokollen og målene for byrdefordelingen mellem EU-medlemsstaterne

NB: Den danske indikator er + 2,6 point, hvis de danske drivhusgasemissioner korrigeres for elektricitetshandelen i 1990.

Forklarende note: Denne indikator er et mål for, hvor tæt de nuværende emissioner er på et - hypotetisk - lineært forløb for emissionsreduktioner (eller tilladte stigninger) fra 1990 til Kyoto-målet for 2008-2012 (for samlede drivhusgasemissioner), idet det antages, at der kun vil blive anvendt indenlandske foranstaltninger.

Kilde: Det Europæiske Miljøagentur, 2003.

Drivhusgasemissionerne er stigende - ikke faldende i EU

Hvad angår **klimaændringer**, meddelte Det Europæiske Miljøagentur, at drivhusgasemissionerne i EU steg i 2001 for andet år i træk, hvorved EU bevæger sig bort fra målsætningen ifølge Kyoto-protokollen til trods for den svækkede økonomiske vækst. Rent faktisk er det i øjeblikket kun fem medlemsstater (DE, FR, LU, SE og UK),

der overholder eller ligger tæt på deres specifikke målsætninger, mens ti medlemsstater ligger et godt stykke over målsætningerne (en afvigelse på 15 procentpoint eller mere i ES, IE, AT og PT), jf. figur 16.

Alle medlemsstater forbereder sig på at gennemføre EU's ordning for handel med emissionskvoter, som trådte i kraft i oktober. Medlemsstaternes prognoser viser imidlertid, at selv med denne og andre eksisterende og planlagte politikker og foranstaltninger vil de fleste ikke nå deres mål, medmindre de sigter højere. Dette viser, at der er behov for en ekstra indsats fra deres side, f.eks. ved at de i deres kommende nationale fordelingsplaner fastsætter mere ambitiøse mål for de sektorer, der er omfattet af ordningen for handel med emissionskvoter eller indfører omkostningseffektive foranstaltninger, som kan tackle emissionerne i sektorer, der falder uden for ordningen. Flere medlemsstater har allerede vedtaget eller erklæret, at de har til hensigt at anvende den fleksible mekanisme i Kyoto-protokollen foruden nationale og europæiske politikker og foranstaltninger til at nå deres mål. Det er dog kun få, der helt konkret har afsat de budgetressourcer, der skal anvendes til dette formål.

Hvad angår overholdelsen af de lovfæstede indberetningskrav og vurderingen af de faktiske og forventede fremskridt, var visse medlemsstater flere måneder bagud med indsendelse af data, og andre indsendte ikke alle krævede data eller opfyldte ikke det krævede detailniveau (pr. gastype og pr. sektor) i forbindelse med deres opgørelser og prognoser (især Tyskland, Grækenland, Italien, Luxembourg, Nederlandene, Portugal og Spanien). Alle medlemsstater skal gøre en ekstra indsats for at rette op på situationen.

3. SPECIFIKKE UDFORDRINGER FOR EUROOMRÅDET

I 2003 oplevede euroområdet en dæmpet vækst for tredje år i træk

For tredje år i træk var de økonomiske resultater skuffende. Den gennemsnitlige vækst i BNP faldt gradvist til blot 0,4 % i 2003, arbejdsløsheden steg med omkring et halvt procentpoint til 8,9 %, mens de offentlige finanser forværredes yderligere. Samtidig faldt inflationen kun langsomt og svingede omkring 2 % i løbet af 2003. Undersøgelsesindikatorerne tegner imidlertid et stadig mere optimistisk billede, og det er sandsynligt, at der kommer gang i opsvinget i 2004.

På denne baggrund henstilledes det i de økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 til de politiske aktører på nationalt plan at:

24. bidrage til et policy mix, som er foreneligt med prisstabilitet
25. opretholde budgetsaldi, der ligger tæt på balance eller udviser overskud over hele konjunkturløbet, og om nødvendigt træffe alle nødvendige foranstaltninger for at sikre en årlig forbedring på mindst 0,5 % af BNP. Lande med uforholdsmæssigt store overskud skal afhjælpe disse
26. analysere årsagerne til inflationsforskelle for at finde tilfælde, hvor de er uønskede
27. uddybe analysen af den økonomiske udvikling og de krav, der stilles til den økonomiske politik, fokusere mere på implementering og styrke euroområdets eksterne repræsentation
28. forbedre effektiviteten af de eksisterende samordningsprocedurer for strukturreformer.

Policy mixet ser ud til at støtte væksten

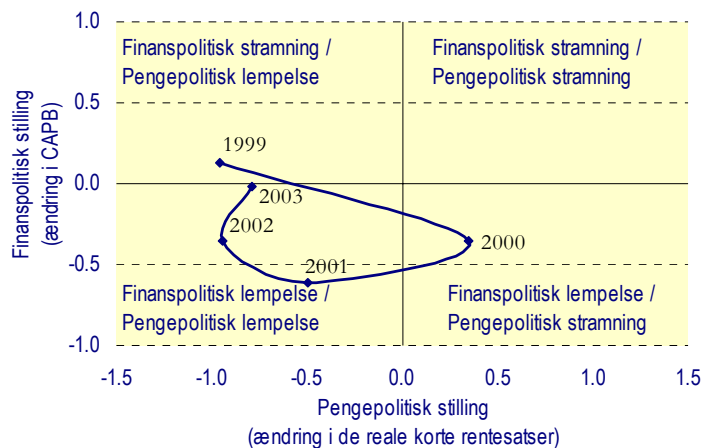
Den makroøkonomiske politik var præget af tilpasninger i 2003. ECB sænkede rentesatserne to gange i 2003, med samlet 75 basispoint til et niveau på 2 % for minimumskøbskursen. Set i forhold til den såkaldte Taylor-regel¹⁰ har de korte rentesatser virket befordrende på den økonomiske aktivitet under afmatningen. Finanspolitikken i euroområdet var stort set neutral, mens den konjunkturjusterede primære balance forblev uændret. Det kan imidlertid ikke udelukkes, at den offentlige debat om holdbarheden af de offentlige finanser og en tydelig mindre vilje til at overholde stabilitets- og vækstpagten har svækket forbrugernes tillid. Det markante parallelle forløb i husholdningernes opsparingskvote og budgetunderskuddet kunne se ud til at være et tydeligt tegn herpå, og et stigende offentligt forbrug i euroområdet

¹⁰ Ifølge den såkaldte Taylor-regel er den passende korte rente betinget af to variabler, nemlig den faktiske inflationssats og produktionsgabets størrelse. Enhver afvigelse i begge variabler fra målværdien bør føre til justeringer i den korte rentesats i overensstemmelse med vægtene af begge variabler i Taylor-reglen.

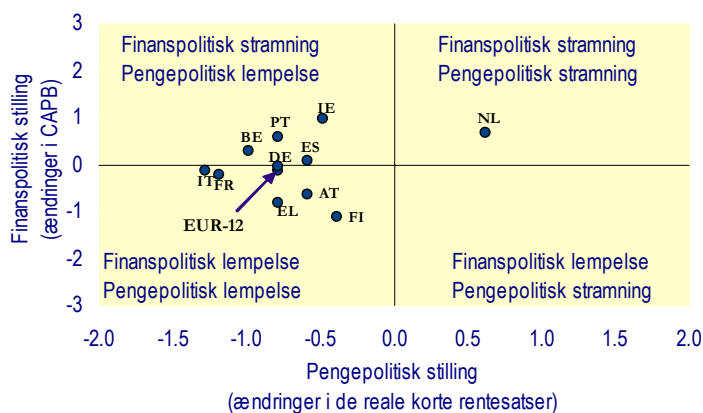
fulgte side om side med et fald i de private udgifter. I 2003 steg euroens vekselkurs med 8 % i nominelle effektive termer. Dette bidrog til, at eksportører i euroområdet havde visse tab af markedsandele på verdensmarkedet, mens den positive inflationshæmmende impuls endnu ikke er slået tydeligt igennem i forbrugerprisinflationen.

Figur 17: Policy-mix i euroområdet

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Figur 18: Policy-mix i euroområdets medlemsstater i 2003

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

Gennemførelsen af retningslinjen om finanspolitikken giver anledning til bekymring

I de seneste år er den finanspolitiske stilling i euroområdet blevet forværret. Det årlige nominelle budgetunderskud er steget med 3 procentpoint af BNP siden 2000¹¹ til et underskud på -2,8 % af BNP i 2003. Virkningen af de automatiske stabilisatorer forklarer størstedelen af denne udvikling. Derudover skyldes skredet diskretionære underskudsforøgende foranstaltninger. Som helhed forværredes den konjunkturjusterede budgetsaldo med 0,4 procentpoint mellem 2000 og 2003.

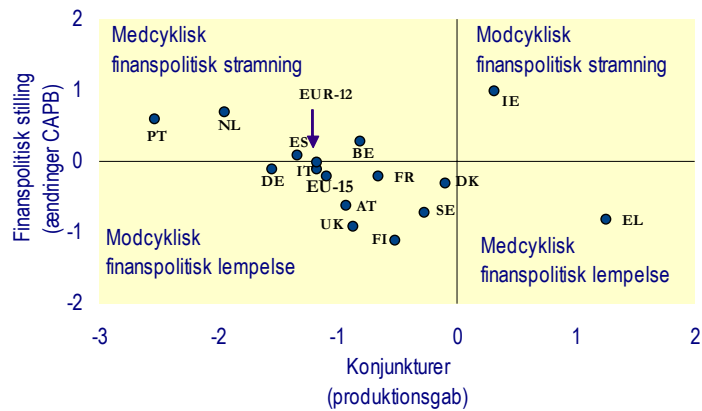
Ifølge Kommissionens økonomiske prognose (efteråret 2003) var tre af de fire medlemsstater i euroområdet, som havde en konjunkturjusteret budgetsaldo **tæt på balance eller i overskud** i 2002, nemlig Belgien, Spanien og Finland, i stand til at fastholde disse i 2003 og vil fortsat kunne gøre det i 2004. På baggrund af de nationale budgetter og under forudsætning af en uændret politik i 2005 skulle Irland og Østrig kunne opnå en sund stilling i 2005. Hvad angår Østrig, forekommer det imidlertid nu usandsynligt, at de kommende skattesænkninger (på 1 % af BNP) vil blive ledsaget af tilsvarende udgiftsbegrænsninger, hvorved den konjunkturjusterede saldo forværres betydeligt i 2005.

Blandt de medlemsstater i euroområdet, som ikke havde nået ovennævnte mål, forventes kun Irland, Nederlandene og Portugal at have **forbedret deres konjunkturjusterede budgetsaldo med mindst 0,5 % af BNP** i 2003. I 2004 vil Frankrig og Nederlandene ifølge prognosen være i stand til at opfylde denne retningslinje. Selv om der forventes en vis forbedring i det konjunkturjusterede underskud for Tyskland, vil det i lighed med de resterende medlemsstater (EL, IT, LU og PT) ikke nå den krævede forbedring i 2004. På grundlag af antagelsen om en uændret politik ser det imidlertid ud til, at de konjunkturjusterede budgetsaldi i Grækenland, Italien, Luxembourg og Portugal forværres voldsomt i 2004 og/eller 2005. Dette viser helt klart, at der er behov for yderligere politiske foranstaltninger i 2004.

---

¹¹ Tallet for nettolångivning i euroområdet inkluderede engangsindtægter for telefonlicenser (UMTS) på 1,1 % af BNP i 2000

Figur 19: Euroområdet finansielle stilling og konjunkturer, 1999-2003

Kilde: Kommissionens tjenestegrene

De tre lande, der befinder sig i en situation med et **uforholdsmæssigt stort underskud**, har vanskeligheder med at rette op på denne situation. Både Tyskland og Portugal har gjort en stor indsats som reaktion på henstillingen om at bringe denne situation til ophør. I overensstemmelse med prognoserne og efter en række omfattende engangsforanstaltninger forventes det nominelle underskud i Portugal at forblive under 3 % af BNP i 2003, men risikerer igen at overstige grænsen i 2004. For Tysklands vedkommende er der i 2003 truffet foranstaltninger svarende til ca. 1 % af BNP, hvorved denne del af Rådets henstilling fra januar 2003 er blevet opfyldt. På baggrund af de negative konjunkturforhold forekommer de foranstaltninger, der er truffet, imidlertid utilstrækkelige til at bringe situationen med et uforholdsmæssigt stort underskud til ophør i 2004. Frankrig ser ikke ud til at have truffet virkningsfulde foranstaltninger til at rette op på de budgetmæssige skævheder, og med de nuværende økonomiske udsigter vil situationen med et uforholdsmæssigt stort underskud sandsynligvis vedvare med et underskud, som fortsat ligger et stykke over 3 % af BNP i 2004.

På baggrund af ovennævnte forhold vedtog Kommissionen henstillinger til Tyskland og Frankrig i overensstemmelse med traktatens artikel 104, stk. 8, og 104, stk. 9, om, at der ikke er truffet virkningsfulde foranstaltninger (FR) eller er truffet utilstrækkelige foranstaltninger (DE), og at begge medlemsstater skulle træffe foranstaltninger til at rette op på situationen med et uforholdsmæssigt stort underskud. I lyset af den svage økonomi henstillede Kommissionen imidlertid, at begge medlemsstater skulle gives endnu et år til at bringe underskuddet ned under 3 % af BNP, dvs. inden 2005. Den 25. november 2003 afviste Rådet Kommissionens henstillinger og indgik en aftale uden for traktaten, hvorved dens anvendelse for så vidt angår disse artikler de facto suspenderes. Rådet noterede sig, at Tyskland og Frankrig forpligtede sig til at reducere deres underskud til under 3 % af BNP inden 2005.

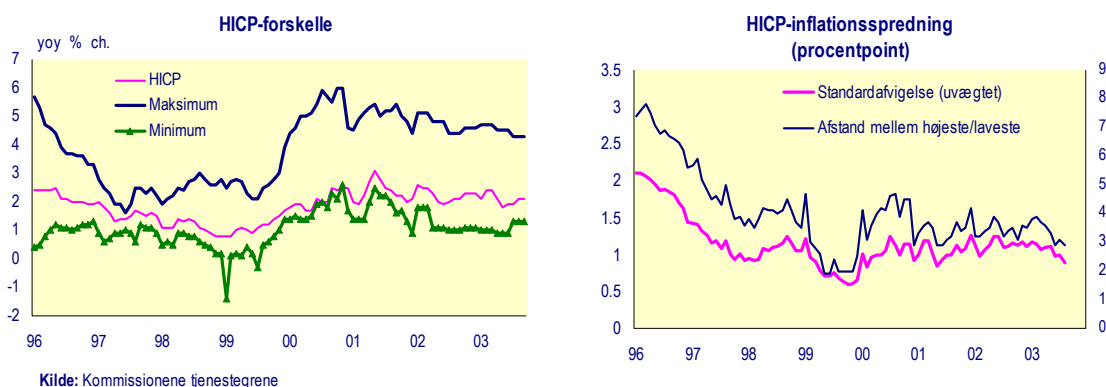
Fortsat store inflationsforskelle

I de første tre kvartaler af 2003 er **inflationsforskellene** i euroområdet, som målt ved forskellen mellem medlemsstaten med den højeste og medlemsstaten med den laveste

HICP-inflation eller ved den uvægtede standardafvigelse, indsnævret en smule i forhold til situationen sidste år, men de er fortsat store i forhold til ØMU's første år.

For så vidt angår euroområdet, ser den inflationsspredning, der er konstateret siden indførelsen af euroen, ikke ud til at være væsentlig højere end i andre valutaunioner. Den kan stort set sammenlignes med spredningen i byerne i USA, mens den ligger et stykke over spredningen i regionerne i USA eller spredningen inden for visse medlemsstater. Set i et historisk perspektiv ser inflationsspredningen i euroområdet ud til at være lav. Euroområdets enestående karakter og den forholdsvis korte erfaring med dette område kræver imidlertid, at resultaterne af sådanne sammenligninger fortolkes med en vis forsigtighed.

Figur 20: Forskelle og spredning i inflationen, euro området

På nationalt plan skal det bemærkes, at siden starten på tredje fase af ØMU har visse lande noteret vedvarende forskelle i forhold til gennemsnittet i euroområdet, særlig i de hovedsektorer, der repræsenterer kerneinflationen (HICP ekskl. energi og uforarbejdede levnedsmidler). På den ene side kan inflationsforskelle anses for en normal justeringsmekanisme i en valutaunion. Eftersom det nominelle valutakursinstrument per definition ikke længere er til rådighed til nationale formål, sker de nødvendige nationale justeringer i en valutaunion i forbindelse med pris- og lønbevægelser. På den anden side kunne vedholdende inflationsforskelle tyde på, at strukturelle stivheder hindrer en glat justering, hvilket kræver politiske foranstaltninger på nationalt plan for at forhindre en ubegrundet forværring af konkurrenceevnen. Det forhold, at den fælles valutapolitik er gearret til at sikre prisstabilitet for euroområdet som helhed og derfor ikke kan beskæftige sig med landespecifikke inflationsforskelle, understreger betydningen af at fortsætte strukturreformerne. De øger vækstpotentialet, sikrer konkurrenceevnen på lang sigt på nationalt plan og vil også øge fleksibiliteten i de nationale økonomier, således at tilpasningen til fælles eller landespecifikke rystelser lettes, og mulighederne for langvarige inflationsforskelle indskrænkes. Det må dog anerkendes, at på kort sigt kan

forskelle i den hastighed og det omfang, hvormed strukturreformerne gennemføres, midlertidigt forstærke inflationsspredningen mellem medlemsstaterne.

Euroområdet eksterne repræsentation skal styrkes

Samordningen af den økonomiske politik har i stigende grad vist sig at have en gavnlig virkning, f.eks. i foråret 2003, da den stigende økonomiske usikkerhed i forbindelse med Irak-konflikten krævede en sammenhængende politisk holdning. I modsætning til olieprisstigningen i 2000 afholdt medlemsstaterne sig fra isolerede nationale foranstaltninger og aftalte en fælles linje i internationale fora. Drøftelserne om virkningen af den store stigning i euroen, der blev oplevet i 2003, foregik ligeledes på en mere systematisk måde, end da euroen faldt, hvilket har styrket troværdigheden af de politiske rammer for ØMU.

Selv om starten på ØMU var en stor udfordring for det internationale valutasystem, har dette imidlertid endnu ikke ført til en yderligere opgraduering af euroområdets internationale rolle. Konventet anerkendte fuldt ud nødvendigheden af at styrke euroområdets **eksterne repræsentation** i de relevante internationale institutioner og fora med henblik på at sikre, at områdets politiske betydning kommer til at stå i rimeligt forhold til dets økonomiske vægt. Spørgsmålet blev drøftet i flere arbejdsgrupper, men man nåede ikke til nogen klar konklusion, og i teksten til udkastet til forfatning er spørgsmålet stort set uændret. Bortset fra drøftelsen i konventet er der ikke sket nogen faktiske og mærkbare forbedringer med hensyn til euroområdets repræsentation på den internationale scene. Udarbejdelsen af euroområdets holdninger i f.eks. IMF er imidlertid forbedret i en vis grad, i det mindste for så vidt angår spørgsmål, hvor der kan opnås konsensus og findes en "fælles forståelse".

Lissabon-strategien har styrket bevidstheden om og interessen i strukturreformer

Lissabon-strategien, som spiller en central rolle i strukturreformprocessen, har øget bevidstheden om og interessen i en mellemfristet politik, som på samme tid fremmer potentiel vækst, fuld beskæftigelse, forbedringer i den europæiske sociale model og en bæredygtig udvikling. Dette har nødvendiggjort en "strømning" af de **politiske samordningsprocesser** med henblik på at øge sammenhængen og komplementariteten mellem de forskellige processer. De overordnede økonomisk-politiske retningslinjer blev således vedtaget som en del af en "pakke af retningslinjer" sammen med beskæftigelsesretningslinjerne og strategien for det indre marked for første gang i 2003. Der blev også lagt større vægt på opfølgningen af gennemførelsen, da Rådet for første gang vedtog konklusioner om gennemførelsesrapporten for 2003, hvori det bl.a. blev anført, at det ville være nyttigt at overvåge fremskridtene og give vejledning på områder, hvor der især er brug for yderligere fremskridt. Det italienske formandskab har meddelt, at Rådet vil begynde at afholde regelmæssige gennemførelsesdrøftelser igennem hele året. Under en første arbejdsfrokost i november 2003 behandlede den hidtidige opfølgning af de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005, navnlig for så vidt angår holdbarheden af de offentlige finanser. Mens det formentlig er for tidligt at drage nogen endelige konklusioner om effektiviteten af de

eksisterende samordningsprocesser, burde strømliningen have forbedret overensstemmelsen mellem de forskellige sæt af retningslinjer og være i stand til at begrænse indberetningsbyrden for medlemsstaterne.

På lidt længere sigt vil Lissabon-strategien blive genstand for en midtvejsvurdering i 2005 med henblik på at gøre den til et mere effektivt redskab, hvormed målsætningerne fra Det Europæiske Råd i Lissabon og Göteborg kan nås. Endvidere vil beslutninger om de finansielle udsigter efter 2006 blive truffet på grundlag af politiske prioriteringer og målsætninger, der er fastlagt inden for Lissabon-strategien. Den åbne koordinationsmetode, der blev udtænkt sammen med lanceringen af Lissabon-strategien, anvendes i stigende grad til at samordne medlemsstaternes og Fællesskabets politikker på en række områder, herunder F&U, uddannelse og social beskyttelse.

4. GENNEMFØRELSEN I DE ENKELTE MEDLEMSSTATER: EN FORELØBIG VURDERING

Medfølgende arbejdsdokument fra Kommissionens tjenestegrene indeholder mere detaljerede oplysninger om, hvordan de økonomiske politikker i medlemsstaterne hidtil har reageret på de påpegede udfordringer og de landespecifikke henstillinger i de økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005. Mens denne meddelelse giver et første, foreløbigt indblik i de fremskridt, der er sket, og medlemsstaterne har to år mere til at følge op på udfordringerne og henstillingerne, kan der først foretages en fuldstændig vurdering om to år, dvs. i gennemførelsesrapporten for 2006. En foreløbig vurdering af gennemførelsesgraden på nuværende tidspunkt kan imidlertid give et nyttigt overblik over, hvilke medlemsstater der har truffet tilstrækkelige foranstaltninger til at tackle de politiske udfordringer. I en række tilfælde giver de gennemførte eller planlagte reformer allerede mulighed for en mere dybtgående vurdering.

Eftersom udfordringernes antal og karakter varierer fra medlemsstat til medlemsstat, er det vanskeligt at sammenligne de forskellige medlemsstaters opfølgning. Nogle udfordringer er mere krævende og ofte mere vanskelige at tackle end andre. I nedenstående oversigt over det arbejde, der er udført i de enkelte medlemsstater, anvendes betegnelsen "fuldt påbegyndt", når der som reaktion på en udfordring er vedtaget eller truffet politiske foranstaltninger, som går i den rigtige retning. Betegnelsen "stort set påbegyndt" anvendes, når der er truffet foranstaltninger, men disse endnu ikke dækker hele udfordringen og alle specifikke henstillinger. Betegnelsen "delvis påbegyndt" anvendes, når der er vedtaget eller foreslået politiske foranstaltninger, som kun angår en mindre del af udfordringen og henstillingerne. Når der endnu ikke er sket nogen opfølgning af udfordringen og henstillingerne, anvendes betegnelsen "endnu ikke påbegyndt".

Det skal understreges, at denne vurdering af medlemsstaternes reaktioner på disse henstillinger ikke gør det muligt at sammenligne, hvordan medlemsstaterne klarer sig i forhold til hinanden med hensyn til absolutte resultater og forbedringer af disse. Det følger heraf, at en medlemsstat kan klare sig forholdsvis godt i forhold til andre medlemsstater, men ikke desto mindre har den ikke gennemført eller planlagt foranstaltninger til at tackle de politiske udfordringer og de landespecifikke henstillinger. I bilag 1 til Kommissionens forårsrapport 2004 findes en angivelse af medlemsstaterne absolutte resultater (både med hensyn til fremskridt og omfang) målt i forhold til listen over strukturelle indikatorer.

Ud fra de detaljerede oplysninger fra de enkelte lande ser det ud til, at alle medlemsstater er begyndt at tage fat på de udfordringer, der vedrører dem. Mens Belgien, Danmark, Tyskland, Irland, Nederlandene, Østrig, Portugal, Finland og Det Forenede Kongerige som helhed ser ud til at være i færd med at tackle de påpegede udfordringer på en tilfredsstillende måde, ser der imidlertid ud til at være plads til forbedringer i de øvrige medlemsstater.

4.1 Belgien

Som helhed ser Belgien ud til at være i gang med at tackle de tre påpegede politiske udfordringer. Arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 ser stort set ud til at være påbegyndt. Den høje gældskvote falder fortsat støt, og de primære overskud er fortsat store, om end faldende. Der er truffet foranstaltninger til at begrænse væksten i de reelle udgifter, men stigningen er stadig højere end anbefalet. Forberedelserne med henblik på de budgetmæssige konsekvenser af aldringen fortsatte i 2003, bl.a. gennem stimulering af beskæftigelsen, men der skal gøres mere for at sikre holdbarheden på lang sigt.

Det ser også ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet stort set er påbegyndt. Der er truffet en række foranstaltninger til at tackle den lave beskæftigelsesgrad blandt ældre arbejdstagere. Der er sket fremskridt med hensyn til at reducere forvriddninger i arbejdsincitamenterne i beskatnings- og dagpengesystemerne, med særlig fokus på beskatningen.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende konkurrencen, den offentlige forvaltning og erhvervs klimaet er delvis påbegyndt. Der skete forbedringer med hensyn til de lovgivningsmæssige rammer inden for telekommunikation, posttjenester og jernbaner, og energimarkedene er blevet åbnet for konkurrence i Flandern. Der er imidlertid ikke noteret fremskridt med hensyn til at stimulere konkurrencen inden for lokale tjenester, og reformen af den offentlige forvaltning er blevet suspenderet.

4.2 Danmark

Som helhed ser det ud til, at Danmark er i færd med at tackle de to påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende den finanspolitiske holdbarhed på lang sigt er fuldt påbegyndt. Skattereformen, som tog sigte på at øge udbuddet af arbejdskraft, vil blive gennemført i 2004. For så vidt angår arbejdsmarkedsreformen er der vedtaget en række foranstaltninger, som skal stramme optjeningsreglerne. Hvis målene for væksten i det offentlige forbrug skal nås, vil det kræve, at budgetaftalerne, herunder skattestoppet, overholdes strengt på alle niveauer inden for det offentlige.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende en skærpelse af konkurrencen og en forøgelse af effektiviteten inden for den offentlige sektor stort set er påbegyndt. Der er truffet visse foranstaltninger i 2003 til at øge konkurrencen, og de lovgivningsmæssige hindringer for konkurrencen er ved at blive identificeret, men konkurrencen er fortsat svag i mange sektorer. Reformerne i velfærdstjenesterne har øget konkurrencen, og regeringen har fremlagt planer om større anvendelse af benchmarking og reduktion af de administrative byrder.

4.3 Tyskland

Som helhed ser det ud til, at Tyskland er i gang med at tackle de fire påpegede politiske udfordringer. Ud fra de foranstaltninger, der er vedtaget i Parlamentet, ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet stort set er påbegyndt. Der er gennemført og foreslået foranstaltninger med henblik på at reformere skatte- og understøttelsessystemet, herunder en reduceret ret til arbejdsløshedsdagpenge og fremme af lavere lønnede job. Der er gjort visse fremskridt med et mere fleksibelt løndannelsessystem, men myndighederne bør gå videre med det formål at fremme lønfleksibilitet på tværs af færdigheder og regioner. Der er indledt en indsats for at gøre de aktive arbejdsmarkedspolitikker mere effektive, men der er stadig plads til forbedringer.

Det ser også ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende en øget produktivitet og et mere effektivt uddannelsessystem stort set er påbegyndt. Der blev iværksat et initiativ til forbedring af erhvervsklimaet, gennem reduktion af bureaukrati og overregulering. Endvidere vil konkurrencelovgivningen blive bragt i overensstemmelse med EU-reglerne, og loven om illoyal konkurrence vil blive slækket. Der er også foreslået foranstaltninger med henblik på at forbedre grundskole- og gymnasieuddannelserne, men resultatet afhænger af en vellykket opfølgning i de enkelte delstater.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 kun er delvis påbegyndt. Til trods for gennemførelsen af kompenserende foranstaltninger til en værdi af ca. 1 % af BNP forventes det offentlige underskud at have oversteget 4 % af BNP i 2003. Efter at de tyske myndigheder havde bekræftet, at underskuddet for 2004 vil overstige loftet på 3 %, fremsatte Kommissionen en række henstillinger for at fastslå, at der ikke var truffet tilstrækkelige foranstaltninger, og for at tillade - på baggrund af den svage økonomi - at det offentlige underskud bringes ned under 3 % af BNP i 2005. Disse henstillinger blev afvist af Rådet. Rådet noterede sig, at Tyskland den 25. november 2003 forpligtede sig til at nedbringe det konjunkturjusterede underskud med 0,6 % i 2004 og mindst 0,5 % af BNP i 2005 for at sikre, at det offentlige underskud reduceres til under 3 % af BNP i 2005.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende holdbarheden på lang sigt stort set er påbegyndt. Der er truffet foranstaltninger til at tackle den stigende ældrekvote, bl.a. er der indført en holdbarhedsfaktor med det formål at dæmme op for stigningen i pensionsbetalingerne. Ændringerne i tilsynet med private pensionsordninger og justeringerne i pensionsstigningerne skal imidlertid suppleres med en strukturel reform af pensionssystemet.

4.4 Grækenland

Som helhed ser det endnu ikke ud til, at Grækenland i tilstrækkelig grad er i gang med at tackle alle tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende offentlige finanser i de overordnede

økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 er delvis påbegyndt. Eftersom de primære overskud er faldende, afhænger den ønskede reduktion af den høje gældskvote i høj grad af, hvorvidt det bebudede privatiseringsprogram bliver en succes. Indtil nu er der ikke truffet nogen tilstrækkelige foranstaltninger til effektivt at kontrollere de offentlige udgifter, og der er ikke sket eller planlagt nogen opfølgning med henblik på at fortsætte reformerne i socialsikringssystemet.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende en forøgelse af produktiviteten stort set er påbegyndt. Regeringen har iværksat flere initiativer, som skal fremskynde overgangen til den videnbaserede økonomi, forbedre erhvervsklimaet og forenkles skattesystemet. For så vidt angår konkurrencen i energisektorerne, blev der truffet foranstaltninger i den rigtige retning, men de skal styrkes yderligere for at sikre en effektiv konkurrence.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. Der er truffet en række foranstaltninger til at forbedre incitamenterne til at søge arbejde, især for kvinder og lavtlønnede, men der er ikke gjort fremskridt med hensyn til den ønskede reduktion af de ikke-lønrelaterede omkostninger. Der er endnu ikke truffet foranstaltninger til at ændre lønforhandlingssystemet.

4.5 Spanien

Som helhed ser det endnu ikke ud til, at Spanien i tilstrækkelig grad er i gang med at tackle alle tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. Der er truffet foranstaltninger til at øge kvindernes deltagelse i arbejdsstyrken gennem skatteincitament og bedre udbud af børnepassningsfaciliteter. Endvidere er der indtil nu gjort en række fremskridt med hensyn til at fjerne skattemæssige forvriddinger, som hæmmer arbejdstagernes geografiske mobilitet. Der blev imidlertid ikke foretaget nogen ændringer i lønforhandlingssystemet, herunder brugen af indekseringsklausuler, mens den ønskede reform af lovgivningen om sikkerhed i ansættelsen for at mindske segmenteringen af arbejdsmarkedet stadig er uafklaret.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende en forhøjelse af det lave produktivetsniveau stort set er påbegyndt. Der er taget flere initiativer til at styrke den videnbaserede økonomi. Der blev også gjort fremskridt med hensyn til at forbedre erhvervsklimaet gennem skatteincitament og reduktion af bureaukratiet. Hvad angår konkurrencen, er der gjort visse fremskridt på elektricitetsmarkedet, mens der ikke er taget fat på den effektive konkurrence i detailhandelen.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finansers holdbarhed på lang sigt er delvis påbegyndt. Der er truffet en række foranstaltninger til at tackle de budgetmæssige virkninger af den aldrende befolkning, nemlig foranstaltninger, som skal øge beskæftigelsesgraden, samtidig med at den offentlige gæld fortsat reduceres. Desuden planlægges det, at pensionsreservefonden skal forhøjes yderligere til 1,6 % af BNP. Der er imidlertid ikke truffet foranstaltninger

til at styrke forbindelsen mellem bidrag og ydelser, hvilket ser ud til at være af afgørende betydning, hvis det skal lykkes at sikre holdbarheden på lang sigt.

4.6 Frankrig

Som helhed ser det endnu ikke ud til, at Frankrig i tilstrækkelig grad har taget fat på de fire påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 kun er delvis påbegyndt. Der blev truffet utilstrækkelige foranstaltninger til at efterkomme Rådets henstilling fra juni i forbindelse med proceduren for uforholdsmæssigt store underskud. Kommissionen fremsatte derfor en række henstillinger for at konstatere, at der ikke er truffet nogen virkningsfulde foranstaltninger, og for - på baggrund af den svage økonomi - at tillade, at det offentlige underskud bringes ned under 3 % af BNP i 2005, hvilket blev afvist af Rådet. Rådet noterede sig Frankrigs tilsagn af 25. november 2003 om en reduktion af det konjunkturjusterede underskud med 0,8 % af BNP i 2004 og 0,6 % af BNP eller mere i 2005 med henblik på at sikre, at det offentlige underskud bringes ned under 3 % af BNP i 2005.

Derimod ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finansers holdbarhed på lang sigt stort set er påbegyndt. Der er vedtaget en større reform af pensionssystemet omfattende en forlængelse af optjeningsperioden for fuld pension og en styrkelse af de finansielle incitamentter til at forblive i arbejde. Reformen betyder en væsentlig forbedring af den finanspolitiske holdbarhed på lang sigt. Der er indført en række foranstaltninger til kontrol af sundhedsudgifterne, men der skal gennemføres en mere omfattende reform af sygesikringssystemet i 2004.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. Der blev især truffet specifikke foranstaltninger til at tilskynde ældre arbejdstagere til at deltage i arbejdsmarkedet og foranstaltninger til at gøre det attraktivt at være i arbejde.

Det ser endelig ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende erhvervsklimaet og konkurrencen er delvis påbegyndt. Der er truffet foranstaltninger til at reducere og forenkle de regler, der gælder for virksomhederne. Konkurrencen på energimarkedene er forbedret, men markedet domineres stadig af de etablerede virksomheder. Mens gennemførelsesgraden for direktiverne om det indre marked (en af de laveste i EU) er steget, er antallet af overtrædelser også steget.

4.7 Irland

Det ser ud til, at Irland er i færd med at tackle den eneste påpegede politiske udfordring. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende forvaltningen af overgangen til lavere, holdbar vækst stort set er påbegyndt. Der gøres en indsats for at øge de offentlige udgifters effektivitet, bl.a. ved at udvide den flerårige budgetlægning og omorganisere sundhedssektoren. Der er truffet forskellige foranstaltninger til at forbedre kapitaludgifterne og hæve F&U-niveaet. For så vidt angår konkurrencen, undersøges der en række foranstaltninger for flere sektorer, herunder fuld liberalisering af gas- og elektricitetsmarkederne.

4.8 Italien

Som helhed ser det ikke ud til, at Italien i tilstrækkelig grad har taget fat på alle fem påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 er delvis påbegyndt. Der er kun gjort små fremskridt med hensyn til at opnå en varig budgetkonsolidering, og den italienske regering har fortsat baseret sig på engangsforanstaltninger. De primære udgifter udviser fortsat en stor usmidighed i nedadgående retning, hvilket begrænser mulighederne for en gennemførelse af skattereformen.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finansers holdbarhed på lang sigt kun er delvis påbegyndt. På baggrund af befolkningens aldring vil det være berettiget at fremskynde den planlagte nedbringelse af den høje gældskvoté. Der er fremsat forslag for Parlamentet om reduktion af pensionsudgifterne fra og med 2008.

Det ser også ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. Der er truffet reformforanstaltninger, men store dele af arbejdsmarkedsreformen er enten stadig under behandling i Parlamentet (lovgivningen om sikkerhed i beskæftigelsen), eller også er der ikke taget fat på dem (løndifferentiering).

Arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende den videnbaserede økonomi er fuldt påbegyndt. Bl.a. er der sket en reform af uddannelsessystemet på grundskole- og gymnasieniveau, og der er truffet adskillige foranstaltninger til at stimulere F&U og innovation.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende erhvervsklimaet og konkurrencevilkårene stort set er påbegyndt. De administrative byrder i forbindelse med virksomhedsstarter og det bureaukrati, der påvirker virksomhederne, er blevet mindre belastende. Liberaliseringen af service- og energisektorerne forløber imidlertid langsomt, og gennemførelsesgraden for direktiverne om det indre marked er faldet yderligere.

4.9 Luxembourg

Som helhed ser det endnu ikke ud til, at Luxembourg i tilstrækkelig grad har taget fat på de to påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. Der er endnu ikke truffet foranstaltninger til at reducere incitamenterne til førtidspensionering. Der er gjort visse fremskridt med hensyn til at reducere tilgangen til invalidepensionsordningerne ved at stramme betingelserne for berettigelse hertil.

Det ser også ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende erhvervsklimaet er delvis påbegyndt. Der er kun gjort små fremskridt med hensyn til reformen af konkurrencelovgivningen, men der er truffet visse foranstaltninger til at fremme iværksætterånden.

4.10 Nederlandene

Som helhed ser det ud til, at Nederlandene er i færd med at tackle de tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 er fuldt påbegyndt. Den nye regering fortsatte arbejdet med at holde væksten i udgifterne inden for flerårige definerede reale maksima. Det kan være nødvendigt med en yderligere indsats for at sikre, at udgiftsplanerne fortsat er forenelige med en budgetstilling, der er tæt på balance eller udviser overskud.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet stort set er påbegyndt. Mens den planlagte reform med henblik på at reducere tilgangen til invalidepensionsordningen ser ud til at være tilstrækkelig, er der behov for en yderligere indsats for at aktivere personer, der allerede er under denne ordning. Der er gjort fremskridt med hensyn til at reformere andre ydelsesordninger med det formål at øge incitamenterne til at være i arbejde.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende væksten i produktiviteten er fuldt påbegyndt. Regeringen planlægger at foretage forbedringer i de lovgivende rammer for konkurrencen ved at udvide konkurrencemyndighedernes beføjelser. Der er også gjort fremskridt med hensyn til at fremme en mere teknologiorienteret uddannelse og styrke samarbejdet mellem forskningsinstitutionerne og erhvervslivet.

4.11 Østrig

Som helhed ser det ud til, at Østrig er i færd med at tackle de tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 stort set er påbegyndt. Der er truffet foranstaltninger til at opnå strukturelle udgiftsbesparelser, men disse blev delvis opvejet af stigninger i de diskretionære udgifter. Det mest bemærkelsesværdige i Østrig er den omfattende revision af pensionssystemet, som vil føre til store besparelser på lang sigt og sandsynligvis øge erhvervsfrekvensen blandt ældre arbejdstagere.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende det svage teknologigrundlag stort set er påbegyndt. Der er truffet flere foranstaltninger til at øge og rationalisere støtten til F&U og innovation.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende konkurrencen er delvis påbegyndt. Selv om der er taget skridt til at styrke den effektive konkurrence i detailsektoren, er der ikke truffet foranstaltninger til at tackle den høje koncentration i visse andre sektorer. Konkurrencemyndighedernes ressourcer er fortsat utilstrækkelige, og på telekommunikationsområdet er tilsynsmyndighedernes beføjelser stadig utilstrækkelige.

4.12 Portugal

Som helhed ser Portugal ud til at være i gang med at tackle de tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende

de offentlige finanser i de overordnede økonomisk-politiske retningslinjer for 2003-2005 stort set er påbegyndt. Selv om det offentlige underskud steg i 2003, men forblev lige under 3 % som følge af virkningen af betydelige engangsforanstaltninger, blev der gjort fremskridt med hensyn til at dæmpe væksten i udgifterne, bl.a. gennem en stærk nedbremsning af de offentlige forbrugsudgifter. Portugal har som ønsket videreført gennemførelsen af reformer på flere områder, såsom sundhed og uddannelse, med direkte konsekvenser for budgetkonsolideringen.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende produktiviteten og erhvervslivets dynamik stort set er påbegyndt. Der er truffet foranstaltninger til at stimulere innovation og F&U, forbedre uddannelsernes kvalitet og reducere antallet af personer, der forlader uddannelsessystemet på et tidligt tidspunkt. Der er taget skridt i den rigtige retning til at øge konkurrencen i gassektoren, men i elsektoren er der endnu ikke sikret en effektiv konkurrence. Endelig forbedredes gennemførelsesgraden for direktiverne om det indre marked i 2003, men den ligger fortsat under målsætningen om 98,5 %. Et delvist lønstop i den offentlige sektor har bidraget stærkt til en generel løntilbageholdenhed, hvilket muligvis kan standse den forværring i priskonkurrenceevnen, der er konstateret i de seneste år.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende holdbarheden på lang sigt er fuldt påbegyndt. Der er ved at blive gennemført en hurtig og omfattende reform af sundhedssektoren, men det er endnu for tidligt at vurdere virkningerne deraf. Reformerne af pensionssystemet for ansatte i den offentlige sektor er indtil nu kun blevet delvis gennemført, men regeringen planlægger at indføre yderligere foranstaltninger.

4.13 Finland

Som helhed ser det ud til, at Finland er i gang med at tackle de to påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet er delvis påbegyndt. De gennemførte og påtænkte skattesænkninger vil resultere i, at skattekiloen for lavtlønnede reduceres med 1 procentpoint. Der mangler imidlertid en reform af optjeningskriterierne med henblik på at styrke incitamenterne til at være i arbejde. Der er kun gjort små fremskridt med hensyn til bestræbelserne på at lade lønnen afspejle produktivitetforskelle.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende konkurrencen og den offentlige sektors effektivitet stort set er påbegyndt. Der er truffet visse foranstaltninger til at styrke konkurrencen i netværksindustrierne og inden for ikke-omsættelige tjenesteydelser. Der er gjort yderligere bestræbelser på at forbedre den offentlige sektors effektivitet. Den nye regering har indført flerårige udgiftsgrænser for perioden 2003-2007 for at forbedre udgiftskontrollen som ønsket i henstillingen.

4.14 Sverige

Som helhed ser det endnu ikke ud til, at Sverige i tilstrækkelig grad tackler de to påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og

henstillingerne vedrørende arbejdsstyrken er delvis påbegyndt. På den ene side er der truffet foranstaltninger til at holde ældre arbejdstagere på arbejdsmarkedet og fremme indvandreres og unges deltagelse i arbejdsstyrken. På den anden side kan en række af de planlagte foranstaltninger have en negativ indvirkning på arbejdsstyrken. Der er endvidere ingen detaljerede planer om, hvornår sidste etape af indkomstskattereformen vil blive gennemført.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende konkurrencen og den offentlige sektors effektivitet er delvis påbegyndt. Der er gjort en indsats for at forbedre konkurrencen i visse sektorer, såsom byggeindustrien og fødevarerdetailsektoren, men der er ikke truffet yderligere foranstaltninger til at åbne huslejemarkedet. Der er taget skridt til at forbedre den offentlige sektors effektivitet gennem større brug af benchmarking, men der er ikke taget nogen væsentlige initiativer til at forbedre rammerne for øget konkurrence inden for offentlige tjenester.

4.15 Det Forenede Kongerige

Som helhed ser det ud til, at Det Forenede Kongerige er i færd med at tackle de tre påpegede politiske udfordringer. Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende produktivitet er fuldt påbegyndt. Konkurrencemyndighederne gør fremskridt med hensyn til at styrke konkurrencen yderligere inden for specifikke sektorer som f.eks. de liberale erhverv, om end regeringen er tilbageholdende med hensyn til at fjerne reglerne for apotekerne og liberalisere posttjenesterne. Endvidere er der fastlagt en langsigtet strategi med klare kvantitative mål med det formål at forbedre arbejdsstyrkens grundlæggende kvalifikationer.

Det ser ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende arbejdsmarkedet også er fuldt påbegyndt. Der er iværksat pilotprojekter vedrørende spørgsmålet om den høje sygdoms- og invaliditetsunderstøttelse (Pathways to Work), og de finansielle incitamenter (Working Tax Credit) er blevet styrket. Et stigende antal arbejdstagere berøres af ovennævnte politikker.

Endelig ser det ud til, at arbejdet med udfordringen og henstillingerne vedrørende de offentlige tjenesteydelsers kvalitet og effektivitet er fuldt påbegyndt. Der er gennemført reformer med det formål at sikre, at de større offentlige udgifter fordeles effektivt. Myndighederne planlægger at gennemføre en effektivitetsundersøgelse (Efficiency Review), og der foretages yderligere forbedringer i brugen af offentlige tjenesteaftaler, som anses for at være afgørende i strategien for en reform af den offentlige sektor og en forbedret service.